

Transkønnethed, en rettighed eller et privilegie?

- En tværfaglig kvalitativ undersøgelse i sociologi og socialt arbejde af transkønnede personers oplevelse af at afvige fra kønsnormer samt deres ønsker til sociale tiltag

Gruppe 16: Elisabeth Sloth Heden Jensen (Socialt Arbejde, 20203754) og Ida Madsen (Sociologi, 20203296)

10. semester, 2025

Institut for Sociologi og Socialt Arbejde, Aalborg Universitet

Vejleder: Maja Müller

Anslag: 191.183

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	4
Indledning.....	6
Ordliste	6
Problemfelt	8
<i>Køn gennem tiden.....</i>	<i>8</i>
<i>Transitionsprocessen</i>	<i>10</i>
<i>Transkønnede personers levevilkår</i>	<i>11</i>
<i>Utilstrækkelig lovgivning.....</i>	<i>14</i>
<i>En underbelyst vinkel.....</i>	<i>15</i>
Problemformulering.....	16
Metode	17
<i>Videnskabsteori</i>	<i>17</i>
<i>Design</i>	<i>19</i>
<i>Afgrænsning og rekruttering</i>	<i>20</i>
<i>Interviewets rammer</i>	<i>22</i>
<i>Kvalitetskriterier</i>	<i>22</i>
<i>Interviewguide</i>	<i>23</i>
<i>Transskription og kodningsstrategi</i>	<i>25</i>
Teorivalg	26
Teori	26
<i>Kønspersformativitet.....</i>	<i>26</i>
<i>Stigma</i>	<i>28</i>
Analysestrategi	30
<i>Præsentation af informanter</i>	<i>32</i>
Analyse.....	33
<i>Indre faktorer</i>	<i>33</i>
<i>Kønsdysfori</i>	<i>34</i>
<i>“Kønsdysfori kan i princippet, hvis det er ubehandlet, koste folk livet”</i>	<i>38</i>
<i>Vil jeg risikere social udstødelse?</i>	<i>42</i>
<i>Delkonklusion</i>	<i>45</i>
<i>Ydre faktorer</i>	<i>46</i>

Fordomme	46
Forskelsbehandling	52
Passering	59
Delkonklusion	63
<i>Sociale tiltag</i>	63
Seksualundervisning	64
Betydningen af fysiske fællesskaber	66
Onlinecirkler	68
Information til forældrene	69
Delkonklusion	72
Konklusion og diskussion	72
<i>Har medierne et ansvar?</i>	74
Litteraturliste	79

Abstract

This master's thesis explores how transgender individuals experience the impact of their gender identity on their life situation and the consequences deviating from dominant societal gender norms. The thesis is a cross-disciplinary collaboration between sociology and social work, combining perspectives from both fields to provide a comprehensive understanding of the issues at stake. In the initial phase of our study, we conducted a comprehensive literature review, focusing primarily on Danish research and literature, as the study is embedded in a Danish context regarding social services, norms, and legislation. This review revealed that while transgender individuals are often in a more vulnerable position compared to cisgender individuals, relatively few studies focus on their own narratives and perspectives. This indicates a need to strengthen the citizen perspective, providing insights into the complexity of their lived experiences and amplifying the voices of a frequently marginalized group.

The theoretical framework combines Judith Butler's theory of gender performativity, which offers a macro perspective on gender, with Erving Goffman's theory of stigma, providing a micro-level understanding of social interactions and societal expectations. This combination enables a nuanced analysis of both external societal structures and internal subjective experiences. Supplementary theories are incorporated where relevant.

Methodologically, we apply a critical hermeneutic approach to explore the experiences of ten transgender individuals through qualitative interviews. We conducted 10 interviews with 10 different transgender people, ensuring a balanced representation of 4 female, 1 nonbinary and 5 male informants, ranging in age from 20 to 28 years. Based on these interviews, we conducted thematic coding and then selected the most central empirical findings, which formed the foundation for our analysis.

The analysis is structured into three main sections; *inner factors*, *outer factors*, and *social initiatives*. The first part focuses on personal experiences of gender dysphoria, self-perception, and the importance of being able (or unable) to express one's gender. The second part examines the societal and structural conditions, such as prejudice, discrimination, and the importance of passing, and how these create opportunities or barriers. The final part highlights the informants' own suggestions for social interventions to improve the living conditions of transgender people, with a focus on empowerment and destigmatization.

Based on our analysis, this thesis concludes that transgender individuals' well-being is deeply shaped by both internal and external factors. Internally, the experience of gender dysphoria leads to deep emotional and psychological consequences, including feelings of alienation from one's own body, anxiety, and depression. Without access to appropriate care or support, these inner struggles can severely affect mental health and overall quality of life. Externally, transgender individuals face widespread prejudice, discrimination, and structural exclusion. The thesis highlights how societal attitudes often position transgender people as deviant or less worthy, resulting in degrading and exclusionary treatment across different settings. Such outer factors not only reinforce stigma but also amplify the psychological burden of navigating daily life as a transgender person.

Finally, the thesis points to the importance of social and political initiatives aimed at improving the conditions for transgender individuals. This includes strengthening access to knowledge about gender diversity, building supportive communities, expanding development opportunities, and fostering inclusive environments where diverse gender identities are recognized and respected. Addressing both the inner and outer factors shaping transgender experiences requires a multifaceted approach that reduces individual vulnerability while transforming the societal structures that perpetuate marginalization.

Indledning

Denne specialeafhandling har til formål at undersøge, hvordan transkønnede personer oplever, at deres kønsidentitet påvirker deres livssituation samt hvilke konsekvenser afvigelsen fra samfundets herskende kønsnormer, har haft for deres liv. Indledningsvist har vi foretaget en systematisk litteratursøgning med det formål at skabe overblik over eksisterende forskning og viden om transkønnedes vilkår. I denne litteratursøgning har vi primært fokuseret på dansk litteratur og forskning, da specialet er forankret i en dansk kontekst, særligt mhp. sociale tilbud, samfundsmæssige normer og lovgivning, hvilke kan differentiere betydeligt på tværs af landegrænser på dette område. Denne videnskabelige litteratursøgning har inkluderet søgeord såsom *transkønnethed*, *kønsidentitet*, *kønsminoritet*, *diskrimination*, *stigmatisering* og *lovgivning*. Litteraturen præsenteres og inddrages løbende i det flg. problemfelt. Den eksisterende litteratur peger på, at transpersoner ofte er dårligere stillede end ciskønnede personer. Til trods for dette er der relativt få studier, der fokuserer på transpersoners egne fortællinger og perspektiver. Det viser et behov for at styrke det borgerperspektiv, som kan belyse kompleksiteten af deres oplevelser og erfaringer samt give stemme til en ofte marginaliseret gruppe. Vi anlægger derfor et kritisk hermeneutisk perspektiv med fokus på transkønnede personers egne erfaringer og forståelser af deres livssituation, hvilket muliggør en dybere indsigt i, hvordan sociale strukturer og normer opleves og fortolkes af dem, det hele handler om. Termerne *transkønnet person* og *transperson* anvendes synonymt.

Ordliste

I dette speciale anvender vi en række begreber, der relaterer sig til køn, kønsidentitet samt sociale og juridiske processer. Da nogle af disse begreber kan være nye for nogle læsere, og fordi de kan have forskellige betydninger afhængigt af kontekst og brug, har vi udarbejdet en ordliste for at sikre en fælles forståelsesramme. Ordlisten har til formål at præcisere, hvordan vi definerer og anvender centrale termer i specialet.

Mange af de begreber vi bruger, kan være genstand for debat og kan have forskellige konnotationer afhængigt af kontekst. Da dette er et område, som kan vække forskellige følelser og holdninger, har vi valgt at tage udgangspunkt i eksisterende definitioner. Derudover er vi bevidste om, at sprog og begreber inden for dette felt udvikler sig løbende, og at der kan være forskellige måder at forstå og anvende dem på.

Begreb	Definition
At komme ud (springe ud)	Betegner det at opnå en selvaccept, åbenhed og ærlighed om sin seksuelle orientering og/eller romantiske orientering og/eller kønsidentitet og ens beslutning om at dele dette med andre (LGBT+ Danmark, 2023f).
Ciskønnet	Person, hvis oplevede køn og kønsudtryk stemmer overens med det køn, personen blev tildelt ved fødslen (LGBT+ Danmark, 2023a).
Juridisk kønsskifte	Den proces, som en person, som ikke er det køn, de blev tildelt ved fødslen, gennemgår for at få et CPR-nummer og juridisk status som det køn, de reelt er (LGBT+ Danmark, 2023b).
Kønsdysfori	Et grundlæggende ubehag der skyldes en uoverensstemmelse mellem en persons fødselstildelte køn og kønsidentitet (Den Danske Ordbog, 2025).
Nonbinær kønsforståelse	Opfattelsen af, at kønnet består af en stor variation af kønsidentiteter eller kønsudtryk, som ikke passer ind i en binær kønsforståelse (LGBT+ Danmark, 2023c).
Passere	En persons evne til at blive opfattet som ciskønnet, hvilket kan skærme for diskrimination (LGBT+ Danmark, 2023d).
Queer	Betegnelse om en tilgang til køn og seksualitet såvel som om en person. Queer kan være en tilgang, der definerer sig i opposition til den binære kønsforståelse og heteronormativitet (LGBT+ Danmark, 2023e).
Social transition	Processen hvor en person begynder at leve på en anden måde, blive anset af andre for at adskille sig fra sit fødselstildelte køn og dele sin identitet og kønsforståelse med sin omverden (LGBT+ Danmark, 2023g).
Transition	Den proces en person gennemgår, når de bevæger sig væk fra det køn, de blev tildelt ved fødslen (Højgaard, 2024).
Transmand	En transmand er en mand, som blev tildelt kønnet kvinde ved fødslen (LGBT+ Danmark, 2023h).

Transkvinde	En transkvinde er en kvinde, som blev tildelt kønnet mand ved fødslen (LGBT+ Danmark, 2023i).
Transkønnet	Person, hvis kønsidentitet i større eller mindre grad ikke er i overensstemmelse med det køn, de blev tildelt ved fødslen (LGBT+ Danmark, 2023j).
Transseksuel	Tidligere brugt betegnelse for transkønnede, som kun bruges af få i dag (LGBT+ Danmark, 2023k).
Woke	Woke er et identitetspolitisk og aktivistisk begreb, der henviser til en oplevet social eller køns- eller racemæssig uretfærdighed (Peters, 2024).

Problemfelt

I flg. afsnit præsenteres eksisterende forskning og litteratur, hvilket leder hen til indeværende speciales problemformulering.

Køn gennem tiden

Køn har altid været en central del af, hvordan vi forstår os selv og hinanden, men vores opfattelse af køn er langt fra uforanderlig. Før i tiden var køn en *naturlighed* – det givne køn indbefattede en række givne funktioner, forpligtelser og fordele, og blev anskuet som resultat af en række medfødte egenskaber og ikke som en rolle, man bliver socialiseret til at indtage (Heinskou, 2013). I dag findes mange forskellige opfattelser og måder at begrebsliggøre køn på. Intentionen for nyere kønsforskning har været at mangfoldiggøre blikket for kønnede betydninger, hvilket bl.a. indebærer et brud med kønnet som binært og en distinktion mellem det biologiske og sociokulturelle køn. Skellet mellem disse stammer fra det engelske sprog, hvor køn har to benævnelser *sex* og *gender*, hvor *sex* refererer til det biologiske køn, og *gender* refererer til det sociale køn. På dansk ligger der ikke en kategorial afgrænsning mellem det sociale og biologiske i ordet *køn* (Heinskou, 2013). I den sidste del af 1900-tallet skete der en nyorientering inden for sociologien, hvilken bl.a. kom til udtryk i de sociologiske tilgange til køn og seksualitet, hvor den sociale virkelighed blev mere flydende, og begreber som tidligere var faste og konsistente blev genstand for tvivl. Heraf udbredte begrebet *queer* sig, og nye tilgange som fokuserede på bl.a. frisættelse og selvstændiggørelse opstod. Som følge af den flydende sociale virkelighed blev refleksiviteten central, og kønnet blev tilskrevet en ny status, hvilket udfordrede de traditionelle kønsopfattelser (Heinskou, 2013). I den moderne vestlige kultur hviler kønsopfattelsen på en binær kønsforståelse, hvilken udspringer af den

naturvidenskabelige opfattelse af *mænd* og *kvinder*. Dog bliver det mere almindeligt at håndtere køn som et dynamisk og multifaktorielt begreb, hvilket kan anskues som et spektrum, hvorpå *fuldstændig mand* og *fuldstændig kvinde* repræsenterer yderpunkterne. Samtidig kan køn betragtes både som noget man *er*, og som noget man *gør* (Dhejne & Giraldi, 2019). Det performative og kulturelle understreges af Simone de Beauvoir i *Det andet køn*, idet hun udtrykker: “*Man fødes ikke som kvinde – man bliver det*” (Beauvoir, 1976: 15). Dette illustrerer, hvordan køn er noget, man socialiseres til at være, og derved er køn ikke noget universelt, fordi opfattelsen af en *kvinde* f.eks. kan være forskellig på tværs af lande og kulturer. Denne forståelse af køn ligger også til grund for dette speciale, hvor vi tager udgangspunkt i Judith Butlers kønsteori, som uddybes i under *Teori*. Kønssidentitet er det enkelte menneskes indre følelse og oplevelse af, hvilket køn det tilhører, hvortil det er vigtigt at pointere, at transpersoners kønssidentitet både kan være binær eller nonbinær. Dvs., at transkønnede personer kan have mange forskellige kønssidentiteter, men fælles for denne gruppe er, at det ikke er det køn, de blev tildelt ved fødslen (LGBT + Danmark, 2023l).

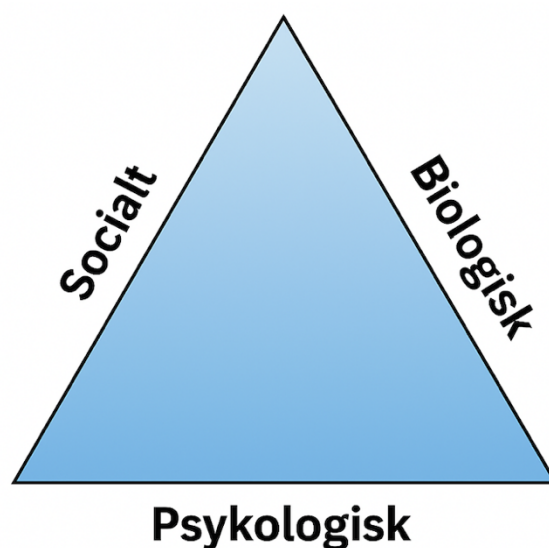
Selvom samfundet i stigende grad er blevet mere accepterende over for et konstruktivistisk syn på køn, ses der fortsat en binær kønsopdeling i mange strukturelle og institutionelle forhold i samfundet. Dette kan skabe dilemmaer og fremmedgørelse for kønsminoriteter, da de bliver konfronteret med ikke at passe ind i disse kønsnormer. Velfærdsinstitutioner som krisecentre, herberger, fængsler, toiletter og omklædningsrum, er eksempler på institutioner, der stadig ofte opererer med en binær kønsforståelse. For kønsminoriteter kan dette resultere i udfordringer med at finde en plads, hvor de passer ind, samt ubehag og forlegenhed ved at skulle vælge mellem f.eks. et mande- eller kvindetoilet (SMTS, 2023). Institutionelle strukturer håndhæver en binær kønsforståelse, selvom samfundet bevæger sig i en mere flydende retning. F.eks. kan kønsopdeling på krisecentre skabe problematikker for transkønnede, der søger beskyttelse. Mange kvindekrisecentre afviser transkvinder, da de ikke opfattes som “rigtige” kvinder, hvorfor de mister adgangen til akut beskyttelse mod vold og overgreb. Omvendt kan transmænd, der flygter fra vold i hjemmet, opleve, at de ikke kan få adgang til mandekrisecentre, fordi de ikke anses for at passe ind i den normative forståelse af mænd. Dette efterlader transkønnede i en sårbar situation, hvor de ikke har et sikkert sted at søge tilflugt (Fischer, 2022). Dette kan føre til eksklusion, stigmatisering eller diskrimination, hvilket kan have alvorlige konsekvenser for transpersoners oplevelse af anerkendelse. Dette er med til at understrege behovet for, at velfærdsinstitutioner i højere grad anerkender køn som en kompleks

og dynamisk kategori, så transkønnede personer ikke udelukkes fra essentielle dele af samfundet.

Transitionsprocessen

For at forstå problematikken i den manglende anerkendelse af køn samt den potentielle eksklusion af transpersoner, er det essentielt at have en grundlæggende forståelse for den transitionsproces, som denne kønsminoritet gennemgår for at kunne leve som det køn, den enkelte ønsker. Transkønnede personer oplever en inkongruens mellem det fødselstildelte køn og det køn, de identificerer sig som. Disse personer kan have et ønske om en transition, hvilket er den proces, hvor det fødselstildelte køn forsvinder til fordel for det oplevede køn. Det er en kompleks proces, som kan ansues som en biopsykosocial trekant (figur 1) bestående af biologiske, psykologiske og sociale aspekter.

Transpersoner kommer i kontakt med sundhedssystemet, hvis de har et ønske om hormonel og/eller kirurgisk behandling, hvilket udgør det biologiske aspekt. Ved ønske om udredning og behandling henvises man til et af de tre centre for kønsidentitet, som er placeret i København, Odense og Aalborg. Formålet med hormonbehandling er udvikling af de sekundære køns karakteristika svarende til det køn, den enkelte identificerer sig som – for

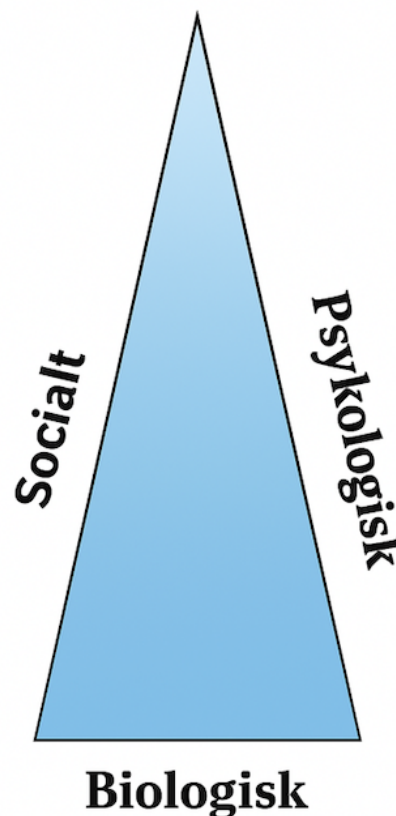

Figur 1

transkvinder er dette f.eks. udvikling af bryster, og for transmænd er det f.eks. udvikling af stemmen. Hertil kan der være et ønske om øvre og/eller nedre kirurgi (Dhejne & Giraldi, 2019). Det psykologiske handler om, hvordan man har det med sig selv, hvilket relaterer sig til tanker om sig selv og udseende, men også det at *komme ud*, hvilket refererer til det at opnå selvaccept og åbenhed om sin kønsidentitet og ens beslutning om at dele dette med andre (LGBT+ Danmark, 2023f). Det sociale aspekt handler bl.a. om dét at leve og udtrykke sig som det køn, man identificerer sig som. F.eks. omfatter dette kønsudtryk (f.eks. tøj, hår, stemmeføring og kropssprog), navn, livsstil og generelt at dele sin identitet med sin omverden. Derved handler det sociale i høj grad om, hvordan man begår sig i samfundet, og det relaterer sig således også til institutionelle aspekter såsom juridiske rettigheder (LGBT+ Danmark, 2023g).

En transitionsproces er ikke universel, da alles behov er subjektive. Derfor varierer udtrykket af den biopsykosociale trekant alt efter hvilken transitionsproces, den illustrerer. F.eks. er det ikke alle transpersoner, der ønsker genital kirurgi (Dhejne & Giraldi, 2019), hvorved det psykologiske og sociale vægtes. Således vil trekantens udtryk kunne skønnes at se ud som på figur 2.

En transition bør betragtes som en kompleks proces, der ikke kan reduceres til udelukkende at være medicinsk, fordi det i høj grad handler om realisering af en række subjektive behov. Hertil skal det pointeres, at nogle påbegynder en transitionsproces med et bestemt endemål, hvor andre ikke er rettet mod at slutte et bestemt sted (LGBT+ Danmark, 2023g).

Figur 2

Danske lægers behandling af *transseksuelle*

begyndte for alvor i 1950'erne, og siden da er der sket en markant udvikling ift. sprogbrug og definitioner vedr. transkønnede. I 2017 valgte Danmark at forlade WHO's ICD-10-klassifikation af transkønnethed, fordi man ønskede at understrege, at man ikke opfatter dette som en fysisk eller psykiatrisk sygdom. I stedet begyndte man at anvende Z-diagnosen *kontakt pga. kønsidentitetsforhold*, i behandlingen af kønsinkongruens. I ICD-11 fra 2018 anvendes begrebet kønsinkongruens, som er placeret i et særligt seksualmedicinsk kapitel (Dhejne & Giraldi, 2019). Kontaktkoderne betegner ikke sygdomme eller seksuelle problemer, hvilket er en væsentlig ændring ift. det tidligere psykiatriske syn på transkønnethed (Højgaard, 2024). Selvom der er sket en markant ændring i anerkendelsen af kønsinkongruens, kan der stadig være mange sociale problemer forbundet med det at tilhøre en kønsminoritet. Da vores informanter bruger termen *kønsdysfori*, anvender vi denne synonymt.

Transkønnede personers levevilkår

Tidligere undersøgelser har i høj grad haft fokus på en mere statistisk dokumentation af transkønnede personers levevilkår samt sociale problemer sammenlignet med ciskønnede personer. Disse undersøgelser fremhæver, hvordan transkønnede lever i udsatte og sårbare

positioner på en lang række områder, men de giver sjældent en forklaring på, hvorfor disse sociale problemer opstår. En af disse undersøgelser er Projekt SEXUS' befolkningsundersøgelse om seksualitet, hvor rapporten *Sex i Danmark* har fokus på transpersoners oplevelser ift. diskrimination, mentalt helbred og åbenhed omkring deres kønsidentitet. Her fremhæves det, hvordan transpersoner oplever betydeligt dårligere vilkår sammenlignet med ciskønnede. Bl.a. viser rapporten, at 35,7% ikke kan være så åbne om deres kønsidentitet, som de ønsker. Derudover rapporterer transkønnede meget høje niveauer af diskrimination; 61,5% har oplevet mobning eller chikane, 45% er blevet råbt efter på gaden, og 44% har oplevet diskrimination på baggrund af deres kønsidentitet (Frisch et al., 2019). I denne rapport kan der sammenlignes på tværs af kønsidentiteter på en lang række parametre. Vi har udvalgt nogle af disse som omhandler mentalt helbred, som er præsenteret i flg. tabel.

Kønsidentitet				
Parameter	Transmænd	Cismænd	Transkvinder	Ciskvinder
Føler sig ofte/altid ensomme	64%	24,8%	51,8%	33,2%
Tegn på angst	52,9%	21,2%	37,6%	30,3%
Tegn på depression	20,8%	13%	27,3%	17,4%
Har skadet sig selv	63,9%	5,5%	36,7%	9,9%
Har haft selvmordstanker	77,7%	22%	66,2%	25,5%
Har forsøgt selvmord	24,5%	2,5%	23,4%	4,1%

Tabel 1 (Frisch et al., 2019: 748-753).

Her fremgår det tydeligt, hvordan både transkvinder og transmænd er mere udsatte for mentale helbredsproblemer og oplever væsentligt højere niveauer af ensomhed, selvskade og selvmordsforsøg end ciskønnede. Den mentale sundhed er essentiel ift. personlig udfoldelse, håndtering af udfordringer samt muligheden for at indgå i fællesskaber (Sundhedsstyrelsen, 2022).

Dette kommer også til udtryk i VIVEs rapport; *Kortlægning af homo- og biseksuelles samt transpersoners levevilkår og samfundsdeltagelse*. Rapporten giver yderligere indsigt i transpersoners levevilkår og viser en markant udsathed på områder som uddannelse, beskæftigelse og økonomi. Først og fremmest er der blot 28% af transkønnede, som har en kompetencegivende uddannelse sammenlignet med 65% af ciskønnede. Indenfor beskæftigelse

er forskellene også tydelige, blot 43% af transkvinder og 63% af transmænd er i beskæftigelse, mens tallene for ciskønnede kvinder og mænd er hhv. 85% og 89%. I forlængelse af dette fremgår det, at transkønnede gennemsnitligt tjener 53% mindre end ciskønnede (Greve et al, 2022). Alle disse forskellige komponenter er i sammenspil med hinanden, med til at forstærke transpersoners udsathed, hvilket understreges i et nyt dansk studie udarbejdet af Dansk Forskningsinstitut for Selvmordsforebyggelse. Her fremgår det, at transkønnede personer forsøger at tage deres eget liv 7,7 gange så ofte som resten af befolkningen. Derudover ender transkønnede personer med at dø af selvmord 3,5 gange så ofte som ikke-transkønnede. Når man ser bort fra selvmord, så har transkønnede ydermere fordoblet dødelighed af andre årsager end selvmord (Erlangsen et al, 2023). Dette kan muligvis tilskrives de alvorlige psykiske og fysiske konsekvenser, der følger af langvarig stressbelastning, som mange transkønnede personer oplever. Begrebet *minoritetsstress* er centralt for at forstå disse problematikker. Minoritetsstress refererer til de særlige belastninger og udfordringer, som minoriteter, herunder transkønnede, oplever i form af systematisk diskrimination, hadtale og stigmatisering. Denne stressbelastning kan resultere i vedvarende angst, søvnbesvær, forhøjet blodtryk, hjertekarsygdomme og andre helbredsproblemer, som samlet set øger risikoen for alvorlige fysiske lidelser og en tidlig død (Amnesty, 2025). Fænomenet minoritetsstress, bliver beskrevet i Amnestys nye rapport *Had skader – 22 års retspraksis på straffelovens § 266 B*, som omhandler hadtale og fremhæver de omfattende konsekvenser, dette kan have for minoritetsgrupper, herunder transkønnede personer. Rapporten peger på, at hadtale ikke blot medfører psykiske belastninger såsom angst og depression, men også påvirker de rantes sociale adfærd (Amnesty, 2025). Mange transkønnede vælger at trække sig fra den offentlige debat og sociale medier som følge af konstante angreb, hvilket har alvorlige konsekvenser for den demokratiske samtale, da minoriteters stemmer og perspektiver bliver ekskluderet. Jo mere synligt man fremstår som en minoritet, desto større er risikoen for at blive udsat for hadtale. Sådanne gentagne nedværdigende og diskriminerende ytringer kan internaliseres og dermed resultere i lavt selvværd og en følelse af magtesløshed, der i sidste ende er med til at forværre transkønnedes trivsel og sundhed (Amnesty, 2025). Et grundlæggende kriterie for at disse forhold betragtes som problematiske, er at nogle definerer det således. Sociale problemer konstrueres gennem kollektive definitionsprocesser, hvorfor interesseorganisationer såsom LGBT+ Danmark og Amnesty spiller en central rolle i at skabe opmærksomhed omkring transpersoners rettigheder og levevilkår (Spector & Kitsuse, 1973). Organisationer som disse går i front og søger at skabe politisk og offentlig bevågenhed bl.a. ved at fremhæve

udfordringer som diskrimination, manglende juridisk anerkendelse og barrierer i f.eks. sundhedssystemet.

På trods af at der findes organisationer, der advokerer for kønsminoriteters levevilkår mhp. at skabe bl.a. lovmæssige forbedringer, er der dog stadig områder, hvor lovgivningen og den samfundsmæssige anerkendelse af kønsminoriteter ikke er tilstrækkelig. Dette vidner om strukturelle udfordringer, som transkønnede personer støder på i deres møde med samfundet, hvilket understreger behovet for vedvarende arbejde for ligestilling og inklusion.

Utilstrækkelig lovgivning

På trods af flere interesseorganisationers indsats, er den danske lovgivning fortsat utilstrækkelig til at beskytte minoriteter mod hadtale. §266 i straffeloven kriminaliserer trusler, mens §266 B kriminaliserer hadtale, denne er også kendt som *racismeparagraffen* og lyder som flg.:

Den, der offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden meddelelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges på grund af sin race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse eller tro eller sit handicap eller på grund af den pågældende gruppes seksuelle orientering, kønsidentitet, kønsudtryk eller kønskarakteristika, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år (Danske Love, 2025).

Amnesty kritiserer, at §266 B er placeret under kapitlet om freds- og ærekrænkelser, hvilket signalerer at hadtale primært opfattes som en individuel krænkelse fremfor en samfundsmæssig udfordring. Til sammenligning har Norge placeret deres tilsvarende lovgivning under et kapitel, der vægter hensynet til samfundsordenen, hvilket anerkender hadtale og dens konsekvenser som mere omfattende for demokratiet og samfundets sammenhængskraft (Amnesty, 2025). Det kan måske lyde som en bagatel, hvilket kapitel en lov indgår i, men det har faktisk konkrete konsekvenser for loven. I Danmark overlades det ofte til politiets og domstolenes skøn at vurdere, hvornår en ytring udgør hadtale, hvilket kan skabe juridisk usikkerhed og medføre manglende straf og konsekvens i praksis. Desuden ses der eksempler på, at lovgivningen ikke tilstrækkeligt tager højde for de særlige udfordringer, som transkønnede står overfor, hvilket er med til at forstærke deres udsathed. F.eks. var det først i 2021, at *kønsidentitet, kønsudtryk eller kønskarakteristika* blev tilføjet til straffelovens §266 B. Samtidig blev ligestillingsloven ændret, så den nu også omfatter beskyttelse mod diskrimination på baggrund af seksualitet, kønsidentitet og kønsudtryk (Retsinformation, 2021). På trods af disse ændringer var der ingen markante politiske udmeldinger om dette, og

ikke engang ligestillingsministeren ville udtale sig om lovændringen, hvilket tyder på en fortsat berøringsangst omkring emnet (Ørregaard, 2025).

I forlængelse af dette, ses der også nogle steder en politisk udvikling, der kan tolkes som et tilbageskridt. Der blev nemlig i november 2024 fremsat et lovforslag (B47), af Dansk Folkeparti, Liberal Alliance, Danmarks Demokraterne og Kristeligt Folkeparti, som har til formål at begrænse mulighederne for juridisk kønsskifte mest muligt (Folketinget, 2024). Dette lovforslag er et tydelig tegn på en tendens om, at transkønnedes rettigheder stadig er til forhandling og et politisk anliggende.

På trods af at der er foretaget udvidelser i lovgivningen mhp. at beskytte minoriteter bedre, eksisterer der også aktuelle lovforslag, som gør det modsatte. Hvilket efterlader transkønnede uden tilstrækkelig beskyttelse mod skadelige praksisser og hadtale. Derfor argumenterer Amnesty også for, at dansk lovgivning bør revideres for at beskytte minoriteter bedre og anerkende, at hadtale ikke kun er en individuel krænkelse, men også en trussel mod demokratiet som helhed. Truslen mod demokratiet udspringer af, at en befolkningsgruppe trækker sig fra den offentlige debat i frygt for at blive udsat for bl.a. hadtale (Amnesty, 2025).

En underbelyst vinkel

Selvom ovenstående rapporter giver omfattende statistiske kortlægninger af transkønnedes levevilkår og udsathed, er der en væsentlig mangel på forskning, der belyser bagvedliggende årsager til de observerede uligheder udover hadtale. Skønt de kvantitative undersøgelser tilbyder værdifulde indsigter i transpersoners trivsel og udfordringer, efterlader de alligevel en række ubesvarede spørgsmål. Hvad skaber disse uligheder? Hvordan oplever transpersoner selv de sociale strukturer og normer, som påvirker deres livssituation? Og hvilke sociale indsatser kan ifølge denne gruppe forbedre deres levevilkår? Disse spørgsmål gør det aktuelt at supplere den eksisterende kvantitative forskning med en kvalitativ tilgang, der sætter fokus på transpersoners egne stemmer og oplevelser. En sådan kvalitativ undersøgelse giver mulighed for at udforske nuancerne i de sociale processer, der har konsekvenser for transpersoner. Det er vigtigt at anerkende, at transpersoners livssituation potentielt påvirkes af samfundets kønsnormer, idet de er i risiko for diskrimination og stigmatisering. Samtidig bør vi undgå at pådutte transkønnede en bestemt udsathed eller marginalisering, men snarere lade deres egne perspektiver definere og nuancere problemstillingerne. Det er essentielt at fremhæve, at transkønnede også er helt almindelige mennesker, hvis liv ikke bør reduceres til stereotype forestillinger eller opfattelser af afvigelse, da dette udelukkende reproducerer

diskriminerende og skadelige strukturer. Dog er indgangsvinklen til undersøgelsen af denne gruppe funderet i en normativ forståelse af, at transpersoner generelt er en udsat gruppe, som er i risiko for at udvikle sociale problemer på baggrund af bl.a. diskrimination og stigmatisering. Denne forståelse udspringer af den eksisterende forskning, men formålet er ikke at bekræfte denne forståelse, det er nærmere at lade transpersoner sætte ord på egne oplevelser, hvilke potentielt relaterer sig til disse problematikker.

Vi har i ovenstående vist hvilke sociale problemer, der kan påvirke transpersoners livssituation, hvorfor vi i nærværende specialeafhandling ønsker at undersøge, hvordan transpersoner oplever, at deres livssituation bliver påvirket som følge af afvigelse fra kønsnormerne, samt hvilke konsekvenser dette afføder. Denne undersøgelse bidrager med et borgerperspektiv på, hvordan transpersoner oplever, at deres kønsidentitet påvirker deres livssituation. Derved er der plads til at dele både positive og negative oplevelser, hvilke kan belyse inkluderende og ekskluderende mekanismer i samfundet. Flg. problemformulering afgrænser specialets fokus:

Problemformulering

Hvordan oplever transkønnede personer, at deres kønsidentitet påvirker deres livssituation, og hvilke konsekvenser har kønsafvigelsen haft for deres liv?

Problemformuleringen indeholder flere aspekter, som er vigtige at uddybe. Vi definerer det sociale problem som et dualistisk forhold mellem velfærdsmæssige mangler og problematikker, samt transpersoners afvigelse fra kønsnormerne. Den eksisterende forskning viser, at de sociale problemer, som transpersoner oplever, både kan defineres som værende velfærdsmæssige, idet denne gruppe potentielt kan mangle tilfredsstillelse af behov relateret til både social- og psykisk velfærd (Ejrnæs & Monrad, 2017). Ligeledes kan sociale problemer opstå på baggrund af afvigelsen fra kønsnormerne, hvoraf der er risiko for stigmatisering og social eksklusion, hvilket kan føre til begrænsning i livsmuligheder. Formålet med problemformuleringen er at fortolke, hvordan transpersoner selv oplever deres kønsidentitet, hvordan denne har påvirket deres livssituation samt hvilke konsekvenser, det har haft for deres liv. Derved indfanger formuleringen både ydre og indre faktorer, hvoraf vi ønsker at lave en dybdegående analyse, som kan illustrere kompleksiteten af kønsidentitet, og hvor stor betydning denne har for flere aspekter i livet. Desuden er formålet ikke blot at belyse problemstillingerne, men vi ønsker også et handlingsorienteret perspektiv på, hvordan vi som samfund kan komme med løsninger på de sociale problemer, som transpersoner potentielt er i risiko for at udvikle. Derfor har vi udarbejdet et underspørgsmål, som afrunder indeværende

specialeafhandling med handlingsanvisninger, og som besvares med afsæt i empirien og den foregående analyse heraf:

1. Hvilke sociale tiltag kan ifølge denne kønsminoritet forbedre deres livssituation?

I denne undersøgelse har vi udgangspunkt både i sociologien og i det sociale arbejde. Sociologien er central ift. at beskrive og forstå sociale problemer, mens socialt arbejde kan bidrage med praktiske løsninger til, hvordan vi kan afhjælpe disse udfordringer. Kombinationen af disse fagområder gør det muligt både at analysere og anbefale konkrete sociale indsatser, der kan støtte transkønnede – både som individer og som en gruppe.

Metode

I de flg. afsnit vil vi beskrive samt begrunde de valg, vi har taget ift. specialets metodiske og videnskabsteoretiske tilgang.

Videnskabsteori

I denne specialeafhandling anvendes en kritisk hermeneutisk tilgang til at undersøge, hvordan transkønnede personer oplever deres livssituation i relation til at være transkønnet samt hvilke sociale tiltag, der ifølge informanterne, kunne bidrage til bedre vilkår for kønsminoriteter i Danmark. Afhandlingen beror desuden på en abduktiv tilgang.

Kritisk hermeneutik er en forgrening af den filosofiske hermeneutik, hvorledes epistemologien og ontologien er ens for disse. Centralt for hermeneutikken er, at vi altid har forforståelser og fordomme i mødet med andre mennesker (Juul, 2012). Hermeneutikkens ontologi er forankret i, at vi altid må forholde os fortolkende til undersøgelsens genstandsfelt, eftersom viden er konstrueret af individers erfaringer og forståelser af verden. Epistemologisk set bygger hermeneutikken på en fortolkende tilgang, hvor viden ikke opnås objektivt, og forforståelser og erfaringer aldrig kan sættes i parentes (Gilje & Kristiansen, 2017), hvorledes erkendelse opfattes som en uendelig og aldrig afsluttet proces.

Grundprincipperne i den filosofiske og kritiske hermeneutik er således tilsvarende, men den kritiske hermeneutik har en mere omfattende agenda. Jf. Habermas kan fornuften frigøre mennesket fra fordomme og dominansforhold, hvorfor kritisk hermeneutik går ideologikritisk til værks. Den kritiserer de fordomme, der fungerer som ideologi, og som har til formål at skjule fremherskende herredømmeforhold. Habermas påpeger, at Gadammers filosofiske hermeneutik

overser, at traditionens autoritet står i vejen for menneskelig frigørelse i mange tilfælde, og at traditionen ikke altid repræsenterer sandheden (Juul, 2012). Specialet tager udgangspunkt i en grundlæggende normativ forståelse af, at transpersoner er i risiko for at blive diskrimineret og dermed udvikle sociale problemer. Dette er således også vores incitament for valg af netop dette emne, idet vi går ind for ligestilling og social retfærdighed uanset kønsidentitet. Ved dette videnskabsteoretiske standpunkt er det muligt både at opnå en dybere forståelse af transpersoners oplevelse af at tilhøre en kønsminoritet, og samtidig kritisere de magtstrukturer og normer, som er med til at skabe sociale problemer. Ved at tilføje en normativ og samfundskritisk dimension, hvor fokus er at fortolke transpersoners oplevelser, vil det være muligt at *afsløre* nogle af de undertrykkende strukturer, som påvirker deres livssituation. Formålet er således ikke at bekræfte vores fordomme og forforståelser, men rettere at give transpersoner mulighed for selv at italesætte deres oplevelser og erfaringer, hvoraf vi kan fortolke, hvordan deres kønsidentitet har påvirket deres livssituation samt hvilke konsekvenser, dette har haft. Erkendelsen opstår netop i en *horisontsammensmeltning* gennem dialog mellem vores horisont og vores informanternes horisonter (Juul, 2018). Ved at vi lade informanterne komme til orde, giver dette muligheden for at definere egne oplevelser og erfaringer om dét at være transkønnet i et heteronormativt samfund, hvorledes vores forforståelser/horisont smelter sammen med deres. Her bliver koblingen mellem sociologien og det sociale arbejde særlig relevant, da vi gennem disse fortolkninger kan beskrive, hvordan man som samfund kan komme med løsninger på de sociale problemer, som transpersoner potentielt oplever ifm. deres kønsidentitet og afvigelsen fra samfundets kønsnormer. Ved at tage udgangspunkt i borgerperspektivet, bliver det muligt at bidrage til social forandring, idet handling baseres direkte på deres oplevelser og behov.

Centralt for dette afsæt er således, at der tages udgangspunkt i en *dobbelthermeneutik*, eftersom vi må forholde os til det, informanterne fortæller, som på forhånd er fortolket af den enkelte informant, hvorefter dette genfortolkes gennem vores teori (Gilje & Kristiansen, 2017). Den abduktive tilgang er i tråd med hermeneutikken, da vi forud for interviewene har afdækket eksisterende forskning, og deraf skabt en vis forforståelse af feltet – selvom vi har udforsket vores forforståelser, vil der stadig indgå induktive elementer i undersøgelsen. Disse forforståelser og fordomme er produktive for erkendelsen, da de gør os i stand til at forstå os selv og omverdenen samt at stille relevante spørgsmål (Juul, 2018). Fordommene er i dette tilfælde, at transkønnede personer bl.a. har dårligere levevilkår, hvilke opstår i deres møde med samfundet. Derved har vi en normativ indgangsvinkel til undersøgelsen, da vi arbejder ud fra

en forforståelse om, at denne kønsminoritet er dårligere stillet end majoritetsbefolkningen i samfundet (også jf. den eksisterende forskning). Følgelig forholder vi os kritisk til de herskende normer, som er med til at reproducere og opretholde uligheden mellem transkønnede og ciskønnede personer.

Hermeneutikken ser derfor ikke efter en objektiv sandhed, men søger i stedet at afdække forskellige fortolkninger og perspektiver, der bidrager til en dybere forståelse af betydningen i en given kontekst. Dette kan forstås vha. den hermeneutiske cirkel, hvori fordomme og forforståelser revideres gennem en vekselvirkning mellem del og helhed. Således udvides og udvikles viden og forståelse af et fænomen, hvilket fremmer en ny helhedsforståelse (Gilje & Kristiansen, 2017). Derfor vil fortolkninger af transpersoners indre og ydre oplevelser og erfaringer stille skarpt på, hvorfor det både i sociologien og det sociale arbejde er væsentligt at forstå kompleksiteten af kønsidentitet, idet denne forståelse danner grundlag for udviklingen af mere inkluderende sociale tiltag og praksisser, der imødekommer transpersoners behov. Specialet bidrager således ikke blot til en dybere forståelse af transpersoners liv, men også til en kritisk belysning af de sociale betingelser, der bør udfordres og forandres for at fremme ligestilling og social retfærdighed.

Design

Indeværende speciale udarbejdes med en abduktiv erkendelsestilgang, hvor empirien dels er styrende for projektet. Forud for empiriindsamlingen har vi undersøgt eksisterende forskning på feltet mhp. at få en forståelse af bl.a., hvad det vil sige at være transkønnet, samfundets syn på kønsminoriteter samt de observerede sociale problemer, der gør sig gældende for denne gruppe. I tråd med specialets videnskabsteoretiske tilgang bevæger vi os på et abduktivt kontinuum, hvor nogle elementer vil være overvejende induktive, og andre vil være prægede af vores forforståelse, som bl.a. udspringer af den eksisterende forskning. Da vi ønsker at indsamle detaljerede og helhedsprægede beskrivelser af transkønnede personers oplevelser, anvender vi den kvalitative metode fremfor den kvantitative metode, som beskæftiger sig med mange undersøgelseseenheder og sigter mod at opbygge beskrivelser, der kan generaliseres til en bredere befolkning (Andersen & Hansen, 2000). Indenfor den kvalitative metode anvender vi semistrukturerede interviews, da disse giver informanterne mulighed for at udtrykke sig frit og selv definere de aspekter af deres livssituation, der er vigtige for dem. Denne metode gør det muligt at stille guidende spørgsmål, men også følge op på emner, der opstår spontant i interviewsituationen, hvilket giver mulighed for en mere fleksibel udforskning af den enkeltes

oplevelser. Dette er i modsætning til fokusgruppeinterviews, hvor dynamikken i gruppen kan påvirke den enkeltes villighed til at dele personlige eller sårbare oplevelser – også selvom fokusgruppen er sammensat af personer i lignende situationer. Kønsidentitet og livssituation kan være private og følsomme emner, hvorfor vi vurderer, at semistrukturerede interviews skaber et tryggere rum for den enkelte informant. (Kvale & Brinkmann, 2015).

Interviewguiden vil i højere grad være induktiv, da denne udarbejdes med et induktivt afsæt fremfor at være teoridrevet, hvilket uddybes under *Interviewguide*. Den abduktive erkendelsestilgang og interviewguidens induktive afsæt kommer særligt til udtryk i specialets analyse, hvor empirien er styrende for valg af teori, som anvendes til at besvare ovenstående problemformulering. Projektet udarbejdes som et tværsnitsdesign, idet der ikke indgår nogen tidsdimension, hvorledes vi opnår et øjebliksbillede af, hvordan informanterne oplever deres livssituation her og nu (De Vaus, 2001). Tværsnitsdesignet udelukker ikke retrospektive spørgsmål i interviewsituationen, men det fordrer til en opmærksomhed på, at informanternes tilkendegivelser afhænger af, hvordan den enkelte husker pågældende situationer.

Afgrænsning og rekruttering

Vi har i nogen grad gjort brug af en strategisk sampling strategi, da vi udvælger vores informanter på baggrund af kriterier som kønsidentitet og alder. Vi har valgt at tage udgangspunkt i transkønnede personer i aldersgruppen 20-30 år. En væsentlig grund til denne afgrænsning er vores ønske om at sikre en vis grad af sammenlignelighed i informanternes oplevelser. Transkønnede personer, der er vokset op i samme tidsperiode, har navigeret i nogenlunde ens samfundsmæssige, sociale og juridiske rammer, hvilket gør det muligt for os at identificere fælles mønstre i deres erfaringer og oplevelser. Hvis vi havde et bredere aldersspænd, ville ældre transpersoner ofte have levet under væsentlige anderledes vilkår mht. samfundets forståelse af kønsidentitet, adgang til behandling og juridiske rettigheder, hvilket vil gøre det vanskeligt at sammenligne deres oplevelser direkte med yngre generationer. Derudover sikrer vi en mere ensartet stikprøve, hvilket styrker undersøgelsens interne validitet, analytiske sammenhæng og muligheden for at identificere fælles tematikker på tværs af informanterne. Desuden bunder det i antagelsen om, at unge voksne gennemgår livsforløbsmæssige overgange, som kan være særligt komplekse for transpersoner. Uddannelse, sociale relationer og identitetsdannelse er centrale aspekter af denne livsfase, og for transpersoner kan disse overgange være præget af både strukturelle og interpersonelle barrierer jf. problemfeltet. Alle informanter identificerer sig som transkønnede, dog har vi

bestræbt os på at sikre en vis kønsmæssig diversitet, således både transkvinder, transmænd og nonbinære er repræsenteret. Geografisk har vi valgt ikke at begrænse vores informanter til en specifik region. På baggrund af denne afgrænsning, har vi fået en divers gruppe informanter, bestående af 10 informanter i aldersgruppen 20-28 år, bosiddende i Nord- eller Midtjylland, hvor fire af disse identificerer sig som kvinder, fem identificerer sig som mænd, og én identificerer sig som nonbinær.

Rekrutteringsprocessen har primært fundet sted gennem sociale medier og netværk i LGBT+-miljøet. Først og fremmest har vi udarbejdet et rekrutteringsopslag, som blev delt via vores private Facebookprofiler samt i specifikke facebookgrupper for transpersoner. Opslaget (Bilag A), indeholder en kort beskrivelse af specialet samt vores kontaktoplysninger. Dette opslag har vi ligeledes sendt ud på mail til relevante interesseorganisationer såsom LGBT+ Danmark, Aura, Danmarks Transkønnede m.fl. Yderligere har vi hængt dette opslag op på Aalborg Universitet, Hovedbiblioteket og i Mangfoldighedshuset. Informanterne har herefter selv kontaktet os. Derudover har vi benyttet os af snowball sampling, hvor vi har opfordret vores informanter til at videreformidle informationen om undersøgelsen til relevante personer i deres netværk. På denne måde har vi kunne opnå en bredere rækkevidde og dermed fået adgang til informanter, som vi ellers ikke ville have nået gennem rekrutteringsopslaget (Bryman, 2016). Ifm. rekrutteringen har vi været opmærksomme på etiske og metodiske faldgruber af vores samplingsstrategi. Da rekruttering primært er sket via sociale medier og fysiske opslag, kan der være en tendens til, at vores informanter har en særlig interesse i emnet og måske er mere engageret i politiske og samfundsmæssige spørgsmål vedr. kønsminoriteter end den gennemsnitlige transperson. Derudover er det også vigtigt at være opmærksom på, at nogle transkønnede personer, kan være underrepræsenterede i vores sample, da de muligvis ikke har tid eller overskud til at deltage. Dette kan ligeledes medføre bias i vores data, da vi ikke kan få alle oplevelser og synspunkter med. Informanterne anonymiseres og omtales med pseudonymer, da vi ikke er interesserede i det specifikke menneske, men nærmere i deres oplevelser og erfaringer. Derudover har vi orienteret informanterne omkring frivillighed og informeret samtykke, således de er tilstrækkeligt informeret om undersøgelsens formål samt deres ret til at trække sig herfra (Kvale & Brinkmann, 2015). Personoplysninger behandles i overensstemmelse med GDPR-lovgivningen, og data opbevares fortroligt, indtil det slettes efter endt analyse. Informanterne præsenteres under *Præsentation af informanter*.

Interviewets rammer

Efter ovenstående afgrænsning og rekruttering har vi afholdt 10 interviews med transkønnede personer. Vi har afholdt ni interviews fysisk og ét online. Fordelingen afspejler vores informanternes præferencer, hvilket er særligt vigtigt i denne undersøgelse, da det kan være nogle svære og følsomme emner, vi berører. Denne fleksibilitet i interviewformen gør det muligt for informanterne at deltage fra et trygt miljø, hvilket potentielt kan skabe en mere åben samtale. Valget mellem fysiske og online interviews indebærer dog metodiske overvejelser, da begge formater både har fordele og ulemper. Ved fysiske interviews kan man opnå en mere nærværende relation mellem interviewer og informant, hvilket kan bidrage til en mere nuanceret forståelse af informanternes udsagn, da man her har adgang til informantens kropssprog og ansigtsudtryk. Samtidig kan online interviews mindske eventuelle barrierer for nogle informanter, som kan opstå ved fysiske møder, og give informanterne en øget følelse af kontrol i interviewsituationen og dermed sikre tryghed og komfort.

Interviewene er individuelle, hvor vi begge deltager som interviewere – én primær og én sekundær interviewer. Dette gør vi, da vi mener, at det er vigtigt for vores undersøgelse og kvaliteten af denne, at vi begge er med til alle interviews og møder alle informanterne. Ydermere er det med til at sikre en ensartethed i interviewene, hvor de alle vil forløbe på samme vis, hvilket styrker reliabiliteten af undersøgelsen. Samtidig giver det os mulighed for at supplere hinanden undervejs, hvor den sekundære interviewer kan stille uddybende spørgsmål og sikre, at væsentlige emner bliver belyst. Hertil er vi bevidste om den magtbalance, der uundgåeligt eksisterer i interviewsituationen mellem interviewer og informanten (Kvale og Brinkmann, 2015). Dette kan i værste tilfælde påvirke informantens svar, hvilket vi forsøger at mindske ved at skabe en tryk ramme for interviewet. Derudover indleder vi interviewet med at understrege, at vi er opmærksomme på vores position, privilegier og blinde vinkler som ciskønnede, heteroseksuelle kvinder. Hermed indtager vi en position, som adskiller sig markant fra de personer, vi har interviewet. Vi har ingen personlig erfaring med at være transkønnede og er derfor opmærksomme på asymmetrien i oplevelser og privilegier. Vi forsøger derved at mindske denne asymmetri og fremme transparens.

Kvalitetskriterier

Vi er opmærksomme på, at vores undersøgelse ikke har høj ekstern validitet i traditionel forstand, idet vi ikke søger at generalisere vores resultater til en større population. I stedet tilstræber vi analytisk generaliserbarhed, hvor vi gennem empiri, teori og argumentation kan

anvende vores resultater til at forstå lignende fænomener i andre kontekster (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette er i tråd med vores kritiske hermeneutiske tilgang, hvor vi ikke alene søger at beskrive informanternes oplevelser, men også at tolke dem i en bredere samfundsmæssig kontekst. Ved at lade transpersoner beskrive deres oplevelser styrker vi den analytiske generaliserbarhed, da de fungerer som "eksperter" i deres eget liv, fremfor vi udelukkende tager udgangspunkt i dokumenter eller sekundære kilder. Hertil er det væsentligt at påpege, at vores empiri blot illustrerer ét aktørperspektiv, idet det er informanternes oplevelser og erfaringer, hvilket også er i tråd med *dobbelt hermeneutik*. Dvs. at hvis en informant f.eks. har oplevet forskelsbehandling, hvor vedkommende tolker, at dette udspringer af vedkommendes kønsidentitet, fortolker vi det også således. Ved at der kun er ét perspektiv, ved vi ikke, om nogle situationer reelt er opstået på baggrund af kønsidentitet. Dette er dog ikke ensbetydende med, at informanternes oplevelser ikke er reelle, det er blot vigtigt at være opmærksom på, at andre forhold kan have gjort sig gældende. Dog forholder vi os udelukkende til vores informanternes udsagn, hvilke vi anser for troværdige. Jf. vores videnskabsteoretiske tilgang ønsker vi at opnå en dybere forståelse af transpersoners oplevelser både af positiv og negativ karakter, som relaterer sig til det at tilhøre en kønsminoritet. Samtidig vil vi belyse herskende normer og magtstrukturer, som vores informanter oplever som værende negativt influerende på deres livssituation.

I dette speciale har vi anvendt generativ AI som en kritisk sparringspartner til sproglig forbedring og idéudvikling – ikke som erstatning for vores egen faglige refleksion. Brugen af AI har fungeret som et redskab til at styrke opgavens struktur, inspirere til alternative vinkler og forbedre sproglig præcision. Vi har løbende vurderet disse input, og sikret at indhold og argumentation er vores egne. Vi har ikke anvendt AI til behandling af vores empiri, da vi er opmærksomme på GDPR og hensynet til datasikkerhed. For at effektivisere transskriptionsprocessen har vi anvendt Words indbyggede transskriptionsfunktion i Microsoft Teams, hvilket samtidig har sikret, at al håndtering af vores empiri er foregået under datasikre rammer.

Interviewguide

For at besvare vores problemformulering og opnå en dybere forståelse af transkønnede personers oplevelser, har vi udarbejdet en semistruktureret interviewguide (Bilag B). Udformningen af interviewguiden bærer præg af en biografisk og retrospektiv tilgang, samtidig

med den er baseret på vores problemformulering, eksisterende forskning og en induktiv tilgang, der giver plads til informanternes egne fortællinger.

Vi er inspirerede af den biografiske metode, da vi ønsker at lade informanterne definere, hvornår deres fortælling starter (Hoerning, 2001). Derved søger vi at opnå indblik i hændelser både af positiv og negativ karakter før og efter informanternes transition. Således er det ikke hele beskrivelser af livsforløb, men nærmere fortællinger om kønsidentiteten og skiftet i måden at leve og udtrykke sig på personligt og socialt. Selvom interviewguiden har grundlag i eksisterende forskning, har vi tilstræbt en induktiv og eksplorativ tilgang, der giver informanterne mulighed for selv at definere, hvad der har været betydningsfuldt i deres liv. Ved at inddrage ”positive” spørgsmål, der fokuserer på, hvornår informanterne har følt sig inkluderede, og hvad der har hjulpet dem i svære situationer, søger vi ikke blot at belyse de problematikker, de møder, men også at identificere mulige løsninger. Dette perspektiv er særligt relevant i relation til socialt arbejde, da det giver indsigt i, hvordan forskellige indsatser kan bidrage til at afhjælpe marginalisering og styrke transkønnede personers trivsel og livssituation.

Vi indleder alle interviews med at oplyse om formalia vedr. interviewet, herunder en kort præsentation af os samt formålet med specialet og information om anonymitet, samtykke og GDPR. Herefter er interviewguiden struktureret omkring seks overordnet tematikker; *baggrundsviden, kønsudvikling, ydre faktorer, passering, oplevelse af egen position og sociale tiltag*. På denne måde starter vi interviewene ud med nogle indledende spørgsmål, hvor vi spørger ind til informanternes baggrund for at få en forståelse for deres person. Herefter spørger vi mere dybdegående ind til deres oplevelser med at være transkønnet. Under hvert tema har vi en række åbne spørgsmål, der søger at afdække informanternes egne erfaringer og refleksioner. Vi anvender en narrativ tilgang, hvor informanterne får mulighed for at beskrive specifikke situationer, der har haft en særlig betydning for dem (Kvale & Brinkmann, 2015). Afslutningsvis giver vi informanterne mulighed for at komme med tilføjelser samt spørgsmål til os. Dette er særligt vigtigt, hvis en informant får indtryk af, at vi har misforstået noget, da det bidrager til en mere præcis og nuanceret fremstilling af deres oplevelser. Derudover styrker det tilliden i interviewsituationen, når vi, som interviewere, viser åbenhed og imødekommenhed over for informantens perspektiver (Kvale & Brinkmann, 2015). For at sikre, at informanterne ikke føler sig misrepræsenteret eller miskrediterede, informerer vi dem om, at de efterfølgende kan kontakte os med eventuelle spørgsmål eller tilføjelser.

Interviewguiden fungerer som en ramme, der sikrer, at vi får belyst de relevante temaer, vi gerne vil omkring, men samtidig er der plads til, at informanterne kan bringe nye perspektiver i spil. I forlængelse af dette er det også relevant at påpege, at vi i interviewene ikke peger på specifikke sociale arenaer, som informanterne skal fortælle os om, men i stedet lader vi det være åbent for den enkelte informant at belyse de sociale arenaer, som de finder relevante og betydningsfulde. Dette metodiske valg er i overensstemmelse med vores videnskabsteoretiske retning, hvor vi anerkender, at forståelse opstår i mødet mellem interviewerens forforståelse og informantens oplevelse.

Transskription og kodningsstrategi

I flg. afsnit redegøres for valg af transskriptions- og kodningsstrategi, med det formål at sikre en systematisk analyse af høj kvalitet samt at styrke reliabiliteten. Vores interviews er alle blevet optaget som en lydfil, så de efterfølgende kunne transskriberes. Transskriptionsprocessen indebærer en omformning af mundtlig samtale til skreven tekst, hvilket gør det muligt at arbejde analytisk med materialet (Kvale & Brinkmann, 2015). Vi har transskriberet interviewene ord for ord for at sikre en præcis gengivelse af informanternes udsagn. Dog har vi fravalgt fyldord såsom ”øh”, gentagelser og tænkepauser, da disse ikke vurderes at have analytisk relevans for vores undersøgelse. Ved at have en konkret transskriptionsstrategi, sikrer vi en ensartethed i transskriberingen og øger reliabiliteten i vores datahåndtering. Under transskriptionsprocessen har vi haft et stort etisk fokus, hvor vi bestræber os på at være tro mod informanternes udsagn og citere dem korrekt. Transskriptionerne fremgår af bilag C.

Efter transskriptionsprocessen har vi kodet vores interviews mhp. at identificere centrale tematikker og mønstre. Kodningsprocessen er indledt med en gennemlæsning af transskriptionerne for at opnå et overordnet indblik i empirien og identificere fremtrædende temaer såsom *kønsdysfori*, *fordomme*, *forskelsbehandling*, *passering*, *sociale tiltag* og *medier*. Herefter har vi anvendt en relativt åben og induktiv kodningsstrategi, hvor informanternes udsagn løbende er kategoriseret ift. disse tematikker. De kodede transskriptioner fremgår af Bilag D. Dette har gjort det muligt at foretage en tematisk analyse samt undersøge og sammenligne mønstre på tværs af informanterne. Ved at anvende en mere induktiv tilgang sikrer vi, at vores analyse er åben for nye indsigter. Dette er yderst relevant i indeværende specialeafhandling, da vi søger at forstå informanternes oplevelser, uden at pålægge dem en forudbestemt analytisk struktur jf. vores hermeneutiske tilgang, hvor vi anser analyseprocessen som en fortolkningsproces.

Teorivalg

I dette afsnit præsenteres specialeafhandlingens teoretiske forståelsesramme. For at belyse informanternes oplevelser, har vi valgt at tage udgangspunkt i to teoretiske perspektiver, der hver især kan bidrage med en forståelse af dette sociale problem. Først og fremmest anvender vi Judith Butlers teori om kønsperformativitet, som danner den overordnede rammeforståelse for køn i specialet. Hermed skaber vi en analytisk ramme, som er funderet i en kønsteori og et kønssyn, som stemmer overens med vores informanternes syn på køn. Dette er særlig relevant ift. vores problemformulering, hvor vi netop ønsker at forstå, hvordan transkønnede oplever deres livssituation i relation til deres kønsidentitet. Samtidig anvender vi Erving Goffmans teori om stigma, som en gennemgående teoretisk ramme, som bruges til at forstå de sociale processer, hvorigennem transkønnede personer møder samfundets forventninger og blikke, og hvordan de navigerer ift. sociale normer. Ved at kombinere Butlers makroperspektiv på køn og Goffmans mikroperspektiv på interaktion og stigma, skaber vi et teoretisk grundlag, der både favner de ydre og indre faktorer af transpersoners livssituation.

Dog betragter vi ikke Butler og Goffmans teorier som dækkende for alle aspekter af transkønnede personers livssituationer og oplevelser. Derfor inddrages supplerende teori ad hoc, hvilket præsenteres under analysestrategien.

Teori

Der vil i flg. afsnit blive redegjort for de to ovennævnte teoretiske perspektiver, som danner grundlaget for vores kønssyn og analyse.

Kønsperformativitet

Vi tager afsæt i Judith Butlers kønsteori, som hun præsenterer i værket *Gender Trouble* i 1990, hvor hun introducerer begrebet *kønsperformativitet*. Butler gør op med forestillingen om køn som en essens, der naturligt følger af det biologiske køn, og argumenterer i stedet for, at køn er noget man *gør*, altså en performance, som opstår gennem gentagne, normstyrende handlinger og udtryk (Butler, 1990). Dermed forstås køn ikke som noget, man *er*, men som noget man *gør*, hvilket udfordrer samfundets normative forestillinger om køn som noget fast og binært. Hermed kan performativitetsbegrebet anvendes til at analysere, hvordan køn hele tiden bliver til i mødet med sociale normer og andres blik. Et centralt begreb hos Butler er subversion, som henviser til forskydninger og brud med de dominerende kønsnormer. Subversion opstår, når en kønsperformance ikke følger de gængse regler, f.eks. når nogen ikke udtrykker sig entydigt

maskulint eller feminint og dermed synliggør, at køn ikke er naturligt og biologisk givet, men normativt produceret gennem handlinger. Subversion er ikke nødvendigvis en bevidst handling, men kan opstå i det øjeblik, hvor kroppen, udtrykket eller identiteten ikke ”passer ind” (Butler, 1990). Dette kan give os en forståelse af transkønnede personer som subversive figurer – ikke fordi de aktivt forsøger at nedbryde normerne, men fordi deres eksistens i sig selv udfordrer de normative køns kategorier. Deres synlighed bliver et sted for forhandling og spænding mellem identitet, anerkendelse og samfundsmæssige forventninger. Begrebet subversion kan benyttes til at undersøge, hvordan visse udtryk og eksistenser både udfordrer og synliggør grænserne for det normative kønssystem, og hvilken påvirkning det har på informanternes livssituation.

Butlers kønsteori er funderet i et queerteoretisk perspektiv, hvor binære kategorier som mand/kvinde, hetero/homo og normal/afvigende udfordres og dekonstrueres. Hun ser køn som en effekt af gentagne talehandlinger og sociale praksisser, der *kalder* individet ind i en bestemt kønsposition. Jf. Butler eksisterer intet prædiskursivt køn, da kønnet bliver til i og gennem sproget og de sociale normer, det aktiverer (Butler, 1990). Kønsidentitetens performative karakter indebærer en dobbelthed, hvor køn på den ene side er processuelt og foranderligt, men på den anden side har de gentagne performative handlinger materielle og realitetsskabende konsekvenser, som får kønnet til at fremstå essentielt og naturligt. Man kan argumentere for, at talehandlinger dermed har en konstituerende kraft, hvor de skaber det, de tilsyneladende blot beskriver. Gennem gentagelser bliver normer om køn og kønnet adfærd naturaliseret, hvilket skaber klare forestillinger om, hvad der opfattes rigtigt og forkert (Butler, 1990).

Valget af Butler som rammeforståelse af køn udspringer af dette speciales syn på køn, som ligger i tråd med Butler. Derudover hænger det sammen med vores empiriske materiale, hvor langt størstedelen af vores informanter italesætter nødvendigheden af at *gøre* sit køn på flere områder. Dette være sig både som en del af deres personlige kønsidentitets-skabelse, men også for at imødekomme samfundets forventninger til kønnet adfærd. Informanterne beskriver i forskellige grader, hvordan det at blive set som deres oplevede køn er essentielt for deres trivsel, og hvordan de aktivt arbejder med deres kønsudtryk i forsøget på at passere. Dette kommer til at være et gennemgående tema i vores analyse, hvor Butlers teori er særlig velegnet, da vi kan bruge den som et analytisk redskab, til at forstå disse handlinger som en del af en større normativ struktur, hvor (køns)identitet produceres og reguleres gennem sprog, handlinger, praksis og diskurser.

Selvom vores kønsforståelse ligger i tråd med Butlers socialkonstruktivistiske syn, er vores videnskabsteoretiske ståsted stadig forankret i den kritiske hermeneutik. Denne undersøgelses fokus er ikke på konstruktionen af køn i sig selv, men på informanternes levede erfaringer og oplevelser. Vi er optaget af, hvordan de forhandler deres kønsidentitet i mødet med samfundsmæssige normer, og hvordan dette præger deres livssituation. Vi mener, Butler kan give os et sprog til at analysere disse erfaringer som både individuelle og samfundsmæssigt betingede, uden at vi mister blikket for den subjektive oplevelse. I forlængelse af dette, vi vil påpege, at Butler er tydeligt inspireret af poststrukturalismen, som udfordrer ideen om en fast, universel sandhed og i stedet ser mening som kontekst afhængig, flydende og forankret i sprog. Særligt relevant er forståelsen af, at sprog ikke blot afspejler virkeligheden, men producerer den, hvor magt ikke blot er undertrykkende, men også produktiv og gennemtrænger vores måder at forstå og *gøre os selv på* (Butler, 1990). Dette går hånd i hånd med den kritiske hermeneutik, som også har fokus på sprog, magt og sociale normer.

Stigma

Endvidere benytter vi os af Erving Goffmans teorier og begreber om det sociale samspil i hverdagslivet, især hans teori om stigma, som han udfolder i bogen *Stigma: Om afvigerens sociale identitet* fra 1963. Denne teori er helt central i dette speciale, da den giver os mulighed for at forstå, hvordan transkønnede personer møder og håndterer sociale forventninger, normer og eksklusion i deres hverdag. Med udgangspunkt i Goffmans begreber om stigma og passering udfoldes de sociale mekanismer, der former transkønnede personers oplevelser af marginalisering og deres strategier for at (over)leve i disse normative kontekster.

Goffman beskriver stigma som en negativ egenskab, som man kan få tildelt af sine omgivelser. Dette kan være med til at reducere individets sociale status og føre til, at individet bliver set som en *anden* i andres øjne og hermed opfattes som en *afviger* (Goffman, 1963). Forud for denne stigmatiseringsproces skelner Goffman mellem individets *tilsyneladende sociale identitet* – det vil sige de egenskaber, som omgivelserne tillægger en person ud fra førstehåndsindtryk – og den *faktiske sociale identitet*, som dækker over personens reelle karakteristika, erfaringer og selvforståelse (Goffman, 1963). Et stigma opstår i spændingsfeltet mellem disse to identiteter, når omgivelsernes opfattelse af personen ikke stemmer overens med den faktisk identitet. Stigma opstår ikke i individet selv og handler ikke blot om individuelle karaktertræk, men om sociale processer og i sociale kontekster, hvor visse egenskaber – ud fra samfundets normer – bliver betragtet som afvigende og dermed

diskvalificerer individet i sociale relationer. Stigma er altså en mere relationel størrelse, der skabes i interaktionen mellem mennesker og samfundets normer og værdier (Goffman, 1963). For transkønnede kan stigma f.eks. opstå i mødet med institutionelle rammer såsom sundhedsvæsenet, hvor det forventes, at kroppen, navnet og kønsudtrykket stemmer overens med binære forestillinger om køn. Her kan transkønnede blive kategoriseret ud fra det, Goffman kalder et *miskrediteret stigma*, som er et synligt træk, som omverdenen aflæser som afvigende, f.eks. stemme, kropsform eller udseende, der ikke stemmer overens med normative forestillinger om maskulinitet eller femininitet. Goffman skelner mellem tre former for stigma; *fysiologisk stigma* såsom fysiske handicaps, *karaktermæssige stigma* som er overtrædelser af normer for accepteret adfærd, handling og udtryksmåde og *tribalt stigma*, som er stigmatisering på baggrund af f.eks. etnicitet, race eller religion (Goffman, 1963). Transkønnede vil oftest blive udsat for karaktermæssige stigma, da deres kønsidentitet netop afviger fra og overtræder samfundets normer for en binær kønsidentitet.

I forlængelse af dette, bliver *passering* en central strategi for mange transkønnede. Passering betyder i sin enkelthed at passere og blive opfattet af andre som det køn, man identificerer sig som. Det er vigtigt at pointere, at vores informanter alle selv fortæller omkring, hvorvidt de passerer, og hvilket passeringsarbejde de udfører. Dog mener vi ikke, at vores informanter her refererer direkte til Goffmans teoretiske begreb om passering, men i stedet bruger de begrebet som et almindeligt hverdagsord, da det er så stor en del af deres hverdag og en naturlig del af terminologien i dette miljø. I Goffmans optik kan passering forstås som en håndteringsstrategi i mødet med et stigmatiserende samfund, for netop at undgå stigma. Når individet lykkes med at skjule det, der afviger fra den sociale norm, undgår det samtidig at blive *afsløret*, stigmatiseret og de dertilhørende negative konsekvenser (Goffman, 1963). Men passering sker ikke af sig selv, det sker på baggrund af et dybdegående passeringsarbejde, som består i en række emotionelle, fysiske og sociale anstrengelser, hvor individet f.eks. må regulere sin stemme, bevægelser, tøjstil, kropssprog og andre udtryk for at *passere* og blive opfattet som en ”rigtig” mand eller kvinde, fremfor en transkønnet person. Heri ligger der et konstant arbejde med at aflæse omgivelserne og tilpasse sig normerne for diverse kønsudtryk. Passeringsarbejde kan give adgang til tryghed og frihed fra stigmatisering, men det kan også være udmattende og forbundet med psykiske belastninger såsom angst, da det også indebærer en konstant frygt for at blive *afsløret* eller *læst* forkert. Passering skal derfor ikke forstås som en statisk tilstand, men nærmere som en aktiv og relationel praksis, hvor den enkelte løbende må tilpasse sit udtryk for at opnå accept eller undgå stigmatisering. Dette passeringsarbejde bunder i magtstrukturer og

sociale forventninger, som konstant former, hvilke kønsudtryk der opfattes som acceptable, og hvilke der er i risiko for stigmatisering.

Goffmans mere mikrosociologiske tilgang stemmer godt overens med vores kritisk hermeneutiske videnskabsteori, da han undersøger sociale betydninger, som opstår i menneskers hverdagsinteraktioner. Hermeneutikken har netop også fokus på menneskelig erfaring og subjektiv meningsdannelse. Det kritiske aspekt kommer ydermere også til syne i Goffmans teorier, da der implicit ligger en kritik af de sociale normer, der former og begrænser individers handlemuligheder, hvilket ligger i tråd med det kritiske element i vores videnskabsteoretiske ståsted.

Med afsæt i Butlers kønsteori og Goffmans begreber om stigma og passering, har vi i dette teoriafsnit defineret et grundlag, der gør det muligt at forstå og analysere vores informanternes erfaringer. Ved at kombinere de to teoretiske perspektiver, kan vi i flg. analyse undersøge, hvordan vores informanter oplever og navigerer i de sociale forventninger, der knytter sig til kønsidentitet, hvordan de oplever normer, og hvilke konsekvenser det har for deres livssituation. Teorierne er ikke blot anvendt som forklaring, men nærmere som værktøjer til at åbne for en nuanceret forståelse af de oplevelser, vores informanter deler.

Analysestrategi

I flg. afsnit redegøres for hvilken analysestrategi, der ligger til grund for strukturen og udarbejdelsen af analysen. Dette er mhp. at øge reliabiliteten og styrke gennemsigtigheden for læseren. Formålet med analysen er at skabe overblik samt præsentere vores empiriske fund, som er opnået gennem 10 interviews med transpersoner. Der fremgår en præsentation af informanterne i nedenstående afsnit. Efter en grundig gennemlæsning af transskriptionerne, har vi lavet en meningskondensering ved at identificere og kategorisere gennemgående temaer (Kvale & Brinkmann, 2015), hvilke tilsammen skal udgøre besvarelsen af problemformuleringen og vores underspørgsmål:

Hvordan oplever transkønnede personer, at deres kønsidentitet påvirker deres livssituation, og hvilke konsekvenser har kønsafvigelsen haft for deres liv?

- *Hvilke sociale tiltag kan ifølge denne kønsminoritet forbedre deres livssituation?*

Eftersom indeværende speciale beror på en abduktiv tilgang, har vi på forhånd udvalgt Goffmans stigmatteori og Butlers teori om kønsperformance som teoretisk forståelsesramme, hvortil supplerende teori inddrages ad hoc gennem analysen. Derved er empirien styrende for strukturen og valg af supplerende teori, hvilket præsenteres i nedenstående. I tråd med vores videnskabsteoretiske tilgang, vil vi stille os kritisk overfor nogle af de mekanismer, der former transpersoners livssituation, hvor vi gennem sociologien og det sociale arbejde kan afdække, hvordan transpersoner oplever, at deres livssituation påvirkes positivt og negativt.

Analyse struktureres i tre overordnede delanalyser: *indre faktorer*, *ydre faktorer* og *sociale tiltag*. Formålet med denne struktur er at skabe en logisk fremdrift i analysen, der bevæger sig fra informanternes indre oplevelser over til de samfundsmæssige påvirkninger til mulige handlingsperspektiver og løsninger.

Den første delanalyse, *indre faktorer*, omfatter en grundlæggende forståelse af informanternes oplevelser af kønsdysfori. Denne del har til formål at undersøge de følelsesmæssige og psykologiske oplevelser knyttet til kønsidentitet, herunder oplevelsen af kønsdysfori, selvopfattelse og betydningen af at kunne – eller ikke kunne – udtrykke sit køn. I denne analyse inddrages Axel Honneths anerkendelsesteori, Michael Warners begreb om heteronormativitet samt Judith Butlers teori om kønsperformance. Dette afsnit belyser informanternes kønsudvikling og oplevelser af, hvordan kønsdysforien har påvirket deres liv samt hvilke konsekvenser, det har haft for deres mentale trivsel.

Anden delanalyse, *ydre faktorer*, fokuserer på de sociale og strukturelle forhold, der påvirker informanternes liv. Her analyserer vi de ydre faktorer som fordomme, forskelsbehandling og betydningen af at passere. Afsnittet stiller skarpt på, hvordan informanterne oplever, at samfundet reagerer på deres kønsidentitet, og hvordan dette hhv. skaber muligheder og barrierer i deres liv. I denne del trækkes der på Goffmans stigmatteori, Butlers kønsteori, Honneths teori om anerkendelse og Warners begreb om heteronormativitet. Hertil inddrages begrebet minoritetsstress.

Den afsluttende delanalyse, *sociale tiltag*, er praksis- og handlingsorienteret og tager udgangspunkt i informanternes egne forslag til sociale indsatser, der kan forbedre transpersoners levevilkår. Informanternes perspektiver er centrale, idet borgerperspektivet, i overensstemmelse med undersøgelsens videnskabsteoretiske tilgang, anses som en væsentlig drivkraft i kvalificeringen og udviklingen af sociale indsatser. Formålet er at give transpersoner en stemme, der kan bidrage til at forbedre nuværende praksis og danne grundlag for

implementeringen af mere målrettede og afstigmatiserende tiltag. Hertil inddrages perspektiver af empowerment.

Idet anvendelsen af den supplerende teori sker ad hoc, vil en præsentation af dem fremgå af deres respektive afsnit. Relevansen for de enkelte afsnit samt teoretiske perspektiver præsenteres ligeledes løbende i delanalyserne, hvoraf der i slutningen af disse vil fremgå en delkonklusion. Afslutningsvist fremgår en konklusion samt en diskussion i forlængelse heraf.

Præsentation af informanter

Herunder følger en kort præsentation af vores 10 informanter, som inkluderer relevante biografiske facts. I analysen møder vi informanterne på forskellige tidspunkter i eller efter deres transitionsproces. Derfor kan der forekomme beskrivelser af perioder i deres liv, som fremstår retrospektive.

Mie

Mie er 22 år, og hun identificerer sig som kvinde (hun/hende). Hun er bosat i Midtjylland, hvor hun er studerende. Hun har været socialt ude som transkønnet i otte år (Bilag C: 2).

Eva

Eva er 23 år, og hun identificerer sig som en transkønnet kvinde (hun/hende). Hun er bosat i Nordjylland, hvor hun er studerende. Eva kom ud som transkønnet til sine forældre og lillebror for 2,5 år siden, og transitionerede officielt socialt for 1,5 år siden (Bilag C: 23).

Amy

Amy er 24 år gammel, og hun identificerer sig som transkvinde (hun/hende). Hun bor i Nordjylland, hvor hun er studerende. Hun kom ud som transkvinde for fire år siden (Bilag C: 44).

Kira

Kira er 28 år, og hun identificerer sig som transkvinde (hun/hende). Hun bor i Midtjylland, og blev færdiguddannet i sommeren 2024, men er pt. jobsøgende. Hun kom ud som transkvinde i januar 2024 (Bilag C: 51, 57).

Sam

Sam er 28 år, og de identificerer sig som nonbinær transkønnet (de/dem). De bor i Nordjylland, hvor de også arbejder. Sam kom ud som nonbinær transkønnet, da de var i starten af tyverne (Bilag C: 78).

Alex

Alex er 27 år og identificerer sig som en transkønnet mand, men ser også sig selv som havende en ret flydende, næsten nonbinær kønsidentitet. Alex bor i Nordjylland, hvor han også studerer. Han kom ud for sin mor og venner omkring hans efterskoletid, men han fortæller, at hans transition rigtigt tog fart lige inden han blev 18 år (Bilag C: 102-103).

Aske

Aske er 24 år gammel og identificerer sig som en transmaskulinperson (han/ham eller de/dem). Han bor i Nordjylland, hvor han er studerende. Aske kom ud som transkønnet for ni år siden (Bilag C: 117).

Carl

Carl er 20 år, og han identificerer sig som en mand (han/ham). Han bor i Nordjylland, hvor han er studerende. Carl kom ud som transkønnet for otte år siden (Bilag C: 135).

Max

Max er 21 år, og han identificerer sig som en mand (han/ham). Han bor i Nordjylland, hvor han også er studerende. Første gang Max kom ud som transkønnet til en af sine venner var som 13-14-årig. Socialt kom han ud for to år siden (Bilag C: 149).

Liam

Liam er 24 år, og han identificerer sig som en mand (han/ham). Han bor i Nordjylland, hvor han er studerende. Liam kom ud som transkønnet for seks år siden (Bilag C: 163).

Analyse

I den flg. del påbegyndes indeværende specialeafhandlings analyse. Denne er inddelt i tre delanalyser; *indre faktorer*, *ydre faktorer* og *sociale tiltag*.

Indre faktorer

Det centrale for flg. delanalyse er informanternes indre oplevelser af kønsdysfori. Formålet er her at fremanalysere, hvilken betydning kønsdysforien har for informanternes livssituation samt belyse konsekvenserne heraf. Derved ønsker vi at formidle en fortælling om udviklingen af kønsidentitet og bevidstheden herom. Vi har valgt ikke at fokusere på selve transitionsprocessen, da vores primære fokus ligger på de oplevede konsekvenser af at være

transkønnet. Analysen indledes med et forholdsvist deskriptivt afsnit, da en grundlæggende forståelse af kønsdysfori er et væsentlig afsæt for den videre analyse, idet alle informanternes kønsudvikling og selvforståelse har oprindelse i en uoverensstemmelse mellem deres fødselstildelte køn og det køn, de identificerer sig som i dag. Afsnittet er primært empirisk forankret, dog inddrages Judith Butlers kønsteori, Michael Warners begreb om heteronormativitet og Axel Honneths anerkendelsesteori ad hoc i de flg. Afsnit.

Kønsdysfori

Informanterne beretter hver især om, hvornår de første gang oplevede en uoverensstemmelse mellem deres fødselstildelte køn og det køn, de identificerer sig som i dag. Flere informanter beskriver oplevelser fra deres barndom, f.eks. fortæller Carl:

Jeg har altid vidst, at jeg ikke var en kvinde, og så var det først, da jeg lærte ordet transmand, jeg var sådan 'okay, det er en ting' og så fortalte jeg det til mine forældre, da jeg var omkring 12 (Bilag C: 135).

Carls udsagn illustrerer tydeligt, hvordan sproget blev et vigtigt redskab til at forstå og udtrykke sin identitet, hvor han før kun havde en indre viden om, at der var en uoverensstemmelse. Ligeledes fortæller Liam, at han altid har oplevet at være en dreng, og han italesætter, hvordan han allerede som fireårig blev konfronteret med sit køn til et familiearrangement:

"(...) jeg gerne vil med ud at spille fodbold, hvor de så siger mig: 'Det kan du ikke, for du er en pige', og så kan jeg huske, at jeg siger: 'Nej, jeg er en dreng' (...) jeg bliver virkelig påvirket af det, fordi de siger: 'Nej, du er ej' (Bilag C: 163-164).

Her viser Liam, at han tidligt havde en klar selvopfattelse, hvor han blev følelsesmæssigt påvirket, når hans identitet blev afvist af andre, hvorledes der ses en stærk kontrast mellem Liams egen oplevelse og omgivelsernes opfattelse. Dette understreger, hvor tidligt og stærkt en konfrontation med køn kan præge et individ. Her er både Carl og Liams udsagn med til at illustrere, hvordan kønsidentitet ikke blot er noget, der eksisterer indeni, men også formes og udfordres i mødet med ens omgivelser. Ligeledes også hvordan forståelsen og udtrykket af denne udvikles i krydsfeltet mellem den indre erkendelse, sociale interaktioner og muligheden for at kommunikere og handle på den indre følelse.

Hertil pointerer Kira, at det både for transkønnede og ciskønnede personer kan være svært at sige, hvornår man f.eks. officielt blev en kvinde. Dog italesætter hun: *"jeg havde altid siden jeg var 4-5 år gammel fundet maskulint til at være et, for mig, afskyende ord."* (Bilag C: 56),

hvilket vidner om en tidlig bevidsthed om, at der var noget ved hendes fødselstildelte køn, som hun ikke var tilpas ved, og at hun senere har kunne sætte ord på, at hun opfatter maskulinitet som værende afskyende. Dette understreger betydningen af de sproglige muligheder ift. at kommunikere samt tage afstand fra det, som man føler sig utilpas ved. Ligeledes har andre informanter italesat, at de også har haft oplevelser i barndommen, men at det blev særligt vanskeligt i starten af teenageårene eller omkring puberteten, hvilket Mie beskriver:

Jeg kom i puberteten, da jeg var syv år gammel, så det var en meget ung alder. På det tidspunkt, gik det op for mig, at de der maskuline træk, der begyndte at udvikle sig, det var ikke noget, jeg kunne lide... der græd jeg til min mor om, at jeg egentlig ikke har lyst til at udvikle hår.... ikke havde lyst til at skulle igennem det, jeg skulle igennem der (Bilag C: 2).

Mies udsagn portrætterer puberteten som en indikator for uoverensstemmelsen mellem hendes fødselstildelte køn, og det køn, hun identificerer sig som i dag. Dette giver et stærkt indblik i den dybt smertefulde oplevelse, det kan være at komme i puberteten, når ens kropslige udvikling er i uoverensstemmelse med ens kønsidentitet. At Mie græder til sin mor, vidner ikke kun om smerte, men ligeledes om desperation, magtesløshed og en følelse af at være fanget i en udvikling, man ikke har kontrol over.

Eva tilkendegiver, at hun som 13-årig havde valgt sit navn, men at hun først søgte om hjælp ved Center for Kønsidentitet som 20-årig (Bilag C: 24). Hun beskriver også puberteten som en skelsættende periode, hvori kønsdysforien for alvor gjorde sin indtræden:

(...) Da jeg så blev lidt ældre, og puberteten begynder at ramme... det var der, jeg begyndte reelt at få problemer med mig selv, og jeg var utilfreds med min krop, hvor jeg begyndte at dissociere fra min krop, og jeg kunne ikke huske, hvordan min egen krop så ud. Det var rigtig svært for mig at se i et spejl, men ellers kunne jeg godt gå rundt og bare lade som om, at jeg ikke havde en krop (Bilag C: 22).

Evas udtalelse illustrerer, at puberteten ikke blot medfører en utilfredshed med kroppen, men at denne også kan føre til alvorlige psykologiske reaktioner som dissociation, hvilket viser, hvor stor den psykiske belastning kan være, når den kropslige udvikling ikke følger ens kønsidentitet. Denne kamp tydeliggøres endvidere i hendes beskrivelse af, hvordan hun ikke ville se sig selv i spejlet og i stedet bare forsøgte at lade som om, at hun ikke havde en krop. Puberteten markerer for Eva og Mie en periode, hvor dysforien intensiveres, og dermed bliver svær at ignorere, fordi udviklingen af de sekundære køns karakteristika ikke stemmer overens

med deres kønsidentitet. Deres fortællinger tegner sammen et billede af, hvordan kønsdysforien bliver en fysisk og psykisk kamp, som udløser sorg og modstand mod de kropslige forandringer, hvilket kan eskalere til en slags overlevelsestrategi som dissociation. Denne form for kropslig fremmedgørelse og psykisk ubehag er dog ikke kun begrænset til en livsfase såsom puberteten. Flere informanter beskriver, hvordan kønsdysforien også manifesterer sig i andre situationer og kontekster i livet, hvor køn på forskellig vis bliver tillagt en betydning. Dette kommer bl.a. til udtryk gennem Alex' oplevelse med kønsopdeling:

(...) Da jeg så kom på efterskole, så kunne jeg mærke, at der var et eller andet, hvor jeg ikke følte mig helt tilpas. Fordi der var jo kvinde- og mandegange, og der følte jeg, at der var et eller andet, der stak sig ud der (Bilag C: 103).

Alex' beskrivelse af efterskolens kønsopdeling viser, hvordan sociale strukturer og normer omkring køn kan forstærke følelsen af kønsdysfori. De institutionelle rammer, hvori Alex blev konfronteret med binære køns kategorier peger på en dybere følelse af at føle sig forkert. Denne oplevelse underbygger yderligere argumentet om, at kønsdysforien ikke blot er en indre proces, men at den kan forstærkes og udspille sig i konkrete sociale sammenhænge og hverdagssituationer. Hertil tilføjer han, at han som 12-13-årig i folkeskolen følte sig utilpas, når der var kønsopdelt seksualundervisning (Bilag C: 104). Dette peger ligeledes i retningen ad at gængse praksisser vedr. opdeling af drenge og piger i skoleregime, kan være dybt ekskluderende og smertefulde for dem, der ikke passer ind i de binære køns kategorier. Selvom pubertet og kønsopdeling har været en væsentlig faktor for bevidstheden og oplevelsen af kønsdysfori, fremgår det dog også af empirien, at erkendelsen og udforskningen af kønsidentitet kan være en proces, der udvikler sig over tid, hvilket Amy ytrer:

(...) det er ikke fordi, jeg så mig selv som ikke værende en mand, men jeg så mig selv som værende, anderledes, mere fleksibel. Jeg gik altid og tænkte, at det ikke var så vigtigt for mig at være mand, og så var det måske ved 16-17-årsalderen, at det først begyndte at blive mere vigtigt for mig, ikke at være mand, det kunne ikke længere ignoreres på samme måde (Bilag C: 42).

Amys udsagn vidner ligeledes om, at der har været en tidlig bevidsthed, men at dysforien for alvor gjorde indtog senere i livet, hvor det blev nødvendigt at handle på den ubehagelige følelse. Dette er udtryk for, at kønsdysfori for nogle kan være en mere latent følelse, men Amys fortælling understreger også, hvordan denne underliggende følelse intensiveres med alderen, men hvor det ikke nødvendigvis er puberteten, der er katalysatoren for intensiveringen –

dermed ikke sagt, at puberteten slet ikke spiller en rolle. Derved kan den latente følelse også tolkes som en indre kamp, der vokser sig større, indtil den til sidst bliver så gennemtrængende, at den kræver handling.

Endvidere ses denne udvikling af kønsidentiteten også ved både Aske og Max, som begge beskriver, hvordan refleksionen over deres identitet også tog fart i deres teenageår, hvor de begyndte at udforske kønsidentitet og spejle sig i andre:

Max: Jeg tror altid, jeg har vidst det, måske siden jeg var sådan 11-12 år gammel. Første gang jeg kom ud for en af mine venner, der var jeg nok 13-14 år gammel. Og sådan udforsket min kønsidentitet, det var deromkring (Bilag C: 149).

Aske: (...) da jeg var omkring 15, og jeg var meget på Tumblr¹, hvis I kender det? og det var sådan der, at det begyndte at udvikle... (...) Jeg tænkte over det mere generelt også ift., hvem jeg var tiltrukket af (...) Og så begyndte jeg bare at researche lidt, udforske lidt, snakke med nogle som også havde det på samme måde, og så kom jeg igennem en masse identiteter, som jeg så udforskede mere eller mindre, og så kom jeg ud som en transmand i 2016 til min mor (Bilag C: 117).

Aske og Max' fortællinger viser, hvordan ungdomsårene blev et vendepunkt, hvor den indre fornemmelse af at være anderledes begyndte at tage form og få et sprog. Det er en naturlig del af puberteten, at man f.eks. revurderer sin kropsopfattelse og begynder at identificere sig med andre unge (Lindhardt, 2025), hvorfor dette kan være en forklaring på, at det netop er der, Aske og Max har følt, at der var behov for at udforske sin kønsidentitet. Max' beretning understreger, at processen ikke var en pludselig erkendelse, men en sårbar og forsigtig periode, hvori han for første gang turde afprøve og udforske sin identitet i mødet med andre. Askes udsagn bærer ligeledes præg af en sårbar men frigørende udvikling. At han fandt et fællesskab på Tumblr, hvor han kunne spejle sig i andre, var et vigtigt skridt i retningen af at kunne udforske sig selv og sin identitet, og det giver et indblik i, at onlinefællesskaber kan være et fristed, hvor man kan spejle sig i andre normer eller forventninger end dem, man møder i ens fysiske omgivelser. Derved har de begge gennem erkendelsen og udforskningen udviklet et sprog, hvoraf de til sidst kunne sætte ord på deres oplevelser og fortælle venner og familie om det. Dette udtrykker Sam ligeledes:

¹ Et socialt medie, der fungerer som en platform til blogging, hvor brugerne kan poste tekst, links, billeder, lyd, filer og video (Red Barnet, 2025)

*(...) Men det var først, da jeg blev voksen og så flyttede ud hjemmefra og startede på uni, at jeg begyndte at finde frem til både min seksualitet og min kønsidentitet. Fordi jeg voksede op i en lille flække udenfor *by*, hvor man ikke havde adgang til så mange forskellige mennesker, så der var ikke nogen, jeg kunne spejle mig i eller relatere til (Bilag C: 77).*

Heraf fremgår det, at udviklingen af kønsidentiteten også kan tage fart, når der er øget adgang til information, fællesskaber samt muligheden for at træde ud af nogle begrænsede rammer, hvor der ikke har været ligesindede at spejle sig i. Her bliver det tydeligt, at fraværet af diversitet ikke blot er en praktisk udfordring, men en eksistentiel barriere for at kunne forstå sig selv og erkende sin kønsidentitet. Sam fortæller, at dysforien kom frem, idet de blev omtalt med binære pronominer, og derved fandt de ud af, at de var nonbinær og foretrak de/dem pronominer (Bilag C: 78). Således er dette et vidnesbyrd om, at kønsidentitet ikke alene er en indre rejse, men dybt afhængigt af ydre rammer såsom adgang til fællesskaber, rollemodeller og trygge rum, hvor det bliver muligt at spejle sig selv og sine oplevelser samt finde genkendelse i andre.

Opsummerende illustreres det i ovenstående, hvordan kønsdysfori både er en indre kamp og en reaktion på ydre, sociale normer, som har haft en stor betydning for informanternes mentale trivsel og kropslige oplevelse. Fortællingerne viser, at oplevelsen af kønsdysforien ofte starter i barndommen og intensiveres særligt i puberteten som følge af bl.a. kropslige forandringer. Det er i denne livsfase, man begynder at finde sig selv, udvikle selvbevidsthed og opsøge fællesskaber, hvorved betydningen af sproglige redskaber og adgangen til fællesskaber fremhæves. Dette er essentielle betingelser for at kunne forstå og udtrykke sin identitet. I flg. afsnit beskrives nogle af de konsekvenser, informanterne har oplevet som følge af kønsdysforien.

“Kønsdysfori kan i princippet, hvis det er ubehandlet, koste folk livet”

(Bilag C: 6).

Flere informanter beretter om de alvorlige konsekvenser, kønsdysforien har haft for deres mentale trivsel, før de påbegyndte en transition. Her fortæller Amy: *“Altså, det har påvirket... det at være transkønnet uden at transitionere, der var den periode, hvor jeg blev depressiv af den årsag”* (Bilag C: 44). Hertil peger Amy, at hun blev sygemeldt fra sin gymnasiale uddannelse grundet depressionen, men at hun efter udredning og behandling ved Center for Kønsidentitet kunne starte i skole igen (Bilag C: 42). Amys beretning om depression, der direkte knyttes til dét at være transkønnet uden at kunne handle på det, understreger, hvordan

ubehandlet kønsdysfori er en tilstand med potentielt alvorlige konsekvenser for mental trivsel. Ligeledes viser det, hvordan muligheden for uddannelse kan være betydeligt dårligere for transpersoner, hvis ikke de får den rette hjælp til at kunne eksistere på lige fod med deres klassekammerater. Deraf udledes betydningen af relevant sundhedsfaglig hjælp, idet hun var i stand til at genoptage sin uddannelse efter udredning og igangsætning af transition, hvilket fremhæver den positive effekt af kønsbekræftende behandling, og ligeledes hvordan ubehandlet kønsdysfori kan medvirke til udviklingen af sociale problemer. Hvor Amys udsagn især portrætterer de sociale og uddannelsesmæssige følger af kønsdysfori og depression, peger Sam på de dybt kropslige aspekter og den mentale belastning, der følger heraf:

(...) Så det med, for mig, at have menstruation, det er en virkelig kønsdysforisk ting (...) Den er slem min menstruation, så det gør også bare, at det påvirker rigtig, rigtig meget mit mentale helbred, når jeg så endelig har det, fordi jeg føler mig... hvad kan man sige... fanget i min egen krop? Og det eneste jeg mest har lyst til, det er bare at kradse mig selv ud af den fordi at den her ting her, som sker med mig, som jeg slet ikke har lyst til, der sker. Så det er virkelig en ubehagelig ting at have (Bilag C: 81).

Sams udtalelse giver en stærk sanselig og følelsesladet beskrivelse af den kropslige fremmedgørelse, som kønsdysfori kan medføre. Beskrivelsen af menstruation som en *virkelig kønsdysforisk ting* viser, hvordan biologiske kønstræk kan fungere som en konstant påmindelse om uoverensstemmelsen mellem kroppen og kønsidentiteten. Her går menstruation fra at være en fysisk oplevelse til også at være en psykisk belastning, som intensiverer følelsen af at være fremmed i egen krop. Derved er menstruationen særligt smertefuld, idet den skaber en følelse af magtesløshed, fordi kroppen bliver en aktiv modspiller i Sams mentale helbred. Dette intensiverer billedet af, hvordan det fysiske og psykiske ubehag kan triggere. Kira belyser ligeledes denne følelse, idet hun særligt oplever ubehag ved hendes genitalier: *“(...) jeg kan have en fantastisk dag, indtil jeg går i bad og kigger ned og tænker: ‘årh, DU er der’, så det er en af de ting, jeg slårser med”* (Bilag C: 63). Dette understreger, hvordan kønsdysforien ikke blot er til stede i specifikke situationer, men at den kan blive trigget pludseligt og ødelægge ellers positive oplevelser, fordi den konstant lurar under overfladen. Kira udtrykker håb for, at hormonbehandlingen får hendes genitalier til at skrumpe eller virke mindre effektivt samt, at hun kan have nok samtaler til, at det betyder mindre for hende, da hun ellers må undersøge

muligheden for bottom surgery² (Bilag C: 63). Her tegnes et billede af, hvor dybtgående hendes kropslige ubehag er, når det afføder et ønske om, at en kropsdel helt stopper med at have en funktion. Det afspejler, at den voldsomme fremmedgørelse af kroppen bliver en psykisk belastning, som måske kun kan lindres gennem hormonbehandling eller kirurgi. Ligeledes beskriver Max, hvordan det kropslige ubehag og oplevelsen af at være forkert har konsekvenser for basale gøremål:

(...) jeg havde det mega svært med at skulle gå i bad, fordi jeg havde ikke lyst til at se på mig selv, så det gik jo selvfølgelig også meget udover sådan personlig hygiejne f.eks... jeg tror det er meget svært at forklare, hvordan man sådan har det (...) forestil jer, at I har nogle fucking grimme bukser på, alle ved det er fucking lorte bukser. Og sådan... I går bare rundt, og I kan ikke tage de her bukser af, og alle de kigger bare på jer, og de er bare sådan 'hader de bukser'. Det er nok lidt sådan jeg har det (Bilag C: 152).

Max' beskrivelse illustrerer, hvordan kønsdysforien kan være så altoverskyggende, at den påvirker selv basale daglige funktioner som personlig hygiejne. Når han fortæller, at han undgik at gå i bad, så han ikke skulle se sin egen krop, understreger dette, hvordan kønsdysforien er en mental tilstand, der bliver fysisk hæmmende, og som kan forringe livskvaliteten på flere aspekter. Ved at referere til dysforien som *grimme bukser* forsøger Max at portrættere den på en mere håndgribelig måde, som de fleste vil kunne relatere til og forstå. Metaforen viser et stærkt billede af den konstante sociale og indre skam, som følger med oplevelsen af at være fanget i en krop, der ikke stemmer overens med ens kønsidentitet. Den viser, hvordan det er at have en oplevelse af, at alle kigger fordømmende, hvilket kan udvikle sig til en barriere, der nedbryder evnen til selvomsorg og skaber følelsen af fremmedgørelse, hvorledes kroppen bliver omdrejningspunkt for mistvivsel og ubehag, hvilket i høj grad påvirker deres daglige liv og trivsel. Disse smertefulde oplevelser understreger vigtigheden af en transition, og nødvendigheden for denne kan forstås i lyset af Butlers kønsteori. Butler fremhæver, at køn ikke er medfødt, men nærmere en gentagelse af normstyrede handlinger, der skaber illusionen af en fast identitet. Ved at igangsætte en transition – enten biologisk, socialt eller psykologisk, kan transpersoner forandre den måde, hvorpå deres kroppe bliver læst og oplevet, både af dem selv og omverdenen (Butler, 1990). Ved at performe sit køn på en bestemt måde, kan dette mindske oplevelsen af kønsdysfori, fordi det bliver muligt at leve og udtrykke

² Kønsbekræftende operation som omfatter fjernelse af ydre og/eller indre kønsorganer og evt. tildannelse af organer der ligner det ønskede køns kønsorganer (Hilden, 2023)

sig som det køn, man reelt føler sig som. Således bliver kønsperformance en personlig identitetsskabelse, hvori transpersoner kan udfolde sig og realisere deres behov, hvilket modarbejder kønsdysforien, og fremmer den mentale trivsel.

Ovenstående udsagn vidner om transitionens betydning, og hvordan manglende adgang til kønsbekræftende behandling såsom hormonbehandling eller kønsbekræftende kirurgi kan have alvorlige konsekvenser for den mentale trivsel, og derved forstås som et velfærdsmæssigt socialt problem. Oplevelsen af ikke at kunne handle på sin kønsidentitet – enten biologisk, psykologisk eller socialt – skaber for flere informanter en vedvarende spænding mellem kroppen og selvopfattelsen, som kan føre til både depression, angst og en følelse af afmagt i hverdagen. Denne psykiske belastning bliver for nogle transkønnede personer så overvældende, at behovet for handling opleves som et spørgsmål om liv eller død, hvilket Mie italesætter:

Så derfor var det også sådan for mig, enten så gør jeg det her, ellers så dør jeg... sat på en spids, så det var ligesom et valg. Enten er jeg miserabel, og nok ser om jeg kan bungee jump foran et tog, eller også så gør jeg noget nu (Bilag C: 6).

Mies udsagn skildrer en virkelighed, hvor transition ikke blot er et ønske, men en nødvendighed for overlevelse. Hun beskriver ligeledes, hvordan det var *en mudret omgang*, da hun kom ud for sin mor, men at hun omfavnede det og begyndte at advokere for Mie efterfølgende (Bilag C: 3). Deraf fremgår det, at kønsidentitet aldrig kan ses som et valg, men at det kan være et valg at handle på det – og hvis ikke dette er en mulighed, kan det have fatale konsekvenser. Ligeledes kan støtte fra ens nærmeste relationer have en afgørende rolle. Dette italesætter Liam:

(...) Og så siger jeg så til min mor, at nu vil jeg så gå den vej, hvor hun så siger, at hun er flov over mig. Og dagen efter, der tager jeg en overdosis af ekstremt mange piller, hvor min storebror, han finder mig så derhjemme, hvor jeg så bliver kørt med ambulance ud på intensiv afdeling, og jeg kan jo ikke huske noget, fordi der er jeg jo helt... væk... hvor jeg så kommer i koma... selvmordsforsøg (Bilag C: 164).

Liams fortælling understreger, hvor alvorlige konsekvenser det kan have, når ens kønsidentitet afvises af de nærmeste relationer. Da hans mor udtrykker, at hun var *fløv* over hans ønske om at påbegynde en transition, repræsenterer hun ikke blot en individuel afvisning, men også den bredere herskende heteronormativitet i samfundet. Begrebet heteronormativitet blev første

gang brugt af Michael Warner i 1991, og det refererer til, at samfundets struktur er bygget op om, at heteroseksualitet og binære kønsroller gøres til samfundets udgangspunkt og målestok. Altså placeres heteroseksuel adfærd som normen for at forstå køn og seksualitet (Warner, 1991). Liams mors reaktion er udtryk for den norm, hvor køn forventes at følge den binære struktur, hvorledes det fødselstildelte køn forventes at følge og være i overensstemmelse med samfundets overbevisninger. Ved at Liam bryder denne orden, "aktiverer" dette en skam hos moderen, hvilket internaliserer noget i ham selv, som leder ham til at udføre denne desperate og livstruende handling. Hans udsagn vidner om, hvordan heteronormative strukturer har direkte indflydelse og konsekvenser for transpersoners mentale helbred og livsførelse. Heteronormativiteten er således med til at skabe nogle snævre rammer for, hvilke former for livsførelse, der betragtes som legitime i samfundet. Dette har Max oplevet forud for sin transition: "(...) *Og så gik jeg på *gymnasium*, hvor jeg fik dødstrusler, fordi jeg var lesbisk og sådan lidt... 'Okay, hvis det er så slemt at være lesbisk, så kan jeg ikke være mere'*" (Bilag C: 150). Citatet rummer en dyb erkendelse om heteronormativitetens undertrykkende virkning, og det viser, hvordan Max' seksuelle orientering, før han skiftede køn, både blev mødt med afvisning og trusler. Dette vidner om et samfund, hvor det at være anderledes, ikke bare er illegitimt men også farligt. Således er heteronormativiteten ikke blot et abstrakt fænomen, fordi det også har konkrete og livstruende konsekvenser for dem, der afviger fra normen. Når Max siger; *så kan jeg ikke være mere*, afspejler det en indre konklusion, som udtrykker en internaliseret skam, og en oplevelse af, at hans kønsidentitet ikke er accepteret i samfundet, hvorledes han føler, at han er nødt til at afvise den. Derved kan de heteronormative rammer tvinge individer til at genoverveje deres kønsidentitet – ikke af lyst eller nødvendighed, men som en overlevelsesstrategi. Ergo kan denne struktur være en forklaring på, hvorfor transpersoners nære relationer og andre omgivelser kan have svært ved at acceptere deres liv og beslutning om transition. Hvilket er i tråd med Butlers begreb om subversion, idet transpersoners eksistens i sig selv udfordrer de normative forestillinger om køn, uden at det er et aktivt valg. Hvis ikke man som transperson møder accept fra ens nære og omgivelserne, kan det ligeledes have konsekvenser, hvilket vi kommer ind på i flg. afsnit.

Vil jeg risikere social udstødelse?

Informanternes fortællinger og udviklingen af velfærds-mæssige sociale problemer, som følge af afvigelse fra kønsnormerne, kan forstås i lyset af Axel Honneths anerkendelsesteori, som betoner, at individets trivsel forudsætter anerkendelse. Ifølge Honneth er mennesket anerkendelsessøgende, og anerkendelse er en betingelse for menneskets selvrealisering,

personlige identitet og opblomstring. En forudsætning for denne anerkendelse er at blive anerkendt af nogen eller af samfundet, fordi man kun bliver et individ i kraft af denne (Honneth, 2001). For at forstå vigtigheden af, at informanterne bliver mødt med accept og forståelse fra omgivelserne, spiller anerkendelse en central rolle – særligt når det kommer til transpersoners betingelser for at påbegynde en transition. Jf. Honneth er der tre anerkendelsessfærer: *kærlighedssfæren*, *den retlige sfære* og *den solidariske sfære*. Kærlighedssfæren angår de menneskelige primærrelationer såsom familie og venskaber, hvor den basale selvtillid udvikles. Retlig anerkendelse dækker over universel retlig ligebehandling af alle individer, hvori der udvikles selvagtelse, og den enkelte bliver i stand til at forstå sig selv som et ligeværdigt medlem af samfundet. Solidarisk anerkendelse relaterer sig til en form for social værdsættelse, hvor personlige egenskaber og værdier anerkendes, således værdsættelsen af sig selv som medlem af et solidarisk fællesskab opstår og udvikles. Anerkendelsen sker derved gennem relationen til gruppen, fællesskabet eller samfundet (Honneth, 2001). Således kan anerkendelsesformene forstås som gensidige integrationskomponenter, hvoraf det ikke er nok kun at blive anerkendt i én sfære, da en betingelse for det gode liv er selvrealisering – altså er det ikke tilstrækkeligt at have kærligheds- eller retlig anerkendelse, hvis ikke man har den solidariske. Hver af de tre former for anerkendelse er ledsaget af moralske krænkelse, af hvilke individet risikerer at miste positive selvforhold og dermed potentialet for selvrealisering. I kærlighedssfæren kan dette f.eks. være vold, voldtægt eller fysisk misbrug. Retlig krænkelse omhandler, at ens rettigheder bliver ignoreret og social eksklusion. I den solidariske sfære kan det bl.a. være ydmygelser og krænkelse (Honneth, 2001). Derved kan det blive en kamp om anerkendelse, hvis man som transperson ønsker at kunne realisere det gode liv, hvori de lever som det køn, de identificerer sig som uden at opleve moralske krænkelse. Disse krænkelsesformer hænger sammen med heteronormativitet, fordi heteronormativiteten potentielt undergraver transpersoners mulighed for at opnå anerkendelse i de tre sfærer. Således er heteronormativiteten en strukturel norm, der ofte leder til moralske krænkelse. Honneths teori belyser, hvordan den manglende anerkendelse i kærlighedssfæren underminerer Liams selvrespekt og selvtillid, hvorfor kønsdysforiens intensiveres og leder til et alvorligt valg om, at han ikke vil leve mere. Da han ligger i koma på hospitalet, fortæller han, at: *“så hører jeg så min mor sige, at hun ville hellere have en søn, der er i live end en død datter”* (Bilag C: 164), hvorefter han får sin mors støtte og påbegynder sin transition. Dette fremhæver hvor væsentligt anerkendelsen i kærlighedssfæren kan være, idet denne potentielt kan blive et spørgsmål om liv eller død. Samtidig viser Amys udsagn, at manglende relevant

sundhedsfaglig hjælp og kønsbekræftende behandling begrænser retten til lige deltagelse i uddannelse og dermed også samfundet. Når transition og kønsbekræftende behandling f.eks. gør det muligt for Amy at genoptage sin uddannelse, for Max og Eva at kigge sig selv i spejlet og for Liam og Mie at have lysten til at leve, er det udtryk for, hvordan anerkendelse på tværs af sfærerne kan genetablere psykisk trivsel og social deltagelse. Derved understreger Honneths teori, hvorfor adgang til både personlig og samfundsmæssig anerkendelse ikke blot er vigtig, men livsnødvendig for transpersoners mulighed for selvrealisering og det gode liv. Derfor vil ulige adgang til kønsbekræftende behandling ses som en krænkelse i den retlige sfære, idet der ikke er samme mulighed for at kunne realisere sine behov og dermed deltage i samfundslivet på lige fod med andre, hvorledes dette også influerer den solidariske sfære, fordi det begrænser evnen til at opfatte og værdsætte sig selv som et ligeværdigt medlem af samfundet. Dét at blive betragtet som et medlem af samfundet, er noget flere informanter italesætter. F.eks. siger Eva, at hun forud for sin transition *var opmærksom på, at der var sociale konsekvenser* (Bilag C: 24), hvilke refererer til omgivelsernes reaktioner, hvortil hun fortæller:

(...) Det var noget, hvor jeg ville være helt sikker på. Selv hvis jeg er transkønnet, er det så noget, jeg vil blive gladere for? Er det en verden, hvor jeg kan være glad nok for det i, og hvordan kan jeg forme det rundt om mig? (Bilag C: 24).

Evas udsagn vidner om en frygt for ikke at kunne realisere sit liv og ambitioner på grund af de *sociale konsekvenser*. Ved at Eva tvivler på, om hun kan være glad nok, og *forme det rundt* om sig selv, er en frygt for krænkelse af den retlige sfære, idet hun ikke ville have kontrollen til at forme og realisere de behov, hun ønsker. Ligeledes er hendes tanker om, om hun kan være glad for at være transkønnet i denne verden, en frygt for at miste solidarisk anerkendelse, fordi hun måske ikke længere ville være betragtet som et legitimt medlem af samfundet. Denne frygt beretter Kira også om: “(...) *ønsket om ikke at ville ud i et sårbart miljø, kan få en til at benægte utroligt mange ting i lang tid*” (Bilag C: 56), hvorved frygten for at miste kontrollen bliver tydelig, idet hun tilføjer: “(...) *hvad der var tilbage, var frygten for, hvis jeg begyndte den rejse, hvad ville jeg miste? vil jeg blive skilt? vil min familie disowne³ mig (...) vil jeg risikere social udstødelse? (...)*” (Bilag C: 57). Kiras udsagn vidner således om en dybtliggende frygt for at miste anerkendelse på tværs af Honneths sfærer, inden hun påbegyndte sin transition. Når hun først fortæller, hvordan hun i lang tid benægtede sin identitet, peger dette på en indre kamp om

³ Tage afstand fra eller ikke længere kendes ved en person man før har været tæt forbundet med (Cambridge Dictionary, 2025)

at undertrykke sin identitet i frygt for de sociale konsekvenser, hvilket kan forstås som en strategi til midlertidigt at undgå de moralske krænkelser. Hendes refleksioner illustrerer tydeligt risikoen for krænkelse i kærlighedssfæren, hvor hendes basale relationer trues, og selvtillid undermineres. Hertil peger hendes bekymring for social udstødelse mod en krænkelse af den solidariske sfære. På den måde viser Eva og Kiras udsagn, hvordan manglende anerkendelse og frygten for moralske krænkelser kan begrænse eller blokere evnen til selvrealisering. Her bliver det tydeligt, at transpersoner ofte må gennemgå en "kamp om anerkendelse", hvor de risikerer at miste netop de relationer og sociale positioner, som ifølge Honneth er nødvendige for selvrealisering. Reaktionen fra omgivelserne udspringer af den herskende heteronormativitet, hvilke skaber rammerne og betingelserne for samfundets accept. Således kan mange af samfundets inklusionsproblemer ses i lyset af krænkelsesformerne, fordi de forklarer denne komplekse kamp om anerkendelse, som er forudsætningen for at kunne leve det liv, man ønsker. Ligeledes betoner det, at det for kønsminoriteter ikke er en selvfølge at blive anerkendt som menneske, fordi heteronormativiteten er allestedsværende, hvilket kan forstås i lyset af Butlers begreb om subversion, hvor transpersoners eksistens i sig selv udfordrer de normative kønsforståelser (Butler, 1990). Derfor relaterer arbejdet med kønsminoriteter sig særligt til det sociale arbejde, fordi det her er vigtigt at interessere sig for menneskelig opblomstring, således de føler sig anerkendte og synliggjorte i samfundet.

Delkonklusion

Ovenstående delanalyse fokuserede på de indre faktorer, som viser, at transkønnede kan opleve betydelige sociale og psykologiske konsekvenser ved at afvige fra de normative kønsforståelser. Centralt står oplevelsen af kønsdysfori som en indre kamp, der ofte opstår tidligt i livet og forstærkes i takt med kroppens udvikling og samfundets reaktioner. Informanterne beskriver følelser af skam, tvivl på egen identitet og en mental mistrivsel, der forværres i fraværet af anerkendelse. Kønsdysforien fremstår ikke som et isoleret fænomen, men som et resultat af samspillet mellem indre oplevelser og ydre normer. Det bliver tydeligt, hvordan adgang til sprog, fællesskaber og anerkendelse er afgørende for deres livssituation, herunder deres selvforståelse og trivsel. Deraf bør ubehandlet kønsdysfori anskues som et socialt problem, fordi dette har konsekvenser for transpersoners mentale velbefindende samt evner til at leve det gode liv. Derved anskues dette både som et socialt problem, der udspringer af afvigelse fra kønsnormerne, men også som et problem, der relaterer sig til velfærdsmæssige aspekter, fordi afvigelsen påvirker evnen til at realisere sig selv.

Ydre faktorer

Foregående delanalyse har fokuseret på informanternes indre oplevelser, og hvordan indre faktorer har påvirket deres liv. Dette afsnit retter blikket mod de ydre faktorer, som påvirker transkønnede personers livssituation. Her er informanternes oplevelser af samfundets syn på dem centralt, hvortil der lægges vægt på fordomme, forskelsbehandling og passering. Med udgangspunkt i informanternes oplevelser og erfaringer belyses det, hvordan disse ydre forhold manifesterer sig i hverdagen, hvordan de navigerer i dette, samt hvordan det påvirker muligheden for at leve det liv, man ønsker.

Fordomme

I denne del analyseres, hvordan informanterne oplever, at samfundet ser på transkønnede. Dette indebærer forskellige holdninger, stereotyper og fordomme om transkønnethed samt hvordan disse er opstået og opretholdes. Da det er et tema, som går igen på tværs af alle informanter, opfatter vi det ikke som enkeltstående eller tilfældige oplevelser, men nærmere som et udtryk for systematiske og gentagne mønstre, der er med til at forme deres møde med samfundet og omverdenen. Analysen tager udgangspunkt i informanternes egne oplevelser af at blive mødt af samfundet med fordomme og stereotype forestillinger, samt hvordan disse holdninger påvirker deres livssituation. Goffman og Butlers teorier inddrages løbende, hvortil vi også trækker på Honneths anerkendelsesteori og Warners begreb om heteronormativitet.

En form for andenrangsmennesker

Alle informanter fortæller om forskellige typer fordomme, de er blevet mødt med på baggrund af deres kønsidentitet. F.eks. siger Carl:

Jeg fik på et tidspunkt en kommentar, der var noget med 'jeg troede alle transkønnede, de var vildt mærkelige, men så er du bare en helt normal person' (...) Der er generelt en ret stor stereotyp om, at transkønnede er mærkelige (...) Der er ofte en ide om, at man skal være svært autistisk for at være transkønnet (Bilag C: 137-139).

Her er det tydeligt, hvordan Carl oplever, at transkønnede personer ofte bliver set som mærkelige eller psykisk syge og dermed opfattes som afvigende. Dette er, jf. Goffman, en *miskrediteret identitet*, hvor afvigelsen er synlig, og individet helt grundlæggende bliver set som anderledes, hvilket kan medføre sociale sanktioner som konsekvens af stigmatisering. Stigma opstår i Carls møde med en relation, hvor visse karakteristika (her kønsidentitet) bliver tillagt en negativ betydning (Goffman, 1963). Det betyder for Carl, at hans kønsidentitet ikke

blot opfattes som anderledes, men som mærkelig eller som et tegn på psykisk afvigelse. Goffman tydeliggør desuden, at stigma opstår i spændet mellem individets *tilsyneladende sociale identitet* – den identitet, som andre tilskriver ham ud fra stereotype forestillinger om, hvad det vil sige at være transkønnet – og hans *faktiske sociale identitet*, der i Carls tilfælde er, at han blot er en almindelig person med en transkønnet kønsidentitet. Det er netop her, hvor omgivelserne udelukkende reagerer på den tilsyneladende sociale identitet og tillægger den negative egenskaber, at stigmaet opstår, og individet bliver reduceret til en stigmatiseret kategori fremfor at blive mødt som et helt menneske.

Mie har ligeledes oplevet sådanne fordomme: ”*For min oplevelse med de læger, det var stærkt negativt! Det var set som en sindslidelse, det var ‘ej, vær du nu bare en dreng’ var i princippet, hvad jeg blev mødt med*” (Bilag C: 3). Mies møde med sundhedsvæsenet var præget af en stor modstand og en tydelig afvisning af hendes kønsidentitet. Her kan man argumentere for, at hun bliver mødt med et nærmest patologisk syn på køn, hvor hendes identitet bliver reduceret til noget sygeligt, hvilket måske udspringer af det tidligere psykiatriske syn på transkønnethed fra ICD-10. Dette er også et eksempel på en miskrediteret identitet, idet Mies omgivelser aktivt forsøger at kontrollere hendes *afvigelse*, hvilket er med til at forstærke det stigma, hun oplever på baggrund af sin kønsidentitet. Endvidere påpeger Mie, hvordan hun oplever, at samfundet ser på transpersoner: ”*På det mildeste lidt som en form for andenrangsmennesker. Vi bliver tit set i et rigtig, rigtig negativt lys*” (Bilag C: 10). Her fremhæves en systematisk marginalisering som en konsekvens af stigma. Transpersoner placeres udenfor fællesskabet og begrænses i at blive anerkendt som ligeværdige borgere pga. deres kønsidentitet. Set i lyset af Honneths anerkendelsesteori, kan dette forstås som en mangel på solidarisk anerkendelse. Når Mie beskriver oplevelsen af at blive set som en form for *andenrangsmenneske*, illustrerer det en krænkelse af den sociale respekt og værdighed, der normalt tilkommer borgere i et demokratisk samfund. Denne form for manglende retlig og solidarisk anerkendelse kan have konsekvenser for individets selvforhold, da anerkendelse er en forudsætning for at kunne udvikle en positiv identitet og føle sig som en legitim deltager i fællesskabet og samfundet (Honneth, 2001).

Da dette er et mønster, der gentager sig i empirien, anskues det som en social og kulturel proces, hvor samfundet konstruerer transkønnethed som *det andet* og dermed som noget, der er afvigende og unormalt. Disse opfattelser vidner om et vedvarende negativt og nedværdigende syn på transkønnede, hvor deres kønsidentitet både umyndiggøres og betvivles som legitim.

Blåt hår, piercinger og krænkelssparate

Fordomme og stereotype forestillinger om transpersoners udseende og adfærd spiller også en stor rolle i informanternes liv. F.eks. oplever Liam en fordom om transpersoners udseende: “(...) *Så har de farvet hår og masser af piercinger*” (Bilag C: 168). I tråd med dette nævner Max: “*Der er meget stigma med, når man er transkønnet, så har man også blåt hår og piercinger...*” (Bilag C: 153). Begge udsagn peger på en stereotyp opfattelse af udseende, hvor transkønnede forbindes med bestemte kulturelle markører, som understreger deres anderledeshed og afvigelse ift. det normative. Disse forestillinger er ikke blot overfladiske fordomme, de danner et klart billede af en opfattelse af, at transkønnede er afvigende ift. deres kønsudtryk og kønsidentitet. Jf. Butlers kønsteori forstås dette som et brud med de gængse performative udtryk, der knytter sig til binære køns kategorier. Iflg. Butler er køn en performativ handling, der gentages og anerkendes inden for bestemte sociale rammer. Når transpersoner – f.eks. ved at have blåt hår, piercinger eller anden ikke-normativ fremtoning – ikke lever op til disse forventninger, bliver de læst som afvigende. Dette kan forstås ud fra Butlers begreb *subversion*, som sker når nogen bryder med de gængse måder at performe køn på og dermed synliggør, at også de såkaldte *naturlige* kønsudtryk er konstruerede og opretholdes gennem sociale regler. I denne kontekst bliver transpersoners udseende ikke bare læst som alternativ, men som en direkte trussel mod den kønsorden, der forventes at være stabil og naturlig.

Flere interviews tegner et billede af, hvordan informanterne oplever at blive mødt med en opfattelse af, at transkønnede generelt er på én bestemt måde. Dette italesætter Mie: “*En af de mærkelige stereotype idéer folk tit har, er det der med ‘jeg er jo bange for at gøre dig vred, I er jo så sensitive’*” (Bilag C: 8). Her fremgår en forestilling om, at transpersoner ikke blot afviger fra kønsnormerne i relation til deres kønsudtryk og udseende, men også i relation til personlighed og væremåde. Der hersker en tro og frygt om, at transkønnede udgør en social risiko, fordi de forventes at reagere voldsomt eller føle sig krænkede i mødet med omverdenen. Ligeledes fortæller Max: “*Jeg tror også meget, at det stigma der er, det er, at transkønnede de bliver krænket over alt*” (Bilag C: 162). Max udtrykker, hvordan stigmatiseringen af transkønnede personer også handler om, at de på forhånd bliver tillagt en krænkelssparathed, hvori der er en forventning om, at de let føler sig stødt og endda overreagerer. Dette forbindes med begrebet *woke*, som i den offentlige debat ofte bruges nedsættende om minoriteter, der ytrer kritik mod diskriminerende strukturer. Hermed bliver det at udtrykke sårbarhed, oplevelser med diskrimination og kritik i sig selv, gjort til et karaktertræk og en stereotyp for

alle transkønnede. Hertil giver Goffmans teori om stigma en forståelse for, hvordan disse stereotype opfattelser fastholder transkønnede i en position som *afvigere* og *de andre* – altså dem der ikke passer ind i de forventninger, der knytter sig til socialt anerkendte kønsudtryk og emotionelle reaktionsmønstre. Dette stigma bliver her aktiveret i sociale interaktioner, hvor transkønnede på forhånd forventes at reagere sensitivt eller aggressivt, fordi de er krænkelssparate. Samtidig kan dette også ses som en måde, hvorpå transkønnede afviger fra den *rigtige* måde at performe køn på jf. Butler. Transkønnede afviger ikke blot kropsligt fra den normative kønsperformance, men også følelsesmæssigt, idet deres følelsesudtryk ofte opfattes som overdrevne og dermed bryder med de sociale koder for, hvordan maskulinitet og femininitet bør komme til udtryk. Her risikerer de ikke blot at blive set som *afvigere*, men de bliver også gjort til genstand for kritik, fordi det truer de normative rammer for, hvordan man *bør* føle og reagere.

Opsummerede handler det ikke blot om det enkelte individs følelser, men nærmere om den sociale forestilling om, hvem der har ret til at føle hvad og hvordan. I denne forstand bliver stigmaet ikke bare noget, der rammer det enkelte individ, men nærmere en strukturel orden, der konstant reproducerer ulighed, diskrimination og fordomme.

Fordomme mod transkvinder

Jf. ovenstående afsnit bliver transkønnede personer ofte mødt med fordomme og stereotype forestillinger om deres krop, væremåde og identitet. Flere af vores kvindelige informanter beskriver dog, at nogle af disse fordomme ikke opleves ensartet, men i høj grad er farvet af det køn, man identificerer sig med. Flere af vores kvindelige informanter, har erfaringer med en særlig form for mistænkeliggørelse, seksualisering og latterliggørelse, f.eks. fortæller Mie:

Der er en overvægt af ciskønnede mænd (...) som nærmest anser os som en fetich eller en pornokategori, hvor hele vores eksistens bliver kogt ned til et sexobjekt (...) fordi vores femininitet, vores kønsudtryk, vores eksistens, er for folk, der ikke forstår, for folk der nægter at forstå, er den seksuel, fordi for dem er femininitet i sig selv en seksuel handling (Bilag C:

10).

Mie beskriver her, hvordan hun oplever, at hendes kønsidentitet ikke bliver mødt med respekt, men nærmere reduceret til et objekt for seksuelt begær. Endvidere hvordan samfundet ofte tolker femininitet som noget seksuelt – specielt når den udtrykkes af transkvinder, da de netop udfordrer samfundets normative forestilling om, hvem der *må* udtrykke femininitet. Når en transkvinde udtrykker femininitet, bliver det ikke altid opfattet som autentisk, men som en *performance* med skjulte motiver. Dette hænger sammen med Butlers pointe om, at femininitet

ikke blot er en naturlig egenskab, men en performativ handling, der vurderes og reguleres socialt. Når transkvinder udtrykker femininitet uden at have retten til det, ifølge normative kønsopfattelser, risikerer de at blive opfattet som afvigere. Dog beskriver vores informanter ikke blot, hvordan deres kønsidentitet bliver seksualiseret, men endda også mistænkeliggjort. Eva udtaler:

For transkønnede kvinder er der ofte en stereotyp... og det har der også været i Amerika osv.... det med badeværelser, og at man bare vil ind og gøre kvinder ondt (...) hvor transkønnede kvinder mere har en ondsindet grund til at blive transkønnede (Bilag C: 29).

Denne alvorlige forestilling om transkvinder fremstiller dem som farlige og bedragende – som mænd i forklædninger, der udnytter kvindekønnet til at opnå adgang til rum, hvor de ellers ikke hører til. Dette vidner om, at samfundet, i visse sammenhænge, ikke anerkender transkvinders kønsidentitet som legitim, men snarere som en bevidst iscenesættelse med skjulte ondsindede bagtanker. Heri ligger yderligere en forestilling om, at femininitet ikke fremstår autentisk, medmindre den er medfødt. Så når transkvinder udtrykker femininitet, vækker det mistro, netop fordi femininitet i et patriarkalsk samfund ofte forbindes med svaghed, lav status og seksualitet. Hertil siger Mie: *“Det er meget nemmere at dehumanisere en transkvinde, end det er at humanisere hende”* (Bilag C: 12). Mie peger her på en grundlæggende mangel af anerkendelse af transkvinders menneskelighed og kompleksitet. Jf. Honneth har alle individer et behov for at blive anerkendt som ligeværdigt medlem af fællesskabet, hvilket transkvinder potentielt fornægtes. Når transkvinder mødes med fordomme, mistænkelighed og seksualisering, nægtes de netop denne anerkendelse – både som kvinder og som mennesker. Iflg. Kira er disse fordomme ikke tilfældige, men forankret i en bredere kultur af misogyni:

Transfobi, vil jeg vurdere, er bygget i kvindehad, det er misogyni, fordi den her med ‘du kan ikke være en kvinde, du har bukser på’... Ja, vil du sige det samme til en ciskvinde? Hvis ja, så er det bare kvindeundertrykkelse, for du vil diskriminere eller reducere, hvad en kvinde er.
(Bilag C: 60).

Kira tydeliggør her, hvordan transfobi overfor transkvinder hænger sammen med eksisterende strukturer af misogyni i samfundet. Når transkvinder nægtes retten til femininitet, er det ikke kun et spørgsmål om transfobi – men også om, hvordan samfundet generelt begrænser og nedvurderer femininitet. Patriarkalske strukturer tillægger femininitet lavere værdi, og når nogen, der er tildelt det mandlige køn ved fødslen, udtrykker femininitet, opfattes det som *et fald* i status, hvilket udløser transfobi og kvindehad. I forlængelse heraf siger Mie:

(...) hvis I tænker tilbage på jeres opvækst, og det I har set i tv, hvor tit har I set noget som helst medie, der omhandler specifikt en transkvinde, hvor det ikke har været hånende, nedladende, nedgørende? Det er standarden (Bilag C: 10).

Mie skitserer, hvordan den stereotype og nedværdigende repræsentation af transkvinder er blevet en fast del af populærkulturen og medierne. Når bestemte billeder af transkvinder, som overdrevne eller farlige, gentages i medier og underholdning, bliver de internaliseret og videreført i sociale møder. Dette skaber en kløft mellem, hvem transkvinder er, og hvordan de bliver set, hvilket forringer deres mulighed for at blive anerkendt som ligeværdige og "rigtige" kvinder. Dette er ligeledes i tråd med Honneths solidariske anerkendelse, hvor det at blive betragtet som en del af *kvindefællesskabet*, er afgørende for individets selvforhold og sociale deltagelse. Når transkvinder nægtes denne anerkendelse, undermineres deres sociale status og eksistensberettigelse. Endvidere kan man jf. Warner se, hvordan heteronormativitet opretholdes gennem kulturelle koder og grænser for, hvem der må udtrykke hvilke former for køn og seksualitet – grænser som definerer nogle kroppe og udtryk som legitime, mens andre latterliggøres, seksualiseres eller mistænkeliggøres. Transkvinder udfordrer disse grænser, og de bliver derfor ofte mødt med modstand eller fordømmelse, ikke blot som individer, men som symbolske brud på normative kønsidealiser.

Endvidere nævner Eva en anden fordom om følelser og adfærd: *"Så er der også en masse med, at vi følelsesmæssigt er meget aggressive, er en ting, specielt transkønnede kvinder, der er et eller andet med, at vi har en fysisk måde at håndtere følelser på"* (Bilag C: 29). Dette kan være et tegn på at omverdenen kobler en stereotyp forestilling om mænds voldelighed og aggressivitet sammen med transkvinders identitet, hvilket skaber et nyt stigma. Transkvinder bliver hverken anerkendt som kvinder eller som ufarlige, men i stedet anset som en form for trussel i kraft af deres kropslige fortid og emotionelle udtryk. Jf. Goffman opstår dette stigma i spændet mellem den sociale rolle, individet ønsker at påtage sig (kvinde) og den rolle, omgivelserne tildeler dem (mand i forklædning). Dette placerer transkvinder i en marginal position uden adgang til fuld anerkendelse, fordi omgivelserne forsøger at gøre deres fødselstildelte køn til deres faktiske identitet.

Opsummerende bliver transkønnede personer ofte mødt med fordomme, stereotype forestillinger og en grundlæggende mangel på anerkendelse. Dette være sig både fordomme omhandlende udseende, væremåde, personlighed og mentalt helbred. Disse erfaringer er ikke enkeltstående, men udtryk for et strukturelt stigma, hvor transpersoner systematisk positioneres

som afvigende. Inddragelsen af vores teori illustrerer, hvordan sådanne sociale mekanismer har vidtrækkende konsekvenser for individets selvforståelse og muligheder for at blive anerkendt som ligeværdig deltager i samfundet. Således understreges, hvordan velfærdsmæssige sociale problemer kan knytte sig hertil, fordi stigma medfører konsekvenser for evnen til selvrealisering.

Forskelsbehandling

I forlængelse af det foregående afsnit om fordomme peger informanterne også på andre ydre faktorer, der påvirker deres livssituation – herunder oplevet forskelsbehandling på baggrund af kønsidentitet, hvilket uddybes i det flg.

Har du egentlig skåret pikken af?

Flere informanter beretter om, at de bliver mødt af en grænseoverskridende adfærd, hvor de konfronteres med påtrængende og ofte seksualiserende spørgsmål om deres krop, kønsdele og sexliv. Spørgsmålene er kendetegnet ved en nysgerrighed, der samtidig opleves som nedværdigende, og som informanterne vurderer, sjældent ville blive stillet til ciskønnede personer. Mie fortæller:

Jeg blev spurgt direkte, inde på mit studie, af en fuldvoksen kvinde, 24 år, 'hva, har du egentlig skåret pikken af?' Efterfulgt af 'er dine patter virkelige?', 'hvordan har du sex?' Og det ser folk ikke rigtigt noget problem i at spørge en transperson om 'hvordan ser dine kønsorganer ud?' Tænk på hvis du stiller det spørgsmål til nogle andre, vil man sgu nok sige 'Arh du, du er lidt speciel, er du ikke?' Men der er der lidt åben sæson over for transpersoner (Bilag C: 7-8).

Mies oplevelse sætter ord på, hvordan transkønnede mennesker mødes som objekter snarere end som hele personer. Der skabes en oplevelse af, at ens krop i nogle sammenhænge synes at være frit tilgængelige for offentlig inspektion. Hvor sådanne spørgsmål vil blive betragtet som ekstremt upassende over for ciskønnede personer, bliver de i samfundet legitimeret i mødet med transpersoner. Der opstår dermed en form for *åben sæson* på transpersoner, hvor normative regler for privatliv og respekt sættes ud af spil. Dermed bliver transpersoner behandlet, som om deres kroppe er til fælles diskussion, og som om de *skylder* omverdenen at fortælle, hvordan deres krop og kønsidentitet hænger sammen. Dette kan være dybt grænseoverskridende og opleves som en krænkelse af privatlivet. Det, som for spørgeren fremstår som *nysgerrighed*, bliver for modtageren en påmindelse om sin position som

anderledes, hvor ens kønsidentitet ikke automatisk opfattes som legitim. I stedet skal man *bevise sit værd* eller forklare sig. Alex deler lignende oplevelse:

Jeg har også oplevet, at folk de bliver meget nysgerrige, som spørger ind til ting, som man måske ikke har lyst til at dele, som for eksempel hvordan man har sex og... 'Hvor mange operationer har du fået, og er du færdig?' Og 'hvad med dernede?' (...) (Bilag C: 106).

Alex mødes her med en forventning om at indvie personer i dybt intime og personlige detaljer om sin krop. Spørgsmålet om operationer og kropslige detaljer udtrykker ikke blot interesse, men bygger på en grundlæggende antagelse om, at transkønnede personer bør forklare sig. Spørgsmålet *er du færdig?* antyder, at kroppen skal gennemgå en bestemt transformation for at kunne accepteres i overensstemmelse med cisnormative forestillinger om, hvad en "rigtig" mand eller kvinde er. Det afspejler en underliggende idé om, at transpersoners kroppe er midlertidige, ufærdige eller i proces – og dermed ikke helt legitime. Alex beskriver netop, hvordan sådanne spørgsmål overskrider hans grænser for, hvad han har lyst til at dele, hvilket betoner en følelse af, at hans krop gøres til genstand for andres vurdering og som noget, man kan spørge ind til uden hensyn. Derved reduceres ens identitet pludselig til noget kropsligt, hvilket kan vække følelser som skam, sårbarhed og utryghed – og føre til, at man trækker sig fra sociale sammenhænge, på baggrund af frygten for at skulle stå til regnskab for sin krop. Dette fremgår også af Liam:

Der er virkelig forskel på, om det er nogen, der spørger på grund af, at de er nysgerrige og faktisk gerne vil forstå, eller om man kommer sådan: 'Hah, hvad har du dernede?' og de så spørger: 'Nå, men hvordan har du så sex', så er jeg bare sådan: 'Jamen, jeg tænker, at alle mennesker her i samfundet har sex på forskellige måder' (Bilag C: 178).

Liam forsøger at skelne mellem intentionerne bag spørgsmålene. Han fremhæver, at nysgerrighed i sig selv ikke nødvendigvis opleves negativt, men at tonen, konteksten og måden, man spørger på, er afgørende. Der er en væsentlig forskel på at stille nysgerrige spørgsmål i et respektfuldt rum og at bruge spørgsmål som en måde at udstille eller latterliggøre. Liams svar til sådanne spørgsmål afviser forestillingen om, at sex skal se ud på en bestemt måde, hvilket udfordrer de normative forestillinger om køn, der ligger bag spørgsmålene.

Det fremgår af fortællingerne, hvordan spørgsmål om operationer, kønsdele og sexliv fungerer som en særlig form for stigmatisering. Det er spørgsmål, der ikke nødvendigvis er ondt ment, men som alligevel har en stærkt marginaliserende effekt. De placerer den transkønnede person i en position som afviger – som en, man må spørge ind til, analysere og afkode. Set i lyset af

Goffmans begreb om stigma bliver denne praksis en del af den sociale struktur, hvor afvigelser for normen ikke blot registreres, men også aktiverer behov for forklaring og kontrol. Den manglende respekt for grænser og privatliv vidner om et samfund, hvor transkønnethed stadig ses som brud på normen, og hvor dette brud retfærdiggør en adgang til deres intime liv, som ikke bliver accepteret overfor cispersoner.

Deadname

Den grænseoverskridende og nedværdigende nysgerrighed, som informanterne gentagne gange har oplevet, knytter sig ligeledes til spørgsmål om deres tidligere navn – også kaldet *deadname*. Ligesom spørgsmål om kønsdele og sexliv er dette et område, hvor informanterne oplever, at deres grænser overskrides, og deres kønsidentitet indirekte bliver afvist. Ved at spørge om transpersoners *deadname*, tvinges de til at genbesøge en identitet, de aktivt har lagt bag sig. F.eks. fortæller Liam: *“Det har været sværere, når folk de har spurgt, om hvad mit deadname var fremfor, hvad jeg har mellem benene”* (Bilag C: 178). Dette viser tydeligt, hvordan disse spørgsmål ikke blot er en nysgerrighed, men opleves som en afvisning af deres nuværende identitet og som en direkte krænkelse af noget personligt og sårbart – fordi ens navn i høj grad er tæt forbundet med oplevelsen af identitet og selvforståelse. For transkønnede udgør navneskiftet et centralt brud med fortiden – en aktiv løsrivelse fra en identitet, som ikke føltes som deres egen – og i nogle tilfælde også en afstandtagen til noget, andre har påduttet dem. Når folk insisterer på at kende et *deadname*, bliver det en måde, hvorpå de forsøger at trække personen tilbage i en forståelsesramme, hvor deres tidligere navn og kønsidentitet stadig tillægges betydning. For Liam kulminerer det i en grænseoverskridende oplevelse, hvor en medstuderende vælger at finde hans tidligere navn på Facebook og dele det med andre medstuderende – altså har hun *outet* hans *deadname*. Liam fortæller om denne oplevelse: *“(…) det var mega svært for mig (...) det er den eneste ting, hvor jeg sådan tænker ‘puha, den har jeg lidt svært ved’”* (Bilag C: 177). Det der gør oplevelsen så ubehagelig, er ikke kun det konkrete navn – men dét det repræsenterer. Nemlig en identitet, som Liam har arbejdet sig væk fra og en påmindelse om, at andre stadig forsøger at placere ham der. En sådan outing, tager kontrollen væk fra Liam, og fratager ham retten til selv at bestemme, om han har lyst til at dele dette og i så fald hvordan og hvornår.

Også Aske sætter ord på, hvordan spørgsmålet om *deadname* kan være emotionelt belastende – særligt tidligere i hans liv, hvor han var mere sårbar over for andres reaktioner: *“Jeg havde nemlig stadig mit uniloin, og det var stadig mit døde navn (...) og så gik jeg grædende hen til*

ham og sagde 'jeg er trans' (Bilag C: 125-126). Askes fortælling viser, hvordan et navn ikke blot er et navn, men en central del af den sociale performance af ens identitet. Når ens deadname bliver synligt eller afsløret, risikerer man ikke blot misforståelser, men også at få sin identitet afvist. Dermed viser det, hvor følelsesmæssigt belastende det kan være at blive konfronteret med en identitet, man aktivt forsøger at lægge bag sig.

Spørgsmål om og brugen af deadname er tæt forbundet med samfundets insisteren på at forstå køn som noget essentielt, fast og noget, der er defineret af biologiske karakteristika. Denne forståelse trækker på Michael Warners begreb heteronormativitet, som betegner en normstruktur, hvor køn og seksualitet organiseres omkring ideen om det heteroseksuelle og binære som det naturlige og rigtige (Warner, 1991). Transkønnede personer, falder i sig selv udenfor denne orden på grund af deres kønsidentitet, og bliver derfor betragtet som afvigende, hvilket kan skabe et behov for at *afsløre* eller *forklare* dem. Dette ses tydeligt hos Aske, der fortæller om sin familie: “*Nogle gange så kan de godt finde på at bruge mit døde navn... hvilket var fint nok, jeg er lidt ovre det nu*” (Bilag C: 120). Selvom Aske beskriver det med en vis distance, vidner det om, hvordan hans deadname bruges som en måde at fastholde ham i en forståelsesramme, der ikke matcher hans nuværende identitet. Det er en form for symbolsk modstand mod det skifte, han har foretaget – en måde at nægte ham den anerkendelse og integritet, det kræver at definere sig selv.

Desuden kan Butlers teori om køn som performativt understrege, hvordan køn ikke er en medfødt essens, men noget der bliver til gennem gentagne handlinger og sociale forventninger. Når samfundet insisterer på at kende en persons tidligere navn, ligger der implicit en antagelse om, at der bag den nuværende performance af køn findes et “egentligt” køn – en oprindelig kerne, som kan afsløres gennem f.eks. deadname, fødselstildelte køn eller tidligere identitet. Det er netop denne essentialistiske opfattelse, som Butlers teori søger at dekonstruere. Køn er ikke noget man *har*, det er noget man *gør*, og dermed er ens deadname ikke mere sandt eller autentisk end det nuværende navn.

Overordnet viser disse eksempler, hvordan spørgsmål til og brugen af deadname – ligesom spørgsmål til kønsdele og sexliv – fungerer som en afvisning af transkønnedes nuværende identitet og fastholdelse i binære og heteronormative kønsforståelser. Dernæst er det ikke blot en personlig krænkelse, men en reproduktion af en samfundsmæssig praksis, hvor transkønnede må *afsløre* eller *forklare* deres kønsidentitet for at opnå anerkendelse. Den type nysgerrighed og spørgsmål, informanterne møder, udspringer ikke af reel omsorg eller

interesse, men af en trang til at kategorisere og forklare det, der afviger fra normer. Og i sidste ende er det netop denne trang, der bidrager til oplevelsen af stigmatisering og marginalisering.

Steder man undgår

Flere af vores informanter beskriver, hvordan offentlige steder i samfundet opleves som utrygge og utilgængelige – steder, hvor de bliver konfronteret med deres kønsidentitet, og hvor risikoen for stigmatisering, diskrimination eller direkte eksklusion er til stede. Det drejer sig oftest om steder med binære kønsopdelte faciliteter, og hvor kroppen eksponeres såsom svømmehaller, offentlige kønsopdelte toiletter, fitnesscentre og strande. Disse steder bliver ikke blot undgået, men de repræsenterer også en konkret markering af samfundets normer og grænser for, hvem der passer ind, og hvem der bestemt ikke passer ind, på baggrund af krop og kønsidentitet.

For mange informanter er svømmehaller det mest markante eksempel på et sted, der opleves som grundlæggende ekskluderende. Her stilles man ikke kun over for fysisk eksponering, men også et krav om at placere sig kønsmæssigt i et rum, hvor kroppen let bliver genstand for vurdering, fortolkning og potentielt afvisning. Alex fortæller:

*(...) f.eks. at gå i svømmehallen, det synes jeg har været svært... fordi det er rimelig tydeligt, at jeg har sådan nogle store ar her *peger på sin brystkasse*, så det er måske lidt tydeligt, og så er man bange for, hvad folk tænker (Bilag C: 107).*

Alex' udsagn illustrerer, hvordan kroppen bliver et konkret og konstant omdrejningspunkt for bekymring og frygt, samt hvordan ar eller andre fysiske træk kan være afslørende markører, der modarbejder passeringsarbejdet – det arbejde transpersoner udfører for at blive læst og anerkendt som det køn, de identificerer sig som – og dermed bliver en aktiv modspiller. Dette passer ind i Goffmans forståelse af stigma som noget, der opstår i mødet mellem individ og omgivelser, hvor individets *afvigelse* aktiveres af andres blik og dømmekraft. Aske sætter også ord på denne ambivalens ift. svømmehaller:

Jeg havde tænkt meget over at starte til svømning, men fordi at min krop stadig er, som den er, så kan jeg ikke... jeg føler ikke, jeg kan gøre det... ift. omklædning... Altså, hvor skal jeg gå hen? Kvinder eller mænd? Fordi jeg tror begge to vil være lidt stødt af, at jeg kom derind. (Bilag C: 127).

Her illustrerer Aske en dobbelt eksklusion, som mange transpersoner oplever – nemlig det at føle sig forkert begge steder. Omklædningsrummets binære struktur skaber et umuligt valg,

hvor ingen af mulighederne opleves som trygge. Dette bliver også tydeligt i Kiras formulering ifm. kønsopdelte omklædningsrum: “*“Man, you are in the wrong place’ – I am wrong no matter where I go”* (Bilag C: 67). Kira beskriver en grundlæggende oplevelse af fremmedgørelse og forkerthed, som flere af vores informanter giver udtryk for. Kiras udsagn rummer både en konkret erfaring med at befinde sig i et fysisk rum, hvor hun ikke føler sig velkommen, men også en mere abstrakt og gennemgribende følelse af ikke at høre til nogle steder – hverken i det ene eller det andet kønnede rum – eller i samfundets strukturelle opdelinger og forståelser af køn. Den eksistentielle dimension i Kiras oplevelse er central, fordi den ikke blot handler om et enkelt sted, men om et generelt vilkår og en konstant påmindelse om ikke at passe ind i det normative og binære samfund.

Endnu en gang vidner dette om, hvordan passeringsarbejde ikke kun handler om at kunne gå *under radaren* i sociale sammenhænge, men også om konkret adgang til rum og deltagelse i fællesskaber. Passeringsarbejdet bliver her til et spørgsmål om adgang til svømmehaller, til kroppen, til fritid og til fællesskab. Yderligere indkapsler det en central oplevelse af følelsen af altid at befinde sig det forkerte sted – ikke kun fysisk, men også symbolsk. Det handler ikke blot om at vælge “rigtigt” mellem to omklædningsrum, men om en strukturel udelukkelse hvor selve rammen for deltagelse er skabt ud fra en binær kønsforståelse, som gør visse kroppe og identiteter usynlige og uønskede. Dette gør, at ingen af de tilgængelige valgmuligheder føles som en legitim mulighed, hvilket forstærker følelsen af ikke at høre til. Dette viser sig også hos Amy: “*Ting som at tage ud og svømme, har jeg ikke gjort i lang tid, fordi jeg ikke har vidst, hvordan jeg lige skulle begå mig der (...) det er stadig bekymrende at skulle ud i*” (Bilag C: 51-52). Amy skitserer her en af kernekomponenterne i minoritetsstress – nemlig den konstante bekymring og forventning om, at sociale situationer kan blive ubehagelige og farlige (Amnesty, 2025). Den psykiske belastning opstår ikke nødvendigvis som følge af konkrete hændelser, men af et internaliseret alarmberedskab, hvor potentielle trusler konstant analyseres og iagttages løbende.

Denne strukturelle eksklusion fører til, at nogle informanter aktivt forsøger at finde alternative løsninger, så de stadig kan deltage i disse rum og hverdagsaktiviteter. Liam fortæller: “*F.eks. i et omklædningsrum, hvis jeg er i svømmehallen, så vælger jeg at gå ind i handicap/familierummet*” (Bilag C: 169). Selvom dette valg kan ses som en praktisk løsning, peger det samtidig på en underliggende ulighed, hvor der ikke er plads til alles kroppe i de gængse rum. Det er dermed ikke et frit valg, men snarere et nødvendigt kompromis for at undgå

blikke, spørgsmål eller konfrontationer. Hermed bliver deltagelsen betinget – man kan godt være med, men kun på særlige betingelser og ad omveje.

Denne problematik og eksklusion gør sig også gældende i andre institutionelle rum som fitnesscentre, hvortil Max fortæller: *“Nu træner jeg jo meget, og jeg er nødt til at klæde om på toilettet, fordi der er ikke rigtig noget andet, jeg kan gøre”* (Bilag C: 152). Max føler sig nødsaget til at tilpasse sig og dermed klæde om på toilettet, hvilket vidner om de praktiske barrierer, der opstår i manglen på inkluderende fysiske rammer. Dette er med til at understrege hvordan visse transpersoner presses ud af fællesskaber og faciliteter, som ellers burde være tilgængelige for alle.

Ligesom svømmehaller og omklædningsrum er toiletter et hverdagsrum, hvor køn kategoriseres binært, og hvor transkønnede personer ofte tvinges til at vælge mellem to utilstrækkelige muligheder. Toiletbesøg, noget de fleste tager for givet, bliver for mange transkønnede forbundet med bekymring og strategisk planlægning. Amy fortæller:

Jeg har været bekymret for min mulighed for at gå på toiletter i byen eller til fester, hvis toiletterne ikke har været kønsneutrale. Så der har jeg nogle gange holdt mig lidt tilbage eller gået tidligere hjem fordi det... Man ved jo aldrig, hvad der nu lige kunne ske (Bilag C: 51).

Det er tydeligt, hvordan usikkerhed omkring toiletforhold påvirker hendes deltagelse i sociale aktiviteter. Særligt hvordan frygten for ikke at kunne passere eller for at blive udsat for spørgsmål, blikke eller konfrontationer skaber en mental belastning, der fører til social tilbagetrækning. Dette er et centralt aspekt af minoritetsstress, hvor Amys valg om at tage tidligere hjem eller undgå bestemte steder, vidner om en indre regulering af adfærd, der ikke handler om fysisk fare i øjeblikket, men om det psykiske pres og den vedvarende bekymring, som potentielle reaktioner fra omverdenen fremkalder. Samlet set viser disse udsagn, hvordan konkrete steder som toiletter, omklædningsrum og svømmehaller bliver rum, hvor transkønnede oplever at skulle forhandle deres tilstedeværelse og identitet. Det er ikke blot steder, man undgår, men også steder, der i sig selv repræsenterer en risiko for at blive set som forkert. Dette medfører, at nogle transkønnede personer aktivt fravælger bestemte aktiviteter eller sociale sammenhænge, netop fordi rummene er kodet binært og ikke giver plads til kønsdiversitet. Det handler ikke kun om at føle sig utryk, men også om at skulle navigere i en verden, hvor adgangen til basale funktioner og fællesskaber forudsætter, at man kan passere som det køn, man identificerer sig med.

Passering

Som førnævnt spiller dét at passere, for mange transpersoner, en central rolle ift. både psykisk trivsel og social anerkendelse. At passere betyder, at andre opfatter én som det køn, man identificerer sig som – f.eks. at en transmand bliver læst som mand i mødet med omverdenen. Når dette lykkes, kan det mindske risikoen for at blive mødt med fordomme og diskrimination. Omvendt kan det skabe ubehag og usikkerhed, hvis man bliver læst som et andet køn, end det man identificerer sig som. Flere informanter beskriver, hvordan de aktivt regulerer og tilpasser deres adfærd i det offentlige rum for at undgå uønsket opmærksomhed, diskrimination og chikane. Det handler dermed ikke nødvendigvis om et ønske om at leve op til normative forestillinger om maskulinitet og femininitet, men snarere om at blive mødt på en måde, der svarer til ens identitet. I flg. afsnit, vil vi komme omkring hvilken betydning dét at passere har for vores informanter, både når det ikke lykkes, når det lykkes og når det lykkes så “godt”, at det skaber afstand til queermiljøer.

Når det ikke lykkes

Det er forskelligt for vores informanter, hvor meget dét at passere, har betydet for dem, f.eks. siger Eva: *“Det er vigtigt for mig, at andre ser mig som en kvinde”* (Bilag C: 34). Amy viser derimod, hvordan betydningen af at passere kan svinge over tid og i forskellige situationer: *“Der er dage hvor det føles som en vigtigere ting at være feminin end det gør andre dage”* (Bilag C: 41). Hvor Sam f.eks. har et helt andet udgangspunkt og nærmere tager afstand fra idéen om at skulle passere: *“Overhovedet ikke, det er det ikke, det vil jeg faktisk helst ikke”* (Bilag C: 89). Disse udsagn viser, at forholdet til passering kan være meget forskelligt. For nogle er det centralt for deres identitet og trivsel, mens det for andre opleves som en begrænsende eller uønsket norm. Uanset holdningen, viser vores empiri dog, at det at passere og blive læst korrekt – eller ikke at blive det – kan have udbredte konsekvenser for transpersoner og deres livssituation. Dette italesætter Eva:

Når jeg går ned ad gaden, og der er en mand, der råber et eller andet, eller der kommer en eller anden kommentar... så er det der, hvor du bare har lyst til at agere så ikke-queer som muligt (Bilag C: 28).

Dette viser, hvordan det offentlige rum ikke opleves som et neutralt og sikkert sted, men som et sted hvor hun risikerer at blive konfronteret med sin kønsidentitet og udsat for chikane og uønsket opmærksomhed. Som reaktion herpå forsøger Eva at skrue ned for de udtryk, der kan læses som queer – ikke fordi hun nødvendigvis ønsker at skjule sin identitet, men fordi hun

forsøger at minimere risikoen for diskrimination. Dette kan vi forstå i lyset af Goffmans begreb om *passering*, der betegner individets arbejde med at fremstå som en *normal* eller legitim deltager i sociale interaktioner (Goffman, 1963). For transkønnede personer kan passering indebære et målrettet arbejde med at blive opfattet som det køn, de identificerer sig som, uden at blive *læst* eller *afsløret* som transkønnet. Dette passeringsarbejde fungerer som et samspil mellem individets egne handlinger og andres reaktioner herpå. Hermed kræver det en konstant opmærksomhed på bl.a. stemme, tøj, kropssprog og fysiske træk. Samtidig kan denne stræben efter at passere forstås gennem anerkendelsesteori. Det handler ikke kun om at undgå stigmatisering, men også om at blive anerkendt som det menneske og det køn, man er. At passere kan således ses som en strategi for at opnå anerkendelse og blive mødt som et helt menneske og ikke blot som en transperson. Endvidere skaber det en form for hyper-bevidsthed om egen fremtræden, hvortil Carl udtaler:

Det var noget man tænkte over hele tiden, så det var ligesom en konstant tanke 'ser jeg rigtig ud lige nu' eller 'hvad tænker den der person over på den anden side af gaden, der ser på mig lige nu', så der er helt vildt meget fokus på, hvad andre tænker, og det påvirkede mig også rigtig meget (...) som en følelse som angst (Bilag C: 142).

Dette understreger, hvordan passeringsarbejde ikke blot er fysisk udtryk og socialt krævende, men også psykisk belastende. Carls beskrivelse peger netop på en konstant opmærksomhed på sine omgivelser, specielt på hvordan de ser ham og generel en gennemgribende usikkerhed i mødet med omverdenen. Dette kan tyde på minoritetsstress, som er forankret i oplevelsen af stigmatisering, diskrimination og internaliserede normer og fordomme, hvilket netop er det, Carl sætter ord på med sin oplevelse af en angstfølelse i det offentlige rum. Denne følelse af at blive overvåget og vurderet konstant kan skabe en stressrespons, som både kan påvirke ens trivsel og mentale helbred.

Endvidere fortæller Carl hvordan passering har haft en stor betydning og påvirkning på hans mentale helbred, og hvordan det har haft konsekvenser ikke at passere og blive opfattet som det køn, han identificerer sig som:

Da jeg var yngre, det var meget... det er jo noget, man hele tiden tænkte over... jeg ved, at jeg ikke bliver set sådan, som jeg føler mig, og hvordan skal jeg navigere i det? Og det var meget påvirkende, fordi man følte sig ret forkert, i den man var. Så på den måde var det noget, der ligesom tog helt vildt meget hjernekraft hele tiden at skulle tænke over, så det påvirkede jo hvor meget tid, man havde til at være glad (Bilag C: 137).

Her beskriver Carl en konstant bevidsthed om egen identitet, der tager opmærksomhed og mental energi – en slags *hjernekraft*, der kunne have været brugt på livsglæde og sociale relationer. Det er især i ungdomsårene, det har været belastende hele tiden at skulle navigere i en virkelighed, hvor han ikke har følt, at hans identitet blev spejlet i andres blikke. Dermed illustrerer Carl, hvordan manglende passering kan skabe en konstant selvbevidsthed og kognitiv overbelastning, hvilket fører til en følelse af at være forkert, fordi omverdenens blik ikke afspejler det, han oplever som sin faktiske identitet. Denne uoverensstemmelse kan beskrives med Goffmans begreber; *tilsyneladende sociale identitet* og *faktiske sociale identitet*. Carl beskriver en situation, hvor hans tilsyneladende sociale identitet ikke stemmer overens med hans faktiske sociale identitet som mand. Dette skisma udgør et centralt omdrejningspunkt i hans oplevelse af psykisk belastning og følelsen af at føle sig forkert. Hans stigma bliver hermed synligt for omgivelserne, fordi han bliver læst igennem et andet køn end det, han identificerer sig som, hvilket han konstant skal navigere i.

Når det lykkes, og når det lykkes for godt

Dog beskriver flere informanter en markant forbedring i deres mentale helbred, når de lykkes med at passere og bliver mødt som det køn, de identificerer sig som. Liam fortæller omkring dét at passere:

Mit psykiske velbefindende det er blevet bedre af, at det ikke er noget, jeg skal tænke på mere, fordi det var noget, der fyldte rigtig meget, og det var noget, jeg tænkte på i mange år, altså hver eneste dag. I mine vågne timer, var det det eneste, jeg tænkte på (Bilag C: 172).

Det fremgår, at passering har en direkte betydning for Liams psykiske velbefindende, hvor det psykiske energiforbrug, og det konstante alarmberedskab bliver et grundvilkår. Hertil ses også hvordan, det har forbedret hans mentale helbred markant, ikke at skulle bekymre sig om at passere i så høj grad mere, hvilket indikerer en direkte sammenhæng mellem at passere og mentalt overskud. Det er altså den konstante bevidsthed om ikke at passe ind, der forplanter sig i kroppen og sindet, hvilket hænger sammen med begrebet minoritetsstress. Denne oplevelse kan forstås i forlængelse af Butlers teori om køn som performativt, hvor køn ikke er en indre essens, men noget, der skabes i mødet med andre. Hvis omverdenen ikke læser eller anerkender det performede køn, falder performativiteten sammen. Det er først i det sociale blik, at en persons køn bliver "rigtigt". Anerkendelse bliver dermed en forudsætning for at *blive sig selv*. Kira fortæller også:

(...) Og jeg håber det bliver bedre, så jeg får det, der hedder passing privilege⁴... hvis du ligner det køn, du er... så har du det bedre. Men hvis du ser lidt queer ud på en eller anden måde, så bliver du også behandlet anderledes (Bilag C: 60).

Her træder betydningen af privilegiet af at passere frem. Det at kunne passere giver adgang til tryghed og normalitet og reducerer eksponeringen for diskrimination og stigmatisering, som kan være meget belastende. Det er ikke blot en kosmetisk fordel, men et spørgsmål om social adgang og psykisk overlevelse.

Det er dog ikke uproblematisk at passere. For nogle af vores informanter har det medført at føle sig ekskluderet fra queermiljøer og miste forbindelsen til fællesskaber, hvor deres erfaringer ikke længere genkendes, Carl siger:

(...) nogle LGBT-miljøer, hvor jeg ikke altid føler jeg passer helt ind, fordi jeg selv er så langt i min transition. Og det er meget fordi der kan blive lidt et fokus på, at der er én oplevelse, hvor jeg nogle gange synes, at jeg har en anden (Bilag C: 140).

Når man passerer så effektivt, at man bliver set som ciskønnet og ikke længere aflæses som transkønnet, kan det medføre en form for dobbelt marginalisering, hvor man ikke længere oplever samme solidaritet eller genkendelse i queermiljøet, men heller ikke fuld accept fra det normative samfund. Dette skildrer dog kun én måde, man kan føle sig ekskluderet fra queermiljøer. Max udtrykker også, at han ikke deltager så meget i dette miljø, da han ikke føler han passer ind:

Der er mange queer folk, som er meget dømmende, specielt inden for den maskuline kategori, jeg føler personligt, at der er mange ting, der bliver gjort til en konkurrence om, hvem der er mest maskulin, og hvem der passerer bedst (Bilag C: 159).

Max oplever i stedet at queermiljøer kan være konkurrencepræget og normative idealer også kan trænge ind i de fællesskaber, der ellers burde være inkluderende. Det vidner om hvordan idealer om at passere *bedst* kan være med til at reproducere ekskluderende normer – også blandt transkønnede personer.

⁴ Beskriver hvordan transpersoner møder færre fordomme, når de bliver opfattet som ciskønnede (Duck-Chong, 2023)

Delkonklusion

Ovenstående delanalyse har belyst de ydre faktorer, som informanterne oplever, påvirker deres livssituation. Herunder hvordan fordomme, forskelsbehandling og dét at passere har en betydning. Det fremgår tydeligt, hvordan deres kønsidentitet afføder konsekvenser i mødet med samfundet og omgivelserne. Gennemgående ses der blandt informanterne en oplevelse af, at samfundet tillader og i visse tilfælde endda legitimerer en nedværdigende behandling af transkønnede, hvilket vidner om, at samfundet stadig betragter transkønnethed som et brud på normerne. Derved opleves en grundlæggende mangel på anerkendelse, som er et udtryk for et strukturelt stigma, hvilket kan anskues som en strukturel eksklusionsmekanisme. Dette afspejles i informanternes oplevelser af, at de ikke har samme adgang til fysiske rum som f.eks. svømmehaller eller offentlige toiletter som ciskønnede har, idet de her er særligt eksponerede for negative reaktioner. Vores analyse belyser desuden, at køn i høj grad er performativt. Oplevelsen af at passe ind eller ej, afhænger i høj grad af, hvorvidt og hvordan man passerer. Det viser, hvordan normer for køn hele tiden reproduceres i sociale interaktioner, og hvordan afvigelse herfra kan have adskillige konsekvenser.

Sociale tiltag

Omdrejningspunktet for ovenstående analyseafsnit har været de indre og ydre faktorer, der har påvirket og haft konsekvenser for informanternes livssituation. Her har vi bl.a. belyst strukturelle eksklusionsmekanismer i samfundet, hvorfor det er særligt vigtigt at tænke sociale indsatser ifm. denne problemstilling. Således vil det centrale for flg. afsnit være det sociale arbejde, samt hvilke sociale indsatser, der er, og burde være for transpersoner i Danmark. Desuden inddrages informanternes perspektiver på sociale indsatser og initiativer, og deres forslag til forbedringer af disse mhp. bedre inklusion i samfundet. Derfor har det været særligt vigtigt for os – også qua vores videnskabsteoretiske tilgang – at interviewe den gruppe af mennesker, som det hele handler om, således deres udsagn og oplevelser kan danne grobund for det sociale arbejde med transpersoner. Formålet er således at give transpersoner en stemme, hvorfor borgerperspektivet er centralt i forståelsen og fortolkningen af deres oplevelser og erfaringer, hvorledes disse bliver drivkraften for det sociale arbejde og implementeringen af sociale tiltag, der kan virke afstigmatiserende og skabe social retfærdighed. Dette bidrager ligeledes til en bedre forståelse af deres livssituation på nuværende tidspunkt lige så vel som i retrospekt. Flg. er derfor i høj grad praksisorienteret, idet vi ønsker at bidrage til en

kvalificering af det sociale arbejde med transpersoner, som jf. problemfeltet og analysen, er i risiko for at være marginaliseret og i en udsat position.

Seksualundervisning

Flere informanter nævner, at tiden før de fandt ud af, at de var transkønnede, var en svær tid, fordi de manglede afklaring ift. deres kønsidentitet. Jf. delanalysen *indre faktorer*, havde flere informanter brug for at udvikle et sprog og en måde at kommunikere på, før de kunne sætte ord på deres oplevelse af kønsdysfori. Da puberteten var en skelsættende periode for oplevelsen af kønsdysfori, italesætter flere informanter, at de kunne have haft gavn af en mere inkluderende og informerende seksualundervisning i folkeskolen. I relation til dette efterspørger Amy:

(...) ift. først at vide om man er transkønnet og starte ens transition, så kunne jeg have brugt noget undervisning i, hvad det vil sige at være transkønnet og lære om det, så jeg kunne have genkendt det i mig selv tidligere og... ikke skulle have døjet så meget med det, før jeg gjorde noget ved det (Bilag C: 52).

Amys udsagn kan tolkes som en kritik af den samfundsmæssige forståelseshorisont af kønsidentitet. Hun peger direkte på manglen af oplysning og undervisning som medvirkende faktor til, at hun ikke tidligere kunne identificere og handle på sine oplevelser, hvortil dette indikerer, at folkeskolens seksualundervisning ikke har rummet de nødvendige perspektiver til, at transkønnede unge kunne spejle sig i det. Ved at efterspørge mere inkluderende undervisning åbner hun op for, at socialt og pædagogisk arbejde bør være forbyggende og normkritisk ift. heteronormative strukturer i undervisningssituationer. Dette er ligeledes en kritik hos Sam: “(...) vi havde jo intet i seksualundervisningen om sådan nogle ting der. Der var jo intet. Det var bare sådan; ‘det her er en vagina, det her er en penis’” (Bilag C: 99). Sam peger på en total fraværsoplevelse af relevante emner for transpersoner i undervisningen, hvorfor den fremstod snæver, binær og utilstrækkelig ift. kønsdiversitet. I forlængelse heraf siger Carl:

*Det kunne godt blive implementeret i seksualundervisningen... som generelt er lidt dårlig... jeg startede med at gå ude på en lille skole i *by i Østjylland*, så der var det jo også forfærdelig seksualundervisning (...) jeg tænker, det vil være en ret god ting bare at implementere som en ekstra del af seksualundervisningen (Bilag C: 147-148).*

Hans udsagn inkluderer en geografisk kontekst som en medvirkende faktor i det strukturelle problem, idet han påpeger, at han gik på en lille skole i en østjysk by. Idet han beskriver

seksualundervisningen som *forfærdelig*, efterspørger han eksplicit, at viden om transkønnede livserfaringer bliver implementeret som en naturlig del af undervisningen. Heraf udledes, at manglende repræsentation og oplysning potentielt kan føre til internaliseret skam for de elever, der ikke spejler sig i de præsenterede normer. Således kan seksualundervisningen tolkes som et udtryk for en institutionaliseret eksklusionsmekanisme, hvor skolens manglende repræsentation af køns mangfoldighed fastholder en normativ forståelse af krop, identitet og seksualitet. Når dette finder sted, medvirker skolerne til at skabe et billede af hvilke identiteter, der anskues som legitime. Heraf understreges behovet for en strukturel inklusion i praksis, hvor børn og unge danner forståelser af krop, køn og identitet. For den socialfaglige praksis peger disse fortællinger på behovet for tværfagligt samarbejde mellem f.eks. organisationer som LGBT+ Danmark og Sex & Samfund og skolerne, hvor dette kunne sikre en kønsinkluderende og normkritisk seksualundervisning. Ligeledes sikrer en kompetenceudvikling hos fagpersoner, at der skabes et rum til, at børn og unge kan reflektere over og tale om deres kønsidentitet uden skam eller stigmatisering. Endvidere synes Sam, at mangfoldigheden burde integreres i hele pensum, så man f.eks. også introduceres for litteratur skrevet af transpersoner:

Det skal bare være sådan: 'Okay. Nu læser vi den her korte historie. Den er skrevet af en transkvinde, hvor hun fortæller om at være trans. Og i morgen så skal vi læse Helle Helle'.

Altså det skal bare være mere naturligt (Bilag C: 100-101).

Dette tolkes som et ønske om et opgør med den marginaliserende praksis, hvor mangfoldighed kun behandles som et tema i særlige uger af skoleåret. Sam foreslår i stedet en inkluderende tilgang, som har et normaliserende og afstigmatiserende sigte, hvor transpersoners oplevelser og arbejde integreres i undervisningen, uden det præsenteres som noget ekstraordinært.

Selvom et lavpraktisk fokus som optimering af seksualundervisningen virker som en lille ting, vil dette kunne fungere afstigmatiserende, fordi vidensniveauet allerede fra folkeskolealderen hæves. Dog er det vigtigt at bemærke, at manglende økonomisk prioritering til dette område kan udgøre en væsentlig strukturel barriere for forandring. Hvis ikke der er tilstrækkelige ressourcer til udvikling af undervisningsmateriale, efteruddannelse af lærere og opdatering af pensum, forbliver ønsker om inklusion ofte på det normative plan uden reel implementering. Således er økonomisk støtte en forudsætning for social retfærdighed og ligestilling i uddannelsessystemet. For at kunne skabe denne forandring, kan der være behov for vertikal empowerment, hvilket drejer sig om at styrke marginaliserede borgere eller gruppers stemmer ift. økonomiske/politiske magtcentre på højere niveauer i samfundet (Bilfeldt et al., 2014).

Dette kunne være gennem interesseorganisationer såsom LGBT+ Danmark eller Sex & Samfund, der kæmper for, at staten prioriterer at optimere seksualundervisningen. Ved at organisationer går ind i denne kamp, styrkes kønsminoriteters stemme opadtil, hvorved dette har en afstigmatiserende og inkluderende effekt samt forbedrer levevilkår væsentligt. Ligeledes ville implementering af *rådgivning* ved f.eks. sundhedsplejersker på skolerne også kunne have en positiv effekt på tilgængeligheden af viden og/eller henvisning til relevante tilbud.

Betydningen af fysiske fællesskaber

Som det fremgår af ovenstående, har det stor betydning at føle sig inkluderet og informeret. Her fortæller flere informanter, hvordan fysiske fællesskaber har gjort en positiv forskel for deres liv. Kira fortæller:

Så er der en queer cafe, that's my speed (...) mange folk tænker 'queer steder, må være all about being queer, being loud', for det meste, er det bare, vi gerne vil være i et space hvor, it doesn't fucking matter (Bilag C: 70).

Dette citat indikerer, at Kira ser queer cafeen som et frirum og trygt fællesskab, hvor kønsidentitet hverken skal forklares eller forsvares – en form for socialt hvilested, hvor man ikke behøver at performe sin identitet. Således er dette et sted, man kan komme og snakke om alverdens ting og dele erfaringer, og hvor det at være transkønnet ikke nødvendigvis er i centrum. Dette fremgår ligeledes af Aske (Bilag C: 128). Carl bakker betydningen af fællesskab op:

*Jeg var jo hos *socialt tilbud*, som var for unge, der var LGBT, og det var rigtig fint, ligesom det der med ikke at føle sig alene i det, der er også andre, og nogen man kunne snakke med der (Bilag C: 145).*

Carl fremhæver, at det var positivt at være sammen med ligesindede unge, og at det havde en stor betydning, at man ikke følte sig alene. Dette tyder på, at fællesskaber kan fungere som beskyttende miljøer, hvor transpersoner kan dele oplevelser, spejle sig i hinanden og skabe nye relationer. Betydningen af at have et fysisk sted at være social, understøtter Sam: “*Altså, da *socialt tilbud* kom, der hjalp det jo afsindigt meget. Der var jo lige pludselig et stamsted, man kunne være. I stedet for man selv skulle ud at finde et eller andet random*” (Bilag C: 96). Sam understreger betydningen af tilgængelige og stabile fysiske mødesteder. Betegnelsen *stamsted* peger på et behov for genkendelighed og et fast rum, hvor man ved, at man er velkommen og ikke behøver at navigere i usikkerhed om andres reaktioner. Hvor fællesskaber

tidligere måtte opsøges *random* steder, viser dette, hvordan organiserede fællesskaber kan være en vigtig ressource i at skabe tryghed og tilknytning. Hertil pointerer Sam, at denne slags fællesskaber ofte er en mangel i de mindre byer (Bilag C: 96). Dette vidner om en geografisk skævhed i tilgængeligheden af LGBT+ tilbud, hvilket kan være ekskluderende for de transpersoner, der ikke befinder sig omkring storbyerne. Således viser dette et behov for mere decentrale og tilgængelige fysiske fællesskaber, så adgangen til sociale tilbud er mere lige. Dette beretter Aske om:

*(...) lige da jeg startede med at tænke over det 2016, tror jeg det var..., hvor at LGBT+ Danmark havde noget der hed *gruppeforløb*, hvor jeg fløj til København hver fredag for at mødes med andre, som var også var i min stilling (...) Så på det tidspunkt havde jeg allerede muligheden for at kunne snakke med andre personer omkring det, hvilket var rigtig rart og det hjalp mig ret meget, med at realisere hvem jeg var (...) Også fordi at dem, der stod for det, var en transmand, som var flere år igennem hans hormonbehandling, og det var også fantastisk at se, fordi det havde jeg kun set på internettet på det tidspunkt, så faktisk at kunne snakke med nogen, som er gået igennem det, det var rigtig fedt at kunne se (Bilag C: 128).*

Askes fortælling illustrerer, hvor langt nogle transpersoner er villige til at gå for at kunne få den rette støtte og spejle sig i andre – og dermed også det strukturelle hul, der eksisterer på lokalt plan flere steder i Danmark. Han udtrykker, hvordan det trygge fællesskab er afgørende for identitetsafklaring og trivsel, og hvordan det havde en positiv effekt, at facilitatoren af forløbet selv var transperson. Dette kan forstås som et eksempel på horisontal empowerment, hvor støtte og viden deles mellem ligestillede fremfor at komme fra f.eks. professionelle. Horisontal empowerment handler om udviklingen af handlekraftige netværk mellem aktører på samme niveau – derved udvikles det indadtil og nedadtil, hvor den vertikale udvikler en stemme opadtil (Bilfeldt et al., 2014). Når facilitatoren selv er transperson, opstår en særlig form for genkendelse og troværdighed, som kan styrke deltagernes selvtillid og oplevelse af legitimitet, hvilket betoner potentialet i peer to peer fællesskaber, hvor ligesindede indgår i et fællesskab om at hjælpe og skabe værdi for hinanden (VIVE, 2019). Således tilbyder fællesskaber ikke blot støtte, de bidrager også aktivt til empowerment og identitetsudvikling gennem ligestillede relationer. Hertil efterspørger Aske et bedre samarbejde mellem sundhedssystemet og civilsamfundets tilbud, idet han blev informeret om dette gruppeforløb af et familiemedlem, og ikke af Sexologisk Klinik, som han ellers var tilknyttet (Bilag C: 131). En central pointe er således, at selvom der findes forskellige sociale tilbud, er det ikke

ensbetydende med, at det når ud til alle transpersoner. En løsning på dette kunne være, at organisationerne bag de sociale tilbud lavede samarbejdsaftaler med f.eks. centrene for kønsidentitet, eller med personer med større onlineplatforme, som kunne fungere som ambassadører, hvor disse kunne sprede budskabet herom. Følgelig vil dette have et samfundskritisk empowermentorienteret og afstigmatiserende sigte, fordi videns- og inklusionsniveauet hæves ved de fagprofessionelle, hvorledes det bliver muligt at arbejde mod en kollektiv bevidstgørelse, der styrker handlemuligheder for transpersoner. Implementeringen af flere tilbud vil påvirke de strukturelle uligheder i adgangen til tilbud og derved skabe samfundsmæssige forandringer (Andersen, 2020).

Onlinecirkler

Som det fremgår i ovenstående, er tilgængeligheden af fysiske fællesskaber for transpersoner særligt betinget af geografi, hvilket kan være problematisk, eftersom flere informanter har manglet støtte og afklaring ift. deres kønsidentitet og transition. Dette kan være grunden til, at flere har opsøgt online fællesskaber. F.eks. siger Alex:

Det havde været godt at finde nogle ligesindede og finde ud af, at man ikke er alene. Det var jo egentlig, jeg vil ikke sige, at det var nyt, men det var ikke så udbredt, dengang jeg var 15, så der brugte jeg meget nettet, og sådan nogle Facebook grupper der, og de hjalp helt vildt. Og det var ligesom også der, hvor jeg fandt ud af, hvordan man navigerede rundt i de forskellige ting (Bilag C: 114).

Alex nævner, at det var vigtigt at finde nogle ligesindede og finde ud af, at han ikke var alene, hvilket antyder, at onlinefællesskaber kan fungere som et trygt socialt rum, hvor transpersoner kan opnå en følelse af anerkendelse og tilhørsforhold samt få følelsesmæssig støtte. Dette rum kan også føles trygt, fordi det muliggør at udforske og opsøge fællesskaber anonymt uden krav om fysisk tilstedeværelse. Hertil fortæller Alex, hvordan han har anvendt onlinegrupper til praktisk vejledning ift. at bestille tid til en mastektomi i udlandet – hvor han også uddyber, at der f.eks. også kan hentes information om, hvordan man fortæller sine forældre om sin kønsidentitet (Bilag C: 114). Eva supplerer denne forståelse:

(...) jeg havde en masse online personer, jeg snakker til en periode, som var transkønnede, og hvor jeg fik et mere normaliseret og divers perspektiv af, hvad det vil sige at være transkønnet, og det var næsten lige meget for dem, at de var transkønnede, det var bare en detalje. Så på den måde at... at være transkønnet, så kan du godt leve et liv, der ikke bare er

at være transkønnet. Det er muligt at opnå andre ting i livet, selvom du er transkønnet (Bilag C: 37).

Evas udsagn belyser, hvordan hendes kontakt med transpersoner online både normaliserede transkønnethed og udvidede hendes perspektiv. Dette gjorde det muligt for hende at forestille sig et liv, hvor hendes kønsidentitet ikke behøvede at være definerende eller begrænsende. Både Alex' og Evas tilkendegivelser understreger, hvordan onlinefællesskaber bliver bærere af både støtte, vejledning, identitetsbekræftelse og håb, hvilket yder en positiv forskel for den enkeltes livssituation. Selv om det digitale rum kan gøre en positiv forskel for transpersoner, vidner dette dog om fraværet af inkluderende og tilgængelige fysiske fællesskaber. Når transpersoner må søge online for at opnå disse ting, er det et tegn på, at de eksisterende institutionelle tilbud ikke er tilstrækkelige eller tilgængelige, og at de formelle sociale systemer ikke formår at tilbyde de nødvendige rum for spejling, vidensdeling eller fællesskab. Således skaber dette en forståelse af, at onlinefællesskaber er et *kompenserende* rum i fraværet af de institutionelle sociale tiltag. Dette understreger et behov for mere tilgængelig brugervenlig information om f.eks. adgang til behandling og støttemuligheder, idet den manglende spejling i det omgivende samfund kan have betydelige konsekvenser for udviklingen af kønsidentitet og det mentale helbred. Dog er det væsentligt at bemærke, at det også kan fungere som et anonymt rum, hvilket for nogle kan være et positivt aspekt og en afgørende faktor.

Derfor er der potentiale i at udvikle og institutionalisere støttende fællesskaber, hvilke har en positiv effekt jf. ovenstående afsnit – f.eks. gennem, faciliterede peer-netværk, mentorordninger og lettilgængelige onlineplatforme, som anerkendes og støttes af professionelle aktører. Særligt mentorordninger kan være et væsentligt supplement, hvis denne mentor selv er transperson, idet flere informanter værdsætter at modtage råd og vejledning fra individer, der selv har gennemgået en transition.

Information til forældrene

Informanterne har ikke blot en oplevelse af selv at mangle information om kønsidentitet. Flere italesætter, hvordan de har påtaget sig et stort ansvar for at skulle informere og undervise deres forældre om kønsidentitet, hvilket potentielt kan være en byrde i en sårbar og svær tid. Dette italesætter Amy: “(...) *de kunne generelt set have lært, hvad det ville sige, og så kunne de nok også have deltaget i sådan noget 'forældre for transkønnede' eller sådan noget, så jeg ikke også skulle stå for at informere om det hele*” (Bilag C: 53). Amys udsagn udtrykker, at dét, der burde have været en støttende relation, i stedet bliver en situation, hvor hun selv må formidle

kompleks viden i en sårbar tid, hvorfor hun udtrykker et ønske om, at der havde eksisteret et socialt tiltag målrettet forældre til transkønnede. Dette skildrer en virkelighed, hvor der for nogle transpersoner ikke eksisterer offentlige tilbud, hvorved ansvaret for læring placeres hos den enkelte fremfor i de systemer, der burde understøtte minoriteter. Denne pointe uddybes, idet hun siger:

Jeg kunne nok godt have brugt at mine forældre var mere involverede på en eller anden måde, at de også havde fået en uddannelse i, hvad det ville sige at være transkønnet, så de måske kunne have hjulpet mig tidligere og set, at der var et eller andet (Bilag C: 53).

Her reflekterer Amy over, hvordan viden omkring kønsidentitet, kunne have skabt bedre betingelser for tidlig støtte. Det bliver tydeligt, at oplysning af forældre ikke blot er støtte til forældrene, men også en forebyggende indsats, der potentielt kan mindske mistrivsel lige så vel som afklaringsprocessen for den unge/barnet. Sam har ligesom Amy påtaget sig informationsansvaret, hvilket gør det svært for dem at blive mødt med forståelse og støtte i første omgang (Bilag C: 82). Dette peger på et behov for strukturer, hvor viden om kønsidentitet ikke alene er noget, den enkelte skal bære og formidle, men nærmere noget der er tilgængeligt og formidlet gennem institutionelle rammer såsom sundhedsvæsenet. I kontrast til Sam og Amys erfaringer, viser Aske, at der også findes positive eksempler, hvor der har været støttende fællesskaber for forældre: *“Der har været nogle gange, hvor min mor har været i kontakt med andre transpersoners forældre, som har lavet nogle møder, hvor vi bare hang ud. Det var meget rart, men det var kun et par gange”* (Bilag C: 128-129). Aske illustrerer potentialet i at skabe fællesskaber mellem forældre til transkønnede – lige så vel som det skaber fysiske fællesskaber de unge/børnene imellem. Selvom det kun fandt sted et par gange, antyder Aske den positive effekt af denne form for netværk. Heraf udledes, at forældrene til transkønnede kan have brug for rum til at dele erfaringer og stille spørgsmål i fællesskab med andre i lignende situationer. Selvom der er potentiale i de uformelle fællesskaber mellem forældre til transkønnede, kan dette være svært at indgå i, hvis ikke man kender andre i lignende situation.

Carl beskriver et formaliseret tilbud via Sexologisk Klinik, hvor familier med transkønnede børn kunne deltage i oplæg fra både læger og andre transpersoner (Bilag C: 145). Carl er som den eneste informant blevet tilbudt dette, hvilket måske er fordi, han startede sin sociale transition i en tidlig alder. Han fortæller:

Lægerne forklarede meget direkte medicinsk, 'hvad er det at være transkønnet? Hvad gør man? Og det er ikke farligt' og sådan noget, og så de to... de var to meget forskellige... begge to transkønnede mænd, fortalte meget om det der med, at der er ikke nogen forkert måde at gå igennem en transition på (...) det var jo rart det der med at have nogen, der ligesom var lidt mere troværdige end ens 13-årige barn, fordi jeg følte ikke, at jeg havde super meget at kunne sige (...) det gav meget, synes jeg, at lægge det over på nogle andre og sige 'de her, de ved jo faktisk noget, så kan I lytte på dem i stedet for på mig' (...) men det er der faktisk nogen der siger 'det er reelt nok', både læger og nogen, der har selv været igennem det
(Bilag C: 146).

Carls beskrivelse illustrerer vigtigheden af strukturerede og professionelle rammer, hvor både forældre og unge kan få adgang til valid information, hvor det for ham var betydningsfuldt, at der både var læger og transpersoner, der præsenterede forskellige måder at være transkønnet på. Derved understreges det endnu engang, hvor stor betydning valg af facilitator kan have for deltagerne. Dette både normaliserer og legitimerer mangfoldigheden af transpersoners livsformer og reducerer samtidig den frygt og usikkerhed, som både den unge og forældrene kan opleve. Carls refleksion over, at autoriteter og peers havde en afgørende betydning, er særlig bemærkelsesværdig, idet han beskriver, at det skabte en troværdighed, som han ikke selv blev tillagt som 13-årig. Derved skaber sådan et initiativ med flere forskellige perspektiver en anden forståelse både for den enkelte transperson og for vedkommendes familie. Det fremhæver en central pointe om, at transkønnede børn/unges stemmer ikke altid anerkendes som valide i sig selv, men i stedet kræver en ydre autoritet for at blive taget alvorligt, hvorfor det kan være særligt vigtigt, at denne slags tilbud eksisterer – både til børn og voksne transkønnede, som kan have svært ved at få sine omgivelser "overbevist" om realiteten af deres kønsidentitet. Ligeledes kan dette være afgørende, hvis den enkelte ikke har et stærkt bagland at hente støtte ved. Ved at implementere sociale tilbud mhp. at skabe netværk blandt transpersoner og forældre til transpersoner, vil dette skabe et nyt rum for vidensdeling blandt ligesindede og pårørende, hvilket vil udvikle horisontal empowerment. Ved at facilitatorerne selv er transpersoner, indgår personlige fortællinger og erfaringer, hvilket virker afstigmatiserende – denne form ses ligeledes ved organisationen EN AF OS, hvor ambassadørerne selv har erfaringer med psykisk sygdom (Sundhedsstyrelsen, 2023).

Delkonklusion

Opsummerende har vi med afsæt i vores empiri præsenteret forskellige måder at optimere og kvalificere det sociale arbejde med transpersoner, hvor en samfundskritisk, empowermentorienteret tilgang kan fremme både horisontal og vertikal empowerment. Informanterne fremhæver betydningen af rådgivning fra andre transpersoner – enten online, som facilitatorer af gruppeforløb eller informationsmøder – og efterlyser bedre geografisk tilgængelighed samt koordination mellem sundhedsvæsen, interesseorganisationer og skoler mhp. at løfte adgangen til information samt lægge et pres på, at der ydes tilstrækkelig økonomisk støtte til at optimere og implementere flere sociale tilbud mhp. afstigmatisering. Derudover peges der på behovet for forældretilbud, som kan aflaste de unge for ansvaret med at formidle viden om kønsidentitet. Ovenstående sociale tiltag bør anskues som forebyggende indsatser, idet transpersoner er en gruppe med risiko for at udvikle sociale problemer, der fører til dårligt mentalt helbred og i værste tilfælde selvmord/selvordsforsøg. Derfor bør manglen på tilbud betragtes som et socialt problem, idet transpersoners muligheder for selvrealisering og lige deltagelse i samfundet potentielt begrænses heraf.

Konklusion og diskussion

Formålet med dette speciale har været at besvare flg. Problemformulering og underspørgsmål:

Hvordan oplever transkønnede personer, at deres kønsidentitet påvirker deres livssituation, og hvilke konsekvenser har kønsafvigelsen haft for deres liv?

- *Hvilke sociale tiltag kan ifølge denne kønsminoritet forbedre deres livssituation?*

Med udgangspunkt i 10 interviews med transkønnede personer, har vi gennem deres fortællinger fået et indblik i, hvordan de oplever at leve som kønsminoriteter i et samfund præget af binære kønsnormer. Med afsæt i hermeneutikken, havde vi nogle forforståelser inden vi gik til feltet, bl.a. antagelsen om, at transpersoner var i risiko for at være i en udsat position, være marginaliseret og generelt have dårligere levevilkår end ciskønnede. Da vi har haft en normativ indgangsvinkel til undersøgelsen, har vi anvendt Erving Goffmans stigmatteori og Judith Butlers teori om kønsperformance som overordnet teoretisk forståelsesramme. Hertil er der inddraget supplerende teori ad hoc. Den kritisk hermeneutiske tilgang har ikke blot bidraget med en dybere forståelse af de personlige erfaringer, men også til en kritisk belysning af de sociale betingelser og strukturer, der bør udfordres og forandres for at fremme ligestilling og social retfærdighed. Ligeledes har vores baggrund i sociologien samt fokus på sociale

problemer og indsatser relateret til vores uddannelser, haft betydning for de blikke, vi har haft på både strukturelle og individuelle faktorer såvel som løsninger herpå.

Overordnet konkluderes, at oplevelsen af kønsdysfori er en indre, smertefuld kamp, som har haft stor indflydelse på informanternes mentale trivsel og kropslige oplevelse. Oplevelsen af kønsdysforien starter for flere i barndommen, men alle informanter italesætter, hvordan den intensiveres i puberteten bl.a. som følge af kropslige forandringer. De essentielle betingelser for at kunne forstå og udtrykke sin identitet er viden om kønsdiversitet og herunder adgangen til fællesskaber og udviklingen af sproglige redskaber. Hertil understreges, hvor stor en indflydelse samfundets institutionaliserede normer og heteronormative strukturer kan have på informanternes indre oplevelser og følelser samt pårørendes accept heraf. Således er anerkendelse særligt væsentligt både før og efter transition, idet dette er betingelsen for selvrealisering og mental trivsel. Kønsdysforien fremstår således ikke som et isoleret fænomen, men som et resultat af samspillet mellem indre oplevelser, ydre normer og accept.

Dernæst kan vi konkludere, at ydre faktorer – særligt samfundets reaktioner og syn på transkønnede – opleves som gennemgående negative og nedværdigende. Informanterne beretter om at blive mødt med fordomme, stereotyper og strukturel ekskluderende forskelsbehandling, som systematisk placerer dem i en afvigende og marginaliseret position. Hertil oplever flere informanter manglende respekt og anerkendelse af dem som ligeværdige mennesker i form af nedladende og grænseoverskridende spørgsmål og opførsel. Denne konstante stigmatisering har omfattende konsekvenser for deres mentale trivsel, livsudfoldelse og muligheder for selvrealisering. Samtidig ses der, hvordan køn i høj grad er performativt – oplevelsen af at passe ind, eller ikke passe ind og de sociale konsekvenser, der følger, afhænger af hvorvidt og hvordan man passerer. Dette understreger, hvordan kønsnormer reproduceres og forhandles i sociale interaktioner, og hvordan afvigelser for disse normer kan medføre stigmatisering. Konsekvensen af den strukturelle eksklusion kommer bl.a. til udtryk ved, at informanter oplever at adgangen til nogle fysiske rum såsom svømmehaller og kønsopdelte toiletter er utilgængelige.

I forlængelse af informanternes oplevelser og erfaringer ift. ydre og indre faktorer, har vi tilnærmet os en forståelse af, hvilke sociale tiltag, de mener, kunne medvirke til at skabe bedre muligheder for selvrealisering. Dette omfatter bl.a. bedre seksualundervisning, samarbejde mellem skoler og interesseorganisationer, lige adgang til fysiske fællesskaber, information til forældre – og generelt øget tilgængelighed til viden og rådgivning om kønsidentitet. Da transpersoner er en marginaliseret gruppe med risiko for at udvikle sociale problemer, bør de

sociale tiltag anskues som forebyggende indsatser. Implementeringen af flere sociale tiltag med fokus på bl.a. at skabe empowerment for den enkelte og for gruppen, vil f.eks. afhjælpe den geografiske ulighed og dermed de velfærdsmæssige sociale problemstillinger, hvilket på sigt vil kunne reducere antallet af selvmord og selvmordsforsøg.

Afslutningsvist viser dette speciale, at transpersoners livssituation i høj grad formes af både indre oplevelser og ydre normer og strukturer, hvilke er styrende for, hvad der anskues som legitim livsførelse. Det er ikke alene dét at være transkønnet, men samfundets reaktion herpå, der skaber barrierer for selvrealisering og trivsel. Kønsafvigelsen bliver således ikke kun en individuel erfaring, men et socialt og strukturelt problem, der kræver politisk, faglig og samfundsmæssig opmærksomhed. En reel forbedring af transkønnedes livssituation forudsætter, at vi udfordrer de normative kønsforståelser og arbejder for empowerment, anerkendelse og lige adgang til deltagelse i samfundet. På baggrund af dette betragter vi en ændring i sociale holdninger som en konkret og strukturel nødvendighed, som ikke udelukkende løses ved implementeringen af sociale tiltag. Derfor vil vi i flg. diskutere, hvad der potentielt kan bidrage til at ændre den offentlige og politiske tone og holdning om transpersoner, herunder med særligt fokus på og kritiske refleksioner om mediernes rolle og ansvar. Udgangspunktet for denne diskussion er empirisk funderet, idet flere informanter udtrykker et stort ønske om, at samfundets holdning til transkønnede personer ændres markant, da dette vil have en stor betydning og positiv indvirkning på deres livssituation (Bilag C: 7, 28, 47, 61, 88, 122, 139, 153, 168). Deraf afspejles vores kritiske hermeneutiske tilgang af flg. diskussion.

Har medierne et ansvar?

Vi anerkender, at der på visse områder er sket en udvikling, jf. problemfeltet er transkønnethed eksempelvis blevet fjernet fra WHO's ICD-10-klassifikation og betragtes hermed ikke længere som psykisk sygdom (Dhejne & Giralaldi, 2019). Dette vidner om fremskridt ift. tidligere problematiske tilgange, men vi argumenterer for, at det langt fra er tilstrækkeligt. Forandringer har primært været formelle eller institutionelle, mens underliggende holdninger og den offentlige debat stadig ofte præges af stigmatiserende forestillinger. Med afsæt i den kritiske hermeneutik er det centralt at fremhæve de problemer og erfaringer, som informanterne selv fremhæver som betydningsfulde.

Flere af informanterne peger på mediernes rolle som afgørende for, hvordan transkønnede bliver fremstillet og opfattet i samfundet. Medierne fungerer som en central aktør i formidlingen af fortællinger, og har dermed magten til at definere, hvilke stemmer der bliver

hørt og hvilke, der forbliver usynlige. Dette rejser spørgsmålet om, hvorvidt medierne i praksis fungerer som inkluderende platforme for mangfoldighed, eller om de i højere grad medvirker til at reproducere stereotype og forsimplede billeder af transkønnede.

Når transpersoner f.eks. fremstilles som krænkelsesparate, forvirrede eller ekstreme, kan det forstærke allerede eksisterende fordomme og afspore en nuanceret samtale om deres behov, udfordringer og faktiske levevilkår. Her kan det diskuteres, i hvilket omfang medierne har ansvar for at modvirke disse tendenser, og om det i det hele taget er realistisk at forvente, at de påtager sig dette ansvar i en medievirkelighed, der er præget af konkurrence om opmærksomhed, click- og ragebait⁵. På den ene side kan man argumentere for, at etablerede medier, som aktører med indflydelse på den offentlige debat, bør bidrage til en mere oplyst og inkluderende tilgang, hvor de aktivt modarbejder misinformation og polarisering. På den anden side kan det også hævdes, at medieinstitutioner først og fremmest anskues som forretninger, der reagerer på publikumspræferencer.

I forlængelse af dette er det relevant at overveje, hvordan sociale problemer overhovedet bliver synlige for offentligheden. Jf. Malcolm Spector og John I. Kitsuse (1973), sker dette gennem kollektive definitionsprocesser, hvor interesseorganisationer eller andre repræsentanter forsøger at *claime* et problem og gøre det til genstand for politisk og samfundsmæssig opmærksomhed. Når et fænomen skal på den offentlige dagsorden, sker det sjældent af sig selv, der skal være nogen, der *claimer* problemerne, peger på deres konsekvenser og foreslår løsninger. Her spiller LGBT+ Danmark en central rolle, idet de forsøger at fremhæve, hvordan transpersoners udfordringer såsom diskrimination, social eksklusion eller begrænset adgang til sundhedsydelser eller fællesskab, ikke blot er individuelle oplevelser, men strukturelle og samfundsskabte problemer.

Hvis interesseorganisationer lykkes med at formulere klare krav og bringe dem på den politiske og offentlige dagsorden, kan der stilles spørgsmålstejn ved, om dette er tilstrækkeligt, hvis mediedækningen samtidig modarbejder dette arbejde gennem sensationsprægede vinkler og clickbait. Skabes der reelt mulighed for kollektiv bevidstgørelse og politisk handling, hvis transpersoners egne fortællinger forbliver marginaliserede? Her bliver den samfundskritiske empowermentorienterede tilgang vigtig, idet den søger at forbedre individer og gruppers handlemuligheder ved at styrke udviklingen af magt til at påvirke strukturer og undertrykkende

⁵Clickbait er fængende overskrifter, der har til formål at få folk til at klikke på dem, selvom de ikke er særligt informative (Peters, 2025). Ragebait er en form for clickbait, der specifikt forsøger at fremprovokere følelser, typisk vrede, hos læseren (Jones, 2024).

forhold (Andersen, 2020). Men kan empowerment fungere isoleret set, hvis medierne ikke skifter fokus fra den nuværende rammesætning og distribuering af fortællinger og transkønnede? Kan handlemuligheder styrkes, hvis medierne ikke ændrer karakter og balance i brugen af appellformer? For det handler både om, *hvad* der fortælles om transkønnede, men også *hvordan* det fortælles og med hvilken hensigt. For ville samfundets holdninger til transpersoner være anderledes, hvis medierne i ikke så høj grad fokuserede *wokeness* og symbolpolitiske tiltag – som f.eks. at kalde en kagemand for en kageperson? (Søe, 2022). Selvom eksempler som dette ofte fremhæves som et udtryk for øget inklusion, bliver det hyppigt brugt i mediedækningen og kommentarsporene på sociale platforme til at illustrere, hvad nogle opfatter som ekstreme eller latterliggjorte identitetspolitiske krav. Til trods for, at det i dette tilfælde slet ikke var LGBT+ Danmarks forslag, men snarere en enkeltstående beslutning fra virksomhedens side, der fik bred medieeksponering. Hertil placeres ansvaret automatisk hos transpersoner og andre kønsminoriteter. Når den øvrige befolkning oplever, at deres vaner og sprogbrug udfordres (f.eks. retten til at sige kagemand), kan det skabe en følelse af, at hensynet til minoriteter begrænser flertallets frihed. Dette kan skabe frustration og føre til modstand, som smitter af på holdningen til hele gruppen. Derfor kan selv velmenende inkluderende tiltag skabe anledning til bredere samfundsmæssig kritik – ikke blot af beslutningstagerne, men også af de grupper, der *tages hensyn til*.

Mediedækningen har således en afgørende rolle i claimsmakingprocessen, fordi den skaber kollektive emotioner, som kan generere politisk handling (Warner, 2015). Hvis medierne bragte historier, der f.eks. satte fokus på kønsdysforien og stigmatiseringens konsekvenser og de markant højere selvmordsrater blandt transpersoner fremfor at fremstille denne gruppe som afvigende, kunne de kollektive emotioner måske ændres. I nyere tid har dele af den mediedrevne debat om transpersoners rettigheder og tilstedeværelse i f.eks. sport og omklædningsrum netop udviklet sig i retning af moralsk panik, hvor transpersoner fremstilles som en trussel mod børn, kvinder eller *det normale*. Dette skaber ikke blot en fjendtlig tone, men også en kollektiv følelse af krise, der overskygger de konkrete udfordringer, transpersoner reelt står overfor. Omvendt skal det ikke overses, at medierne også har potentiale til skabe positive kollektive emotioner og virke oplysende. Når transpersoner får en reel plads og stemme i offentligheden, og deres fortællinger formidles med empati, kan det øge forståelse og medfølelse, hvilket kan være med til at påvirke både den offentlige debat og politiske beslutninger ift. ændring af praksis eller lovgivning. Det er derfor ikke ligegyldigt, hvordan transpersoner bliver portrætteret, for medierne har både magt til at usynliggøre og stigmatisere,

men også til at løfte og menneskeliggøre. Således er det ikke entydigt, hvordan medierne påvirker samfundets syn på transpersoner – men deres rolle er uden tvivl central

Som det ser ud i dag, er det ofte politikere, meningsdannere og journalister, der former den offentlige samtale om transkønnede, men sjældent transkønnede selv. Det betyder, at debatten ofte foregår *om* dem i stedet for *med* dem, hvilket både skaber distance og bidrager til følelsen af ikke at blive anerkendt som ligeværdige samfundsborgere, hvilket samtlige informanter italesætter (Bilag C: 39, 49, 90, 110, 133, 141). Derfor er der behov for en samskabende tilgang, hvor transpersoner bliver inddraget som ligeværdige individer i mediernes dækning. Samtidig må det dog problematiseres, om fraværet af transpersoners stemmer i medierne udelukkende kan tilskrives mediernes manglende vilje eller interesse. Det er muligt, at visse medier faktisk har forsøgt at inkludere transpersoner, men at det kan være vanskeligt at finde personer, der ønsker at stå frem. Hertil kan man spørge; er det medierne, der aktivt udelukker transpersoner, eller afspejler fraværet en mere kompleks virkelighed, hvor transkønnede afstår fra at deltage af frygt for konsekvenser?

Flere forhold kan være medvirkende til denne tilbageholdenhed. Det kan bl.a. handle om risikoen for at blive *outet*, hvilket kan føre til eksklusion, diskrimination og hadtale. Dette er ikke blot hypotetiske scenarier – vores empiri samt tidligere forskning peger på, at transkønnede, der optræder offentligt, ofte bliver mål for hadtale og personlige angreb, hvilket gør det at opnå synlighed og få en stemme i den offentlige debat til en omkostningsfuld proces. Samtidig kan tidligere oplevelser med misvisende eller ekskluderende mediedækning have skabt en mistillid til medierne som institution. Hvis transpersoners udtalelser tidligere er blevet klippet, fordrejet eller sat i en kritisk ramme, hvor de bliver fremstillet som ekstreme eller provokerende, så mindskes lysten til at stille op igen. Dette vidner om, at spørgsmålet om repræsentation ikke blot handler om kvantitet – om at være *med* – men også om kvalitet; *hvordan* man bliver fremstillet, konteksten og hvilke konsekvenser det kan have.

Vi anerkender, at ændringer i samfundets holdninger ikke sker over natten, og at de kræver både politisk vilje, oplysningsindsatser og civilsamfundsengagement. Ikke desto mindre viser vores empiri, at dette er en af de mest centrale og presserende forandringer, iflg. vores informanter. En afsluttende pointe må centrere sig om, at det ikke handler om, at alle mennesker skal kunne forstå og relatere til transkønnede personer, men at det i bund og grund handler om at anerkende alle mennesker som ligeværdige i samfundet uanset køn, seksualitet, etnicitet, religion etc. Et samfund kan ikke med troværdighed hævde at værne om rummelighed og

næstekærlighed, hvis det delegitimerer bestemte kønsidentiteter som uforståelige – en forudsætning for ægte inklusion må være, at alle mennesker anerkendes som ligeværdige, ikke *på trods af*, men *med* deres fulde identitet.

Litteraturliste

Amnesty. (2025). *Had skader – 22 års retspraksis på straffelovens § 266 B*. Amnesty International Danmark.

Andersen, B. H., & Hansen, E. J. (2000). Sociologien og den kvantitative metode. *Et sociologisk værktøj* (pp. 20-25). Hans Reitzels Forlag.

Andersen, M. L. (2020). Empowerment i teori og praksis - i socialt og pædagogisk arbejde. In G. Niklasson (Ed.), *Sundhed, menneske og samfund* (pp. 173–207). Samfundslitteratur.

Beauvoir, S. de. (1976). *Det andet køn del 2 erfaringer og oplevelser*. (5th ed). Gyldendal.

Bilfeldt, A., Jensen, I., & Andersen, J. (2014). Hvordan kan rettigheder, empowerment og læring mindske social eksklusion? I A. Bilfeldt, I. Jensen, & J. Andersen (red.), *Rettigheder, empowerment og læring* (1 udg., Bind 5, s. 5-14). Aalborg Universitetsforlag. <http://aauforlag.dk/Shop/forside-e-boeger/rettigheder-empowerment-oglaering.aspx>

Bryman, A. (2016). *Social Research Methods* (5th ed.). Oxford University Press.

Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the subversion of identity*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203902752>

Cambridge Dictionary. (2025). *Disowned*. Dictionary.cambridge.org. Retrieved 15/5 2025, from <https://dictionary.cambridge.org/da/ordbog/engelsk/disowned>

Danske Love. *Straffeloven § 266 b*. Danskelove.dk. Retrieved 24/1 2025, from <https://danskelove.dk/straffeloven/266b>

Den Danske Ordbog. (2025). *Kønsdysfori*. Ordnet.dk. Retrieved 29/4 2025, from <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=k%C3%B8nsdysfori>

de Vaus, D. A. (2001). *Research Design in Social Research*. Sage Publications.

Dhejne, C., & Giraldi, A. (2019). *Kønsinkongruens*. In C. Graugaard, B. Møhl & A. Giraldi (Eds.), *Sexologi - Faglige perspektiver på seksualitet*. (pp. 317–342). Munksgaard

Duck-Chong, L. (2023). *Passing as what? All about passing privilege*. Scarleteen.com. Retrieved 14/5 2025, from <https://www.scarleteen.com/read/identity/passing-what-all-about-passing-privilege>

Ejrnæs, M. & Monrad, M. (2017). *Teorier om sociale problemer*. In Guldager, J. & Skytte, M (Eds.), *Socialt arbejde – teorier og perspektiver*. (pp.53-87). Akademisk Forlag

Erlangsen A, Jacobsen AL, Ranning A, Delamare AL, Nordentoft M, Frisch M. (2023). *Transgender Identity and Suicide Attempts and Mortality in Denmark*. *JAMA*. 2023;329(24):2145–2153. doi:10.1001/jama.2023.8627

Fischer, N. (2022). *I dag åbnede det første danske krisecenter for LGBT+-personer*. Dr.dk. Retrieved 18/2 2025, from <https://www.dr.dk/nyheder/indland/i-dag-aabnede-det-foerste-danske-krisecenter-lgbt-personer>

Folketinget. (2024). *B 47 Forslag til folketingsbeslutning om begrænsning af retten til juridisk kønsskifte*. Ft.dk. Retrieved 10/3 2025, from https://www.ft.dk/samling/20241/beslutningsforslag/b47/20241_b47_som_fremsat.htm

Frisch, M., Moseholm, E., Andersson, M., Andresen, J. B., & Graugaard, C. (2019). *Sex i Danmark - Nøgletal fra Projekt SEXUS 2017-2018*. (). Statens Serum Institut og Aalborg Universitet.

Gilje, N., & Kristiansen, S. (2017). Hermeneutisk analyse. In M. Järvinen, & N. Mik-Meyer (Eds.), *Kvalitativ analyse - Syv traditioner* (pp. 125-172). Hans Reitzels Forlag.

Goffman, E. (1963). *Stigma: Notes on the management of spoiled identity*. Prentice-Hall.

Greve, J., Østergaard, S. V., Andersen, M., & Thomsen, M. K. (2022). *Kortlægning af homo- og biseksuelles samt transpersoners levevilkår og samfundsdeltagelse*. VIVE og forfatterne.

Heinskou, M. B. (2013). *Køn og Samfund*. In H. Andersen, & L. B. Kaspersen (Eds.), *Klassisk og nyere samfundsteori* (pp. 727–750). Hans Reitzels Forlag.

Hilden, M. (2023). *Transkønnethed (kønsinkongruens)*. Sundhed.dk. Retrieved 8/5 2025, from <https://www.sundhed.dk/borger/patienthaandbogen/boern/om-boern/pubertet/puberteten-tanker-og-foelelser/>

Hoerning, E. M. (2001). *Fra biografisk metode til biografiskforskning*. Dansk Sociologi vol. 12 no. 3 (pp. 117-125).

Honneth, A. (2001). Recognition or Redistribution? *Theory, Culture & Society*, 18(2-3), 43-55. <https://doi.org/10.1177/02632760122051779> (Original work published 2001)

Højgaard, A. (2024). *De nye kønsidentiteter og udfordringer i mødet med sundhedsprofessionelle - En tidsrejse fra 1930'erne til 2020'erne*. *Bibliotek for Læger*, (4), 1–11. <https://ugeskriftet.dk/bfl/de-nye-koensidentiteter-og-udfordringer-i-moedet-med-sundhedsprofessionelle>.

Jones, CT. (2024). *These influencers are making content to make you angry – and it's working*. Rollingstone.com. Retrieved 22/5 2025, from <https://www.rollingstone.com/culture/culture-features/what-is-rage-bait-influencers-making-people-angry-1234976621/>

Juul, S. (2012). Hermeneutik. In Juul, S., & Pedersen, K. B. (2012). *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori en indføring* (1st ed.) (pp. 107-148). Hans Reitzels Forlag.

Juul, S. (2018). Kapitel 12: Videnskabsteoretiske kontroverser i forskningen i socialt arbejde. In S. P. Olesen, & M. Monrad (Eds.), *Forskningsmetode i socialt arbejde* (pp. 319-346). Hans Reitzels Forlag.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk (3rd ed.). Hans Reitzels Forlag.

LGBT+ Danmark. (2023a). *Ciskønnet*. Lgbt.dk. Retrieved 10/2 2025, from <https://lgbt.dk/ordbog/ciskoennet/>

LGBT+ Danmark. (2023b). *Juridisk kønsskifte*. Lgbt.dk. Retrieved 10/2 2025, from <https://lgbt.dk/ordbog/juridisk-koensskifte/>

LGBT+ Danmark. (2023c). *Nonbinær kønsforståelse*. Lgbt.dk. Retrieved 10/2 2025, from <https://lgbt.dk/ordbog/non-binaer-koensforstaaelse/>

LGBT+ Danmark. (2023d). *Passere*. Lgbt.dk. Retrieved 10/2 2025, from <https://lgbt.dk/ordbog/passere/>

LGBT+ Danmark. (2023e). *Queer*. Lgbt.dk. Retrieved 10/2 2025, from <https://lgbt.dk/ordbog/queer/>

- LGBT+ Danmark. (2023f). *Springe ud*. Lgbt.dk. Retrieved 23/1 2025, from <https://lgbt.dk/ordbog/springe-ud/>
- LGBT+ Danmark. (2023g). *Transition*. Lgbt.dk. Retrieved 23/1 2025, from <https://lgbt.dk/ordbog/transition/>
- LGBT+ Danmark. (2023h). *Transmand*. Lgbt.dk. Retrieved 27/5 2025, from <https://lgbt.dk/ordbog/transmand/>
- LGBT+ Danmark. (2023i). *Transkvinde*. Lgbt.dk Retrieved 27/5 2025, from <https://lgbt.dk/ordbog/transkvinde/>
- LGBT+ Danmark. (2023j). *Transkønnet*. Lgbt.dk. Retrieved 10/2 2025, from <https://lgbt.dk/ordbog/transkoennet/>
- LGBT+ Danmark. (2023k). *Transseksuel*. Lgbt.dk. Retrieved 20/3 2025, from <https://lgbt.dk/ordbog/transseksuel/>
- Lindhardt, C. L. (2025). *Puberteten, tanker og følelser*. Sundhed.dk. Retrieved 8/5 2025, from <https://www.sundhed.dk/borger/patienthaandbogen/boern/om-boern/pubertet/puberteten-tanker-og-foelelser/>
- Peters, R. (2025). *Clickbait*. Lex.dk. Retrieved 22/5 2025, from <https://lex.dk/clickbait>
- Peters, R. (2024). *Woke*. Lex.dk. Retrieved 13/2 2025, from <https://lex.dk/woke>
- Red Barnet. (2025). *Hvad er tumblr?*. Redbarnet.dk. Retrieved 4/5 2025, from <https://redbarnet.dk/foraeldre/leksikon/tumblr/>
- Retsinformation. (2021). *Ligestillingsloven*. Retsinformation.dk. Retrieved 7/2 2025, from <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/751>
- SMTS. (2023). *Urinaler og kønsidentitet: Debatten om inklusion og mangfoldighed på toiletter*. Smts.dk. Retrieved 18/2 2025, from <https://smts.dk/urinaler-og-koensidentitet-debatten-om-inklusion-og-mangfoldighed-paa-toiletter/>
- Spector, M., & Kitsuse, J. I. (1973). Social Problems: A Re-Formulation. *Social Problems (Berkeley, Calif.)*, 21(2), 145–159. 10.1525/sp.1973.21.2.03a00010
- Sundhedsstyrelsen. (2023). *En Af Os – Ambassadører*. Sst.dk. retrieved 20/5 2025, from <https://www.sst.dk/da/en-af-os/Ambassadoerer>

Sundhedsstyrelsen. (2022). *Mental sundhed*. Sst.dk. Retrieved 13/2 2025, from <https://www.sst.dk/da/Fagperson/Forebyggelse-og-tvaergaende-indsatser/Mental-og-digital-sundhed/Mental-sundhed>

Søe, C. (2022). *Lagkagehuset ændrer navn på ikonisk bagværk – nu skal kagemand hedde kageperson*. Nyheder.tv2.dk. Retrieved 22/5 2025, from <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2022-06-04-lagkagehuset-aendrer-navn-paa-ikonisk-bagvaerk-nu-skal-kagemand-hedde-kageperson>

VIVE. (2019). *Inspirationshæfte. Peer-to-peer-fællesskaber mellem social udsatte*. Sbst.dk. Retrieved 26/5 2025, from <https://www.sbst.dk/udgivelser/2019/inspirationshaefte-peer-to-peer-faellesskaber-mellem-socialt-udsatte>

Warner, J. (2015). Introducing emotional politics. *The emotional politics of social work and child protection* (1st ed., pp. 1–22). Bristol University Press. 10.2307/j.ctt1t88xjk.5.

Warner, M. (1991). *Introduction: Fear of a Queer Planet*. *Social Text*, 29, 3–17.

Ørregaard, J. (2025). *Forsker om manglende forbud mod omvendelsesterapi: Regeringen frygter at blive kaldt "woke"*. Dr.dk. Retrieved 24/1 2025, from <https://www.dr.dk/nyheder/indland/forsker-om-manglende-forbud-mod-omvendelsesterapi-regeringen-frygter-blive-kaldt>